

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1940.

Andra kammaren.

Nr 33.

Onsdagen den 22 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Anställdes gemensam omröstning över följande av jordbruksutskottet i dess memorial nr 35 föreslagna, av riksdagens båda kamrar godkända voteringsproposition:

Den som i likhet med första kammaren vill,
att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till utskottets hemställan, besluta, att de egnahemsdirektörer, som finnas uppförda å den i punkten A) II i utskottets hemställan intagna personalförteckningen, skola hänföras till lönegrad A 24, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej har riksdagen i likhet med andra kammaren och med ändring av utskottets hemställan beslutat, att de egnahemsdirektörer, som finnas uppförda å den i punkten A) II i utskottets hemställan intagna personalförteckningen, skola i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag hänföras till lönegrad A 23.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit uppläst, verkställdes omröstningen medelst omröstningsapparat, och utföll densamma med 65 Ja och 130 Nej, varjämte 3 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Den omröstning över ovanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 64 Ja och 69 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens röster eller.. 65 Ja och 130 Nej, sammanräkningen visade 129 Ja och 199 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

§ 2.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **Andersson**, som anförde: Herr talman! Med *Svar på interpellation.* andra kammarens tillstånd har dess ledamot herr Liedberg till mig riktat följande fråga:

»Ämnar herr statsrådet, på grund av nu rådande och förutsedd situation på transportväsendets område, vidtagna åtgärder, varigenom gummihjulsförsedda traktorer snabbt och med minsta möjliga formella hinder må kunna tagas i anspråk för transportändamål, åtminstone för jordbrukets egna behov?»

Som svar vill jag till en början erinra om, att Kungl. Maj:t i proposition (nr 114) till årets riksdag anhållit om riksdagens yttrande rörande förslag till

Svar på interpellation. (Forts.)

dels kungörelse om hänförande av vissa automobiler till fordonstypen motorredskap *dels* ändrad lydelse av vissa stadganden i motorfordonsförordningen. Andra lagutskottet har i utlåtande nr 28, vilket är uppfört på dagens föredragningslista i kamrarna, föreslagit riksdagen, att riksdagen måtte förklara sig icke ha funnit skäl till erinran mot Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag.

Under förutsättning att riksdagen biträder andra lagutskottets förslag, bli va de så kallade epatraktorerna att anse såsom motorredskap och bli va sålunda skattefria. Likaledes blir släpvagn skattefri, så länge den icke tillkopplas automobil. Slutligen begränsas skyldigheten att för framförande av traktortåg inneha körkort för automobil såtillvida, att körkort fordras endast vid traktortågs framförande å allmän väg, gata eller annan allmän plats, som är upplåten för samfärdsel, samt å enskild väg, som nyttjas till farväg.

Med nämnda förändringar i gällande föreskrifter rörande motorredskap och släpvagnar har huvudsakligen åsyftats att underlätta jordbrukets transporter i den mån de utföras å gårdens ägor eller mellan dessa, alltså för den egentliga jordbruksdriften.

Beträffande trafik med traktortåg å allmän väg, gata eller annan allmän plats föreskrives i vägtrafikstadgan, att dylik trafik ej må utan särskilt tillstånd äga rum, då fråga icke är om tillfällig färd. Tillståndet skall sökas hos länsstyrelsen i det län, där vägen är belägen, eller, om trafiken skall förgigga inom viss stad, hos polismyndigheten i staden. Av stadgandena synes framgå, att trafik med traktortåg å allmän väg ansetts endast undantagsvis böra ifrågakomma.

Orsakerna till dessa stadganden äro uppenbara. Till skillnad mot vad som gäller i fråga om motorredskap har, för att så långt som möjligt tillgodose trafiksäkerheten, beträffande motorfordon föreskrivits generellt besiktningstväng. Vidare skall å motorfordon finnas trafikförsäkring. Slutligen äro med hänsyn till kostnaderna för vägväsendet motorfordonen belagda med särskild fordonsskatt, avvägd efter den åverkan fordonet antages göra å vägen. Motorredskapet är icke underkastat annat besiktningstväng än det vederbörande myndighet kan finna anledning föreskriva, då tillstånd till trafik med traktortåg å allmän väg sökes. Å motorredskap behöver icke trafikförsäkring finnas, och det är icke skattebelagt. Släpfordon äro i fråga om besiktning och skattskyldighet likställda med motorfordon. Under förutsättning att riksdagen biträder den förut nämnda hemställan från andra lagutskottet, kommer dock efter den 1 juli släpfordon, som tillkopplas motorredskap, att befrias från skatteplikt.

Jag vill i detta sammanhang fästa uppmärksamheten på, att icke heller gällande förordning om yrkesmässig automobiltrafik omfattar motorredskap. Den som erhåller tillstånd till trafik med traktortåg å allmän väg är sålunda oförhindrad att mot ersättning utföra transport för annans räkning å den vägsträcka, tillståndet avser.

Det ligger i sakens natur att trafik med traktortåg å allmän väg i någon större omfattning icke kan ifrågakomma, med mindre de nyssnämnda föreskrifter, som gälla för motorfordon, också göras tillämpliga för traktortåg. Eftersom det ur flera synpunkter torde vara olämpligt att underkasta motorredskapen de för motorfordonen gällande bestämmelserna, skulle jag sålunda anse uteslutet att under normala förhållanden medgiva full frihet för trafik med traktortåg å allmän väg eller att utforma föreskrifterna så, att dylik trafik kunde utan hinder av gällande föreskrifter bli allmänt förekommande.

Under nu rådande förhållanden kan dock ifrågasättas, huruvida icke motorredskap under enklare former än eljest kunde få användas för landsvägstransporter. Jag vill emellertid erinra om, att enligt Kungl. Maj:ts kungörelse an-

Svar på interpellation. (Forts.)

gående reglering av försäljningen och förbrukningen av vissa mineraloljor den 26 april detta år särskilt tillstånd erfordras för användning av för jordbruksdrift avsedda motorredskap till transporter utanför fastighet eller fastigheter, för vilkas brukande motorredskapet användes. Dyligt tillstånd meddelas av kristidsnämnd antingen genom tilldelande av inköpskort för drivmedel eller utfärdande av tillståndsbevis. Möjligheten att i ökad omfattning använda jordbrukstraktorer för landsvägstransporter blir alltså under alla förhållanden beroende av tillåtelse från de myndigheter, som handhava drivmedelsregleringen.

För den händelse det skulle visa sig möjligt att tilldela drivmedel för traktorer i sådan omfattning att deras användning för landsvägstransporter kan komma att äga praktisk betydelse, är jag beredd att överväga frågan om tillfälligt upphävande av berörda bestämmelser i vägtrafikstadgan samt utfärdande av sådana föreskrifter, som underlätta användningen av traktortåg för transport å landsväg.

Vidare yttrade:

Herr Liedberg: Herr talman! Först ber jag att få framföra ett värdsamt tack till herr statsrådet för att han svarat på min interpellation och även för innehållet i svaret. Innan jag går in på några reflexioner kring dessa spörsmål, vill jag gärna som gammal motionär, när det gäller epatraktorerna, ha framfört ett tack till statsrådet för hans initiativ på detta område, ett initiativ, som väl i dag kommer att resultera i ett riksdagsbeslut. Detta kommer, om det går i den riktning, som man har rätt att vänta, att medföra vissa mycket påtagliga förbättringar. Man kommer att överhuvud taget få knä-satt begreppet epatraktorer, fordon vilka hittills icke kunnat bli fria från skatt, och få dem användbara för jordbrukets behov. Icke mycket mindre betydelsefullt är det, att släpvnagnar, kopplade till sådana motorfordon, som icke äro att betrakta såsom automobiler, bli skattefria.

Kvar stå emellertid betydande hinder för transporter. Jag menar inte, att hindren i och för sig äro helt och hållet obefogade. Det kan nog anföras mycket goda skäl för både den ena och den andra regleringsanordningen, även om bestämmelserna kanske även under normala förhållanden äro väl stela och svåra att komma till rätta med för gemene man. Men min interpellation har siktat på att vi befinna oss i ett alldeles speciellt läge, då det förefaller mig som om vidmakthållandet av transporter vore vida viktigare för näringslivet och folkhushållet än svårigheten att jämka på en eller annan paragraf.

Som ett av de främsta hindren ha vi nu först föreskriften, att för att få rätt att framföra ett traktortåg fordras skyldighet för föraren att inneha körkort, detta om traktortåget framföres på allmän väg, gata, allmän plats eller enskild väg, som nyttjas till farväg. Detta innebär ju i själva verket, att så gott som ingen dylik trafik kan ifrågakomma, om icke föraren har körkort. Det är ytterligt få egendomar, som äro av den storleksordningen, att de icke tangera en allmän väg eller en väg, som är upplåten till farväg. Snarast är det regel, att såväl stora som små jordbruk äro genomkorsade av dyliga vägar, och de transporter, som man i första hand tänker på, nämligen transporter inom gårdens eget område såsom utkörning av gödsel, hemkörning av hö, säd etc., kunna knappast försiggå utan att man befar sådana vägar. Där ha vi en olägenhet, som är synnerligen svår. I normala fall kan man ju säga, att den egna företagaren eller hans anställda, som för traktorn, får underkasta sig den utbildning, som är nödvändig för att få körkort. Men i närvarande stund — och jag återkommer till att jag syftat på det speciella läge, som råder — är det så, att den ordinarie traktorföraren, som

Svar på interpellation. (Forts.)

kanske är lastbilsförare också och har körkort, är mobiliserad och en annan har fått övertaga hans befattning. Denne kan köra traktorn; det är en relativt enkel sak att lära sig, men att undergå körkortsexamen är icke fullt så enkelt. Om han också skulle kunna underkasta sig skyldigheten att genomgå utbildningen, räcker icke tiden till. Förhållandena äro icke sådana, att folk kan klara dylika saker inom så kort tid, att de och de av dem framförda fordonen skola kunna komma till nytta just i nuvarande läge.

Men det är icke nog med att en människa, som kan köra traktorn perfekt men som icke undergått examen och kunnat svara nöjaktigt inför examinatorn på t. ex. vad skillnaden är mellan en fyrtaktsmotor och en tvåtaktsmotor, icke får köra traktor på allmän väg; det finns också det ytterligare hinder, som statsrådet berört i sitt svar, nämligen att det måste vara särskilt tillstånd för trafiken i fråga. Tillståndet lämnas av länsstyrelsen för vägar i allmänhet och dessutom, om trafiken skall försiggå i stad, av polismyndigheten i staden. Ansökan skall alltså sändas in till länsstyrelsen i låt oss säga Malmöhus län, därefter till polismyndigheten i Landskrona, Hälsingborg eller Eslöv, ärendet skall ligga där, sedan gå tillbaka till länsstyrelsen, och slutligen skall svar lämnas i den ena eller andra riktningen. Och under tiden få inga transporter ske. Det förefaller, som om man redan under normala förhållanden hade en viss benägenhet att på detta område bygga upp kinesiska murar kring transportmedlen!

Statsrådet säger, att det av stadgandena synes framgå, att »trafik med traktortåg på allmän, väg ansetts endast undantagsvis böra ifrågakomma». Alltså: transportmedlet finns, men av vissa skäl bör det icke få användas. Jag förstår mycket väl, om man menar, att även under normala förhållanden får det användas men med den eller den föreskriften. Men här tolkas stadgandena så, att det bör i regel icke ifrågakomma! Det tangerar andra intressen, järnvägsintressen, lastbilsintressen o. s. v., och de moderna gummihjulsförsedda traktorerna, vilka ju kommit till större användning egentligen först under senare år och äro utmärkta transportmedel, få icke och böra icke utnyttjas! Man förvänar sig över sådana stadganden, när man sett de tio, femton senaste årens utveckling på kontinenten, där det efter allt att döma icke skulle falla någon människa in att hindra en sådan nyttighet att användas under förnuftiga former.

Men jag får återgå till de speciella förhållandena, vilka föranlett min interpellation. Det anföres ytterligare som ett skäl för dessa hinder — kravet på tillstånd och kravet på körkort — att man måste se saken ur trafiksäkerhetens synpunkt och ur skattesynpunkt. Nu är det väl ändå så, att de speciella krav, som man uppställt på biltrafiken överhuvud taget, när det gäller trafiksäkerheten, bero på att man därvidlag har att göra med större hastigheter. Under bilismens barndom var det fråga om hastigheter av 30—50 km, numera 70—100 km, och det säger sig självt, att man då måste ställa speciella krav på föraren. Men här rör man sig med en hastighet, som ligger maximalt vid 20 km i timmen. Det är ingen, som tänker på att man skall skriva till länsstyrelsen och till polismyndigheten för att be att få framföra ett hästfordon med en eller två hästar, som kan komma upp i liknande hastighet — hästarna kunna förresten dessutom skena! Men så fort det är fråga om ett motorfordon, blir man förskräckt och stramar åt författningarna. Jag menar icke att statsrådet gjort det, men lagstiftaren har menat, att här får man sätta oerhörda hinder, ty det är en farlig sak. Det anses farligt, när traktorn föres fram med släpvagn efter sig, men det tycks inte vara farligt, när den föres fram ensam. Mig veterligen finns nämligen intet hinder för t. ex. min traktor att gå hemifrån och ned genom Ystad, taga en sväng omkring Malmö och till-

Svar på interpellation. (Forts.)

baka igen — om inte möjligen just nu för oljans skull. Men hade jag haft släpvagn efter, då hade det varit en farlig historia. Då hade jag fått gå till polismyndigheten i Ystad och Malmö och till länsstyrelsen för att få göra turen. — Ja, det är väl så, att även under normala förhållanden äro bestämmelserna litet väl snäva och grunda sig på farhågor, som knappast äro berättigade, när det gäller traktorer!

Beträffande skatten är naturligtvis förhållandet ett annat. Om denna sorts transporter skulle komma att få större utbredning, inträder givetvis en slitning av vägarna, som bör underkastas beskattning likaväl som den som förorsakas av andra trafikanter. Men även där är det ju faktiskt så, att de stora hjuldimensionerna och den ringa hastigheten göra slitaget på intet sätt jämförligt med slitaget av bilar.

Nu slutar herr statsrådet emellertid på ett sätt, som jag är honom uppriktigt tacksam för. Han säger, att under nu rådande förhållanden kan dock ifrågasättas, huruvida inte motorredskap under enklare former än eljest kunde få användas, och det är just det, herr statsråd, som jag har syftat till! Herr statsrådet berör, att redan i förordningen om reglering av försäljningen av mineraloljor etc. är föreskrivet viss prövning av kristidsnämnd, och det förefaller mig, som om det vore en väg, som mycket väl kunde tänkas använd för provisoriskt tillstånd, inte bara när det gäller att få använda olja utan också när det gäller att få använda vägarna. Det kan ju hända, att det kan finnas andra enkla former att tillgripa. Huvudsaken är, att man vidtar några åtgärder, så att traktorerna och släpvagnarna kunna användas innan vi komma så långt fram att vi säga, att nu är det så dags. Dessa lättnader, som herr statsrådet hänvisar till på grundval av propositionen och det blivande troliga riksdagsbeslutet, förutsätter herr statsrådet inte komma att träda i kraft förrän den 1 juli, och det förmodar jag är normalt, om Kungl. Maj:ts nådiga tågordning skall följas. Men jag har förmenat, att extra ordinära omständigheter kunna föranleda extra ordinära beslut och att man överhuvud taget skulle kunna vidtaga provisoriska lättnader mycket snabbt och medan problemet är verkligt brännande, och det är det, herr statsråd, redan nu!

Herr statsrådet säger, att herr statsrådet är benägen att ta provisoriska åtgärder under övervägande, såsom tillfälligt upphävande av berörda bestämmelser i vägtrafikstadgan, förutsatt, säger herr statsrådet, att drivmedel kunna tilldelas traktorerna i sådan utsträckning att det har praktisk betydelse. Nu vill jag säga herr statsrådet, att det finns dock en hel del jordbrukare, som följde statsmakternas uppmaning och det riksdagsbeslut, som sammanhänge med den saken i fjol våras, nämligen lagrade oljor, och det gör att det finns ingalunda oväsentliga om än inte kanske så förfärligt stora förråd ute hos många jordbrukare. Men därtill kommer, att det inte alls är sagt att den tilldelning, som de nuvarande stadgandena tillåta, blir bättre använd därför att man vid ett visst tillfälle kör i jorden och sätter en kultivator bakom traktorn. Det kan vara många tillfällen, då vederbörande, om han har olja, kan vara mycket mera betjänt av att få en nödvändig transport till eller från stationen verkställd med traktorn och kunna sätta hästarna för redskapet. Huvudsaken är att han kan få det hela att gå runt, och det är inte så lätt, då man överallt möter hinder av formell beskaffenhet i sin väg. Jag hoppas emellertid, att herr statsrådet kommer att förverkliga sin avsikt att åtminstone för tillfället upphäva hindrande bestämmelser.

Jag vill understryka, att det är brådskande och att det i och för sig är tacknämligt men ingalunda tillräckligt att man kan tänka sig ett annat sakers tillstånd efter den 1 juli. Jag skulle vilja sluta med att det är ju ändå så, att ett provisorium är ganska lätt att åstadkomma, och om det till sina verk-

Svar på interpellation. (Forts.)

ningar skulle visa sig olyckligt eller vådligt, så torde det finnas mycket stora, ja obegränsade möjligheter att också häva detta provisorium.

Jag vill alltså, samtidigt som jag tackar herr statsrådet för det positiva i herr statsrådets svar, begagna tillfället att rikta en enträgen vädjan till herr statsrådet att vidtaga snabba åtgärder på detta område.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet Andersson: Herr talman! Det av interpellanten framförda önskemålet om ett snabbare ikraftträdande i avseende å den proposition, som i dag kommer att behandlas beträffande dragbilarna, är redan beaktat. Jag tror mig kunna lova, att så fort som riksdagen har fattat beslut så skall författning i ämnet utfärdas, och den kommer då att sättas i kraft vid en tidigare tidpunkt än den, som tänktes då propositionen skrevs.

Vid de överväganden, som ha föregått svaret på herr Liedbergs interpellation, har man förutsatt, att vad som i första hand borde kunna lättas vore tillståndstvånget i fråga om rätten att framföra traktortåg på väg. Däremot vill jag redan nu meddela interpellanten, att jag för min del icke har ansett det tillrädligt att upphäva körkortsplikten. Det är ändå en ganska allvarlig sak, att vem som helst som har en traktor får färdas på vilken väg som helst med en tillkopplad släpvagn, ofta kanske med tungt lass. Det är en ganska allvarlig sak att släppa ut exempelvis minderåriga på en sådan färd med hänsyn till annan trafik, som pågår på vägen. Jag har för min del inte kunnat finna, att körkortstvånget är ett så stort hinder, att tillvaron av detta hinder skulle innebära några egentliga svårigheter. Det finns ett mycket stort antal människor, som har körkort, och de som inte ha det ha nog, i varje fall när det gäller yngre personer, för avsikt att skaffa sig sådant. En traktorförare har ju den tekniska färdigheten inhämtad. Han behöver inte genomgå några långa praktiska kurser. Att tillägna sig det teoretiska vetande, som fordras för att avlägga körkortsprov, kan endast vara vederbörande till nytta.

Jag vill alltså här förtydliga svaret på det sättet, att jag tror inte det kan bli fråga om upphävande av körkortstvånget för förande av traktortåg, men däremot hoppas jag att det skall gå att lätta på tillståndstvånget.

Herr Liedberg: Herr talman! Varför jag riktade en vädjan till herr statsrådet att åstadkomma ett ikraftträdande av bestämmelserna före den 1 juli var, att detta datum stod nämnt i herr statsrådets svar. Men det är för mig mycket glädjande att höra, att det kommer att ske omedelbart. Lika tacksam är jag över att herr statsrådet ställt i utsikt, att tillståndstvånget skall lindras eller hävas, ty det är givetvis det besvärligaste och hinderligaste.

Jag förstår herr statsrådets betänkligheter beträffande slopande av körkort helt och hållet, men jag vill likväl ännu en gång erinra om skillnaden i risker, när det gäller fordon med upp till 20 km:s fart och bilar. Jag vill hemställa till herr statsrådet, huruvida man inte vid den fortsatta prövningen av detta skulle kunna tänka sig att finna något lindrigare bestämmelser för förande av traktor — rent tillfälligt, låt så vara — ty mobiliseringsförhållandena omöjliggöra faktiskt i många fall att kunna införskaffa det eljest önskvärda körkortet.

Man skulle väl kunna tänka sig, att ett förbud för minderårigas förande av traktor på allmän väg skulle kunna vara en av de begränsningar man bibehölle, och man skulle väl också kunna tänka sig, att en på visst enklare sätt bestyrkt förfarenhet att föra traktor skulle kunna vara tillräcklig, åtminstone när det gäller vanliga landsvägstransporter.

Härmed förklarades överläggningen avslutad.

§ 3.

Herr statsrådet *Domö* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 266, angående anslag till förberedande arbeten å vissa staten tillhöriga torvmossor; och

nr 267, med förslag till lag om krigsskadeersättning.

Dessa propositioner bordlades.

§ 4.

Ordet erhöles på begäran av chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **Pehrsson-Bramstorp**, som yttrade: Herr talman! Med kammarens tillstånd har herr Jacobson till mig framställt följande spörsmål.

Har den utredning, som omnämnes i de direktiv, vilka på sin tid meddelades vid igångsättandet av 1936 års egnahemsutredning, avseende kolonat och andra å kronoparker upplåtna lägenheter, kronotorp, skogstorp, odlings- och fjälllägenheter, fortskridit så långt att proposition i frågan kan förväntas under nu pågående riksdag?

Sedan Kungl. Maj:t den 25 augusti 1939 förordnat, att det utredningsarbete, som uppdragits å 1936 års egnahemsutredning, skulle anses vara slutfört, uppdrog Kungl. Maj:t samma dag å egnahemsstyrelsen att utföra det utredningsuppdrag, som åsyftas i interpellationen. Egnahemsstyrelsen meddelade i skrivelse till Kungl. Maj:t den 19 december 1939, att styrelsen funnit det frågekomplex, som berörde kolonat och övriga i uppdraget avsedda lägenheter å kronomark, kräva ingående överväganden i flera viktiga hänseenden. På grund härav hade styrelsen funnit sig icke kunna framlägga något allmänt förslag i dessa ämnen inom sådan tid, att frågorna kunde underställas 1940 års riksdag. Emellertid ansåg styrelsen, att åtgärder snarast möjligt borde vidtagas för en förbättring av de allvarligaste bristerna å lägenheternas åbyggnader och framlade förslag om åtgärder för att effektivisera bostadsförbättringsverksamheten på skogstorp, odlingslägenheter, kronotorp, fjälllägenheter och kolonat i Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands, Västernorrlands, Gävleborgs och Kopparbergs län. I proposition nr 237 har egnahemsstyrelsens förslag i huvudsak upptagits av Kungl. Maj:t och förelagts riksdagen.

Enligt propositionen skola bostadsförbättringsbidragen kunna utgå med högst 2,500 kronor för de här avsedda lägenhetsinnehavarna, varjämte synnerlig vikt skall läggas vid, att de särskilda möjligheter att erhålla virke eller annat byggnadsmaterial, som stå till buds, bli utnyttjade. Det bidrag, som sålunda vid sidan av bostadsförbättringsbidraget kan erhållas för bostadens upprustning, må ej inräknas i den byggnadskostnad, som lägges till grund för beräkningen av bostadsförbättringsbidraget. Med hänsyn till att här föreligger ett särskilt motiverat behov av stödåtgärder hos en väl avgränsad grupp av bostadsinnehavare har i propositionen föreslagits, att ett sammanlagt belopp av 240,000 kronor under innevarande budgetår skall göras tillgängligt för här avsett ändamål. Ett lika stort belopp föreslås för budgetåret 1940/41. Dessutom föreslås att lägenhetsinnehavare, som erhållit byggnadsbidrag enligt 1939 års kungörelse om kronotorp, från och med arrendeåret 1940/41 befrias från därav föranledd ökning av arrendeavgiften.

Av vad som anförts i interpellationen framgår, att interpellantens intresse för fullföljandet av utredningen i förevarande ämne till största delen bottnar i hänsyn till de ofta undermåliga bostäderna på kronolägenheterna. Såvitt jag kan finna, skulle ett genomförande av de i nyss nämnda proposition framlagda förslagen vara ägnat att i avsevärd utsträckning främja en förbättring av ifrågavarande bostäder och — tillsammans med de befrielser från vissa

Svar på
interpellation.

Svar på interpellation. (Forts.)

avgifter som provisoriskt medgivits av 1938 års riksdag — för nuvarande lägenhetsinnehavares del tillgodose de viktigaste önskemålen. Jag kan ej underlåta att i detta sammanhang framställa gensagor mot interpellantens påstående, att bostadsförbättringsbidrag icke kunnat sökas i nämnvärd omfattning, enär krononybyggarnas bostäder förbleve i statens ägo, varför en sådan risikerade att få till staten avstå icke blott vad som utförts av statsbidraget utan även hela värdet av sitt eget arbete och egna utlägg för materiel och lejd arbetskraft. Innehavaren av en kronolägenhet har en synnerligen tryggad rätt till denna, även förenad med viss inlösningsrätt, och då staten satsar så pass betydande belopp på lägenheternas iordningställande som fallet är, synes det knappast ligga något stötande i att lägenhetsinnehavaren gör vissa egna insatser i företaget. Om några nämnvärda kontantutlägg för denne blir det under inga förhållanden fråga. För övrigt kan lägenhetsinnehavaren vid eventuellt avträdande av sin lägenhet efter särskilda grunder erhålla ersättning för förbättringar å lägenheten.

Vad jag nu anfört innebär icke, att en allmän revision av bestämmelserna rörande kronolägenheter skulle vara obehövlig. Nyssnämnda åtgärder äro allenast avsedda att vara av provisorisk art och beröra endast byggnadsbeståndet på lägenheterna. Ifrågavarande lägenhetsinnehavares förhållanden påkalla översyn även i andra hänseenden. Detta frågekomplex är tämligen vittomfattande. Här ingå först och främst de viktiga spörsmålen, vilka ändamål kolonaten och kronotorpen skola ha att fylla i framtiden och i samband härmed huruvida någon skillnad skall upprätthållas mellan dessa båda slag av kronolägenheter, vidare vilka förutsättningar i fråga om arbetstillgång m. m. som skola uppställas samt vilken storlek och ägosammansättning lägenheterna böra erhålla, bland annat i avseende å skogstillgång. Ytterligare en annan fråga gäller, huruvida kolonaten liksom hittills böra stå under kolonisationsnämndernas och kronotorpen under domänstyrelsens förvaltning samt i vad mån egnahemsnämnderna böra inkopplas i verksamheten. När utredningen av dessa spörsmål, vilka delvis ha samband med andra utredningskomplex, kan avslutas, är för närvarande vanskligt att avgöra.

Härefter anförde

Herr Jacobson: Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framföra mitt tack för det erhållna svaret. Jag tillåter mig dock erinra om att den proposition, nr 237, som statsrådet i sitt svar åberopade, avlämnades efter det att min interpellation framställdes. Beträffande mitt i interpellationen gjorda påpekande, att det har visat sig, att kronotorpare icke i önskvärd omfattning kunnat tillvarataga möjligheterna till bostadsförbättringar, ber jag få hänvisa till länsstyrelsens i Västerbottens län skrivelse till Kungl. Maj:t i mars 1937, vari det mycket ingående redogjordes för dels bostadsförhållandena på krononybygggena och dels huru dessa krononybyggare i stort sett hittills varit avstängda från möjlighet att erhålla bostadsförbättringsbidrag. Men den proposition som herr statsrådet i sitt svar omnämnde är synnerligen tillfredsställande, varför det icke finns någon anledning att nu uppehålla sig vid vad som tidigare varit.

Jag vill till sist endast uttala den förhoppningen, att frågan i dess helhet genom en allmän översyn måtte så snart förhållandena det medgiva komma under riksdagens prövning. Jag är förvissad om att statsrådet hyser intresse för saken, men man vet ju icke vad morgondagen kan bära i sitt sköte.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5.

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet **Sköld**, som på begäran *Svar på fråga*. erhöll ordet, anförde: Herr talman! Herr Flyg har till mig framställt den frågan, huruvida jag uppmärksammat det otillfredsställande tillstånd, som skulle existera på området för de militära myndigheternas rekvisition av bilar, och huruvida jag hade för avsikt att vidtaga åtgärder för att åstadkomma ändring i detta tillstånd.

Den framställda frågan har givits en så allmän och vag formulering, att jag icke ser mig i stånd att lämna något fullständigt svar på densamma. Skulle med frågan åsyftas det förhållandet, att vissa bilägare icke varit tillfreds med den ersättning för inmönstrade motorfordon, som bestämts av mönstringsnämnderna, vill jag omnämna, att jag förut i anledning av en interpellation i första kammaren uttalat, att jag av praktiska skäl ställde mig synnerligen tveksam mot att, såsom ifrågasatts, ett besvär förfarande infördes på här ifrågavarande område, men att det vore min avsikt att undersöka, huruvida sådana förhållanden föreläge, som motiverade särskilda åtgärder av annat slag. Anledning att vidtaga några dylika åtgärder har hittills icke förekommit.

Härpå yttrade:

Herr **Flyg**: Herr talman! Anledningen till att jag gav denna framställning formen av en enkel fråga och på grund därav icke heller kunde i motiveringen anföra olika exempel från praktiken på detta område var den, att jag ansåg frågan vara av tämligen brådskande natur. Det är mig heller icke möjligt att i mitt anförande här nu gå närmare in på hur förhållandena äro. Men det är förvisso allmänt känt i kammaren, huru utan system rekvisitionerna av bilar för krigsmaktens behov försiggå, och även huru olika de olika militära myndigheterna erlægga ersättning för de rekvirerade vagnarna. Jag skall bara som hastigast omnämna ett enda fall. Det gäller en man utanför Stockholm, som var innehavare av en ny lastbil av märket Volvo, som han inköpt på avbetalning. Denna vagn rekvirerades, och han erbjöds för densamma ett pris vida understigande det, som han själv är skyldig att betala för vagnen. I och med att denna vagn tas ifrån den mannen tas även ifrån honom hans hittillsvarande enda existensmöjlighet. I andra fall har det visat sig, att gamla använda lastvagnar ha rekvirerats och betalats så bra, att ägaren kunnat göra sig en god affär på kronans rekvisition. Det har även inträffat, vilket också torde vara bekant, att man förhyrt vagnar. Icke nu men under ett tidigare skede var Brunkebergstorg här i Stockholm en lång tid blockerat av utav kronan förhyrda vagnar, för vilka betalades en mycket stor ersättning per dag till de åkeriägare, av vilka vagnarna förhyrts.

Jag förstår till fullo, att under extraordinära förhållanden måste visst trassel och vissa svårigheter uppstå. Men det synes mig, som om man genom ett påpekande från högsta ort skulle kunna få till stånd ett så effektivt arbetssystem, att sådana svårigheter, som de jag här som hastigast exemplifierat, icke skulle behöva inträffa i fortsättningen. Av den anledningen är frågan ställd.

Jag uttalar, herr talman, den förhoppningen, att statsrådets svar icke avsluter den tolkningen, att man med uppmärksamhet följer förhållandena på detta område och även är besjälad av vilja att ingripa rättande, där så är av behovet påkallat.

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet **Sköld**: Herr talman! Jag tillåter mig bestrida, att uttagningen av bilar skett utan system. Det finns ett mycket väl utarbetat system bakom dessa uttagningar.

Svar på fråga. (Forts.)

Jag vill naturligtvis icke bestrida, att det har förekommit ojämnheter i fråga om utbetalning av ersättning, ty det är helt naturligt, att i en så stor apparat, där man är beroende av så många människors insatser, sådant kan inträffa. Men jag skulle å andra sidan vilja säga, att om dessa enskilda fall bli påpekade, kommer man även från högre ort att se till att de bli rättade, där det kan finnas något att åtgöra.

Jag vill vidare fästa uppmärksamheten på att ersättningen för bilarna bestämmas av en nämnd, som har skiljenämnds karaktär, och i vilken även bilägarnas intressen skola vara representerade. Det är mycket svårt att tänka sig kunna få ett annat system, vilket naturligtvis icke hindrar, att jag gärna kan erkänna, att här och där i dessa många nämnder kunna finnas personer, som icke äro vuxna sin uppgift.

Vad sedan beträffar frågan om direktiv, så ha dylika utgått i den formen, att det har meddelats nämnderna vissa ting, som de böra iaktta. Men dessa direktiv kunna ju icke ges bestämmande karaktär, därför att nämnderna ha skiljenämnds ställning. Under sådana förhållanden har man icke från regeringens sida rätt att befalla. Men det direktivet finns bland annat, att om vid värderingen en bil, som inköpts på avbetalning, denna skulle värderas lägre än den obetalda delen av köpesumman, skall den bilen icke tagas ut. Men detta kan naturligtvis i något fall hava skett ändå.

Slutligen vill jag tillägga, att såvitt jag vet har statens krisrevision denna sak under behandling och försöker reda ut de frågor, som här finnas att undersöka.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 6.

Svar på fråga.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **Wigforss**, som yttrade: Herr talman! Herr Flyg har frågat, om jag med anledning av den nu inträdande situationen på bilmarknaden anser det vara lämpligt och nödvändigt med ett moratorium för växlar och avbetalningslån inom denna bransch, och om jag har för avsikt att vidtaga åtgärder i sådan riktning.

Då moratorielagstiftningen ankommer på justitiedepartementets handläggning, borde väl frågan närmast ha riktats till justitieministern. Efter samråd med denne är jag emellertid i tillfälle meddela, att man för närvarande inom justitiedepartementet överväger vissa moratorieåtgärder i syfte att mildra de svårigheter, som på grund av rådande förhållanden uppkommit för innehavare av motorfordon.

Vidare anförde

Herr **Flyg**: Herr talman! Jag har endast att tacka för det svar, som har lämnats.

Överläggningen förklarades härmed avslutad.

§ 7.

Föredrogos var efter annan följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskott propositionen, nr 255, med förslag till lag om förbud i vissa fall mot beviljande av kvarstad eller skingringsförbud;

till bevillningsutskottet propositionen, nr 261, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 18 § 1 mom. förordningen den 15 december 1914 (nr 436) angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket;

till bankoutskottet propositionen, nr 262, med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 § valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350); samt

till statsutskottet propositionerna:

nr 264, angående anslag till fortlöpande konsumtionsundersökningar; och nr 265, angående anslag till valutakontoret.

Vidare föredrogs för remiss till utskott Kungl. Maj:ts proposition, nr 268, med förslag till ändrad lydelse av § 110 regeringsformen samt § 3 mom. 9 och 10 tryckfrihetsförordningen.

Därvid yttrade

Herr **Hagberg** i Luleå: Herr talman! Jag tänker icke upptaga någon remsdebatt beträffande denna fråga; jag vill bara göra kammaren uppmärksam på att propositionerna nr 268, 269 och 270 för några minuter sedan utdelades på riksdagens bord. Dessutom skall här remitteras ytterligare en proposition, nr 271, som ännu icke föreligger på riksdagens bord. Då de av mig först nämnda ärendena äro av synnerligen genomgripande och allvarlig karaktär — det gäller bl. a. grundlagsändringar — tillåter jag mig, herr talman, att föreslå, att remitteringen av dessa fyra propositioner uppskjutes till nästa sammanträde, d. v. s. det som skall hållas om fredag.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner beträffande det av herr Hagberg i Luleå under överläggningen framställda yrkandet, i vad det avsåg den nu föredragna propositionen nr 268, nämligen dels på bifall till nämnda yrkande dels ock på avslag därå; och avslog kammaren herr Hagbergs i Luleå yrkande.

Ifrågavarande proposition hänvisades härefter till konstitutionsutskottet.

Slutligen föredrogs var för sig följande Kungl. Maj:ts propositioner; och remitterades därvid

till konstitutionsutskottet propositionerna:

nr 269, med förslag till ändrad lydelse av § 86 regeringsformen och § 38 riksdagsordningen samt till införande i tryckfrihetsförordningen av en ny paragraf, betecknad såsom § 6, m. m.; och

nr 270, med förslag till ändring i vissa delar av tryckfrihetsförordningen m. m.; samt

till bevillningsutskottet propositionen, nr 271, med förslag till förordning om nöjesskatt, m. m.

§ 8.

Föredrogs sammansatta konstitutions- och andra lagutskottets utlåtande, nr 3, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 20 juni 1924 (nr 349) om landsting, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 23 februari 1940 dagtecknad proposition, nr 89, hade Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag angående ändring i vissa delar av lagen den 20 juni 1924 (nr 349) om landsting;

Förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen om landsting m. m.

Förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen om landsting, m. m.
(Forts.)

- 2) lag om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus;
- 3) lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 4 juni 1937 (nr 298) om anställande av distriktsbarnmorskor m. m.; samt
- 4) lag om ändring i vissa delar av epidemilagen den 19 juni 1919 (nr 443).

Propositionen hade, i vad den avsåge ändring i landstingslagen, hänvisats till konstitutionsutskottet samt i övrigt till lagutskott. För behandling i sistnämnda avseenden hade propositionen tilldelats andra lagutskottet.

I anledning av förevarande proposition hade inom riksdagen väckts följande motioner, nämligen motionerna i första kammaren nr 155 av herr *Heüman m. fl.* och nr 162 av herr *Källman m. fl.* samt motionen i andra kammaren nr 205 av herr *Nilsson* i Göteborg *m. fl.*

Motionerna, vilka samtliga berörde den till lagutskott hänvisade delen av propositionen, hade tilldelats andra lagutskottet.

Propositionen och motionerna hade därefter enligt överenskommelse mellan konstitutionsutskottet och andra lagutskottet hänskjutits till behandling av sammansatt konstitutions- och andra lagutskott.

Utskottet hemställde,

A. att riksdagen, med förklarande att de genom propositionen framlagda lagförslagen icke kunnat i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga av utskottet framlagda förslag till

- 1) lag angående ändring i vissa delar av lagen den 20 juni 1924 (nr 349) om landsting;
- 2) lag om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus;
- 3) lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 4 juni 1937 (nr 298) om anställande av distriktsbarnmorskor m. m.; samt
- 4) lag om ändring i vissa delar av epidemilagen den 19 juni 1919 (nr 443);

B. att motionerna I:155 och II:205, i den mån de icke blivit besvarade genom vad utskottet under A. hemställt, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd; samt

C. att motionen I:162, i den mån den icke blivit besvarad genom vad utskottet i sin motivering anført, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Enligt Kungl. Maj:ts och utskottets förslag skulle 16 § andra stycket i lagen om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus hava följande lydelse:

Underläkare tillsättes av sjukvårdsberedningen genom förordnande på viss tid, som utan Konungens medgivande icke må överstiga tre år i sänder.

Reservationer hade avgivits:

1) av herrar *Norman* och *Hage*, vilka hemställt, att utskottet måtte tillstyrka det i motionerna I:155 och II:205 framställda yrkandet, att 10 § 2 mom. sista stycket i förslaget till lag om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus, innefattande förbud för befattningshavare vid sjukhus att vara ledamot av sjukhusets direktion eller suppleant för ledamot, måtte utgå;

2) av herrar *Björkman* och *Nolin*, fröken *Hesselgren* samt herrar *Ekströmer* och *Sandström*, vilka yrkat,

A. att 16 § andra stycket i förslaget till lag om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus måtte i saklig överensstämmelse med nuvarande bestämmelse i ämnet erhålla följande lydelse:

Förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen om landsting, m. m.

(Forts.)

»Underläkare tillsättes av medicinalstyrelsen genom förordnande på viss tid, som utan Konungens medgivande icke må överstiga tre år i sänder»;

B. att utskottet beträffande frågan om tillsättande av distriktstandläkare måtte i sin motivering göra ett av reservanterna föreslaget uttalande;

3) av herrar *Källman*, *Albertsson*, *Hagman* och *Hage*, vilka ansett, att utskottets motivering i fråga om styresmans och sysslomans inbördes befogenheter bort hava annan, av reservanterna angiven lydelse;

4) av herr *Björkman*, fröken *Hesselgren* och herr *Ekströmer*, vilka beträffande frågan om utfärdande av instruktioner för lasarettsläkare, underläkare och husmoder yrkat, att utskottet måtte göra ett av reservanterna föreslaget uttalande.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Fröken **Hesselgren**, som yttrade: Herr talman! I avseende å föredragningen av sammansatta konstitutions- och andra lagutskottets utlåtande nr 3 hemställs,

att detsamma må företagas till avgörande punktvis och punkten A på det sätt, att de av utskottet framlagda lagförslagen föredragas vart för sig, det andra paragrafvis och, där så erfordras, momentvis och styckevis med ingress och rubrik sist, varefter och sedan alla lagförslagen blivit genomgångna utskottets hemställan i punkten A föredrages;

att vid behandling av det lagförslag, den paragraf eller det moment eller stycke, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta utlåtandet i dess helhet; samt

att lagtext ej må behöva uppläsa i vidare mån än sådant av någon kammarens ledamot begäres.

Denna hemställan bifölles.

I enlighet med kammarens beslut rörande föredragnings sättet upptogs först till behandling *punkten A*.

1) *Utskottets förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 20 juni 1924 (nr 349) om landsting.*

Efter föredragning av lagförslaget anförde:

Herr Hage: Herr talman! Det är ett känt förhållande, att den sjukvård och hälsovård, som har till huvudman landsting och storkommunerna, under de senaste årtiondena har utvecklats på ett storartat sätt. Det har skett icke blott på det sättet, att antalet sjuksängar har betydligt ökat. Det har även skett därigenom, att antalet anstalter förmerats, och det har slutligen skett även på det sättet, att de olika grenarna av sjukvården och hälsovården blivit flera. Detta har föranlett ett behov, som har blivit alltmer trängande, att åstadkomma en central organisation för att övervaka och leda hela denna hälso- och sjukvårdsverksamhet och se till, att besluten ske med en viss liksidighet mellan de olika organ, som ibland kunna komma att behandla samma saker. Resultatet av denna strävan har i stor utsträckning blivit det, att de s. k. förvaltningsutskotten fått hand om denna sak och blivit vad man kallat hälso- och sjukvårdsberedningar. Nu har det ansetts särskilt önskvärt, att man mera detaljerat skulle lagfästa den praxis, som har utvecklat sig på detta område, och ge möjlighet för landstingen att ordna denna sak på ett för varje lands-

Förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen om landsting, m. m.
(Forts.)

ting lämpligt sätt. Det är från denna utgångspunkt som det här föreliggande förslaget — vilket i sin ordning grundar sig på en föregående utredning — har lagts fram.

Man torde kunna säga, att det förslag, som vi nu gå att behandla, när det gäller förslagets huvudlinjer i allmänhet, har mötts med anslutning och gillande av våra landsting och överhuvud av alla dem, som beröras av denna lagstiftning. Detta har framkommit icke minst därigenom, att svenska landstingsförbundet i fjol hade en kongress, där det i stort sett rådde enhällig anslutning från landstingsrepresentanternas sida till det utarbetade förslaget. Det förekommer visserligen ett visst motstånd, exempelvis från medicinalstyrelsens och en del läkares sida, mot vissa punkter i förslaget, men i stort sett torde man kunna säga, att anslutningen till förslaget, när det gäller huvudpunkterna, är mycket framträdande. Och när det gäller medicinalstyrelsen och läkarna, skulle jag vilja framhålla, att den läkare, som varit med i utredningsarbetet, stod solidarisk med sina kamrater inom utredningen, vilket möjligen torde kunna betyda, att det motstånd, som kommit fram på vissa punkter från medicinalstyrelsens och läkarnas sida, åtminstone icke är enhälligt. Anledningen till detta nästan enhälliga gillande av förslaget torde vara att söka däri, att förslaget utan tvivel har stora förtjänster.

En av huvudlinjerna i förslaget är den, att när det gäller att åstadkomma detta centrala organ, hälso- och sjukvårdsberedningen, så lämnas mycket stor rörelsefrihet åt landstingen att ordna den saken. Landstingen kunna använda sig av förvaltningsutskottet såsom både hälso- och sjukvårdsberedning eller också göra en sådan uppdelning, att förvaltningsutskottet sköter den ena av dessa grenar och en särskild beredning den andra; eventuellt kunna landstingen tillsätta en särskild sjukvårdsberedning och en särskild hälsovårdsberedning eller ock en gemensam hälso- och sjukvårdsberedning. Slutligen kan åt denna beredning överlämnas att även taga hand om de göromål, som nu falla på våra sjukhusdirektioner, så att dessa, där så anses lämpligt, kunna upphöra att existera. Man har med andra ord gått in för linjen att överlämna åt landstingen att, allt efter vad man på olika platser funnit lämpligt, även i fortsättningen ordna saken på samma sätt.

En annan huvudlinje i förslaget, som efter vad jag tror vunnit stort gillande, är den, att man i detta sammanhang även flyttar över från medicinalstyrelsens avgörande en del frågor, som man anser kunna överflyttas till förvaltningsutskottet eller de särskilda sjuk- och hälsovårdsberedningarna. För min del må jag säga, att jag skulle hälsa med mycket stor glädje, om en sådan rationalisering — som detta måste anses innebära — fullföljdes när det gäller statsförvaltningen i allmänhet, så att man icke skall behöva gå långt upp för att avgöra vissa frågor, som kunna avgöras i *lägre* instans. Jag har åtminstone den bestämda uppfattningen, att vår statsförvaltning är så ordnad, att en hel del ärenden gå upp till *högre* instans, ehuru de lika bra kunde avgöras i en *lägre*.

En sådan fråga, som nu alltså icke avgöres av sjukvårdsberedningen utan av medicinalstyrelsen, är t. ex. tillsättning av underläkare. Det finns emellertid olika meningar om detta, d. v. s. om medicinalstyrelsen i fortsättningen bör eller ej bör ha hand om detta. Vidare gäller det frågor om utarbetande av vissa instruktioner. Även där finns det olika meningar och en reservation, som går emot utskottets och regeringens förslag. Vidare gäller det uppdraget att granska ritningar beträffande bostäder liggande utom lasaretten ävensom att beräkna, när en befattningshavare av visst slag skall ha löneförhöjning. Alla dessa ärenden ha tidigare i allmänhet gått till medicinalstyrelsen, men

Förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen om landsting, m. m.

(Forts.)

de skola enligt det föreliggande förslaget kunna avgöras av sjukvårdsberedningen.

Samtidigt är det emellertid en annan reform, som föreslås, vilken man kan säga går i motsatt riktning. Man föreslår nämligen, att vissa ärenden, som nu avgöras av sjukhusdirektionerna, skulle uppflyttas till avgörande av sjukvårdsberedningarna. Men även beträffande detta finns det ett visst motstånd från folk, som suttit i direktioner. Man kan dock säga, att det finns mycket starka skäl för denna reform, därför att det gäller här vissa saker, såsom t. ex. tillsättande av syssloman, avgörandet av byggnadsfrågor o. dyl., där det är starkt behov av att det blir liksidighet i förfarandet. Detta sker bättre, om avgörandet förlägges till sjuk- och hälsovårdsberedningarna, än om det skall ske i de olika direktionerna.

Man kan alltså säga, att dessa förslag i stort sett ha mötts med gillande. Även ett annat förslag i den kungl. propositionen har vunnit gillande, nämligen det där man går in för en reservation, som avgivits av tvenne representanter bland de sakkunniga, vilka icke velat vara med om att sätta in förste provinsialläkaren såsom *medlem* av sjukvårdsberedningen och alltså även i förvaltningsutskottet. Dessa två reservanter hyste den meningen, att förste provinsialläkarna såsom representanter för den medicinska sakkunskapen borde få vara närvarande och yttra sig vid dessa beredningars sammanträden, men icke vara självskrivna medlemmar av beredningarna. Och jag vet, att när det gäller den ståndpunkt, som regeringen där intagit, så gillas den i mycket hög grad bland landstingen och av dem, som syssla med detta.

Men sedan är det en del *detaljer*, om vilka det finns något olika meningar. Det framgår även av utskottets utlåtande, att jag för min del står antecknad såsom reservant på två punkter. Den ena gäller sysslomännen och deras ställning i förvaltningen. Där hade de sakkunniga, som utrett hela denna fråga, enhälligt gått in för den uppfattningen, att sysslomännens ställning borde stärkas. De skulle enligt deras förslag bli ledare för lasarettens *ekonomiska* förvaltning och i allmänhet föredraga de ekonomiska frågorna, och de skulle icke ställas under styresmannen, medan de däremot i propositionen beklagligtvis föreslagits få den ställningen, att de skulle ställas under »direktionens förmanskap och styresmannens inseende», vilket ju är vad som för närvarande gäller.

Jag vill understryka, att när det gäller denna reform, som skulle bereda sysslomännen en något bättre ställning, men som ej upptagits av regeringen, så voro de som i den utredande kommittén förberedde detta enhälliga. Det fanns även en läkarrepresentant bland dem, och även han gick in för denna ståndpunkt. Därför får man säga, att det är förvånansvärt, att regeringen på denna punkt frångått det enhälliga kommittéförslaget. I detta sammanhang vill jag också framhålla, att landstingsförbundet på sin kongress även enhälligt tillstyrkte den anordning, som föreslagits av kommittén. Och i förvaltningsutskottens yttranden går man i allmänhet även på samma linje.

Nu är naturligtvis detta icke en så oerhört stor fråga. Man gör gällande från dem, som nu på denna punkt gå in för regeringens förslag, att det är så svårt, när det gäller att genomföra den av kommittén föreslagna reformen, att skilja mellan *medicinska* frågor, som läkaren såsom styresman skulle vara chef för, och *ekonomiska* frågor, som sysslomannen skulle vara chef för. Och det kan ju ligga något i detta. När nu emellertid landstingsförbundet och alla de landstingsmän, som stå bakom detta — det finns säkerligen mycken sakkunskap bland dessa landstingsmän på detta område, då ju en hel del av dem suttit i direktioner och där sysslat med sådana här saker i många, många år —

Förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen om landsting, m. m.
(Forts.)

funnit denna reform lämplig, bör den också kunna genomföras. Och ett skiljande av medicinska frågor och ekonomiska frågor är nog, trots allt, möjligt att åstadkomma. Det är även att märka, att på de ställen, där man börjat genomföra en sådan här anordning, har det hela gått bra. Möjligen har det varit litet krångel till en början, men så småningom och med litet god vilja på ömse håll att göra sitt bästa har det gått bra att samarbeta. Vi ha ju utomordentligt dugliga och kunniga läkare här i landet, men det är icke så säkert, att dessa läkare även äro specialister i ekonomiska ting, till exempel då det gäller en sådan fråga som inköp av stenkol m. m. De kunna vara alldeles utomordentliga kirurger, medan de i ekonomiska frågor icke besitta den kapacitet, som man fordrar av dem som skola syssla med sådana saker. Enligt utskottets förslag skall det fortfarande bli så, att sysslomannen först skall gå och höra sig för hos läkaren, som mängden gång är osakkunnig på området. Jag har nu för min del den erfarenheten, att om man ger folk av det här slaget — sysslomännen — som dock inta en viss betydande ställning i förvaltningen och ha mycket att göra med ekonomiska ting, en mera självständig ställning, såsom föreslagits av kommittén, blir det *större arbetsglädje*. För mig är det ofantligt betydelsefullt att kunna konstatera detta, att en befattningshavare som vet med sig, att han icke behöver gå och fråga en överordnad, som icke är specialist på området, och därför kan göra vissa saker själv, säkerligen får en större arbetsglädje och en större tillförsikt i sin dagliga gärning än den, som vet med sig, att han är mera kunnig på ett visst område än den överordnade men likväl först måste gå och fråga denne.

Detta är några synpunkter, som gjort att jag för min del anslutit mig till den reservation, som här har avgivits av herr Källman m. fl. och som går ut på att få till stånd en ändring i sjukhusstadgan enligt de sakkunnigas enhälliga förslag. Jag har för avsikt att, när vi komma till behandlingen av motiveringen, ställa ett särskilt yrkande om ändring på den punkten. Med det nu sagda tror jag mig ha redogjort för, hur jag skulle vilja ha det hela ordnat, nämligen att sysslomännen skola stå under direktionens förmanskap och överinseende och inte under styresmannens.

Jag har också reserverat mig på en annan punkt. Det är inte någon större sak det därvidlag gäller, men jag har dock fått med mig utskottets ordförande. Det finns en bestämmelse i sjukvårdslagen 10 § 2 mom. sista stycket om förbud för landsting att i direktion invälja befattningshavare, som är underställd direktionen. Denna undantagsbestämmelse betraktas nu på en hel del håll såsom riktad mot befattningshavarna. Jag ser icke saken så, utan jag anser, att det härvidlag är fråga om ett ingripande emot *landstingsmännen* i syfte att inskränka deras rörelsefrihet, då det gäller att avgöra, vilka som skola inväljas i resp. direktioner. Min erfarenhet av landstingsmännen är i stort sett den, att någon sådan här inskränkning i deras rörelsefrihet icke behövs. Icke tror väl någon, att — om denna bestämmelse, såsom jag hoppas, kommer bort — landstingsmännen skola ta sig före att stoppa in en massa sjukvårdsanställda i en direktion. Det är ju för övrigt fråga om majoritetsval, och inval av anställda komma nog att bli ganska sällsynta. Jag tycker för min del, att det är fullständigt orimligt, att en dugande kommunalman — som kanske till och med är riksdagsman — bara därför, att han är anställd hos en direktion skall vara diskvalificerad från möjligheten att sitta som medlem av denna. Jag behöver i det här sammanhanget bara nämna förutvarande ledamoten av denna kammare herr E. Lindley på Gävleborgslänsbänken och herr Carlsson i Ystad, vilka deltagit i utredningar av dessa ting. Båda ha varit riksdagsmän. De sitta nu i respektive landsting, ja, herr Lindley är, efter vad jag

Förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen om landsting, m. m.

(Forts.)

vill minnas, landstingets ordförande. Herr Carlsson var representant på landstingsförbundets möte och är väl fortfarande kommunalman. Bara för att herr Lindley nu råkar vara syssloman och herr Carlsson vaktmästare vid ett lasarett, skola de icke vara valbara till direktionen för samma lasarett. För övrigt är denna bestämmelse oerhört inkonsekvent, ty de frågor, som skola avgöras av direktionerna, bli färre till antalet efter genomförandet av denna reform. Den logiska slutsatsen av att man icke tar med dessa personer i nämnder, där ärenden som angå dem kunna komma att avgöras, är att man inför förbud mot att de få sitta till exempel i lönenämnder, som tillsätts av ett förvaltningsutskott, ja, att det skall vara förbjudet för dem i ännu högre grad att sitta i förvaltningsutskott och hälsovårds- och sjukvårdsberedningar. Bestämmelsen är sålunda i så oerhört hög grad inkonsekvent, att den ter sig synnerligen olämplig och orimlig. För övrigt måste jag säga, att när man väljer dessa män gör man det icke — såsom det antytts i utskottsutlåtandet — som representanter för de sjukvårdsanställda utan, såsom alla andra, som representanter för skattebetalarna i länet. Så ser åtminstone jag saken.

Detta sista, som jag nu uppehållit mig vid, är naturligtvis ingen stor sak, men jag finner all anledning att nu vid detta tillfälle vidhålla den inställning, som jag hade till frågan 1939, nämligen att sådana här personer böra vara valbara till direktionerna.

Till sist vill jag säga, att även om i dessa två punkter den kalamiteten skulle inträffa, att riksdagen skulle gå emot mig, så är förslaget som sådant, i *sina huvudlinjer* så pass tillfredsställande, att jag hälsar dess genomförande med mycken stor tillfredsställelse. Från min utgångspunkt ber jag alltså att i vad frågan angår landstingslagen, där det icke finns några olika meningar, få yrka bifall till utskottets förslag.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **Möller**: Herr talman! Jag har begärt ordet för att yttra mig något mera utförligt allenast beträffande en enda punkt. Enligt min uppfattning är utskottets förslag i dess helhet tillfredsställande, ja, jag höll på att säga i mycket hög grad tillfredsställande.

Den punkt, som jag sålunda skulle vilja säga några ord om, är den där Kungl. Maj:t avvikit från de sakkunnigas förslag, nämligen i fråga om styresmännens och sysslomännens inbördes kompetens. Saken behandlas i reservationen nr 3, som herr Hage också skrivit under. De övriga reservationerna tycker jag icke att det är värt att tala om, speciellt som det har ganska ringa betydelse, hur beslutet i de punkterna blir. Jag tror nog, att Kungl. Maj:t har rätt därvidlag. Skall man göra en sådan här sjukvårdsberedning skall man göra dess ställning så stark som möjligt.

I fråga om den här punkten om sysslomännens ställning vill jag först understryka, att jag i princip har samma mening som reservanterna, nämligen att det i och för sig vore önskvärt att man kunde på ett rationellt sätt klyva läkarens och sysslomännens kompetensområden. Att jag för min del icke vågar tillstyrka de sakkunnigas förslag på den punkten beror alltså ingalunda på några principiella skäl utan helt enkelt därpå att jag funnit det svårt att föreställa mig, hur en sådan där klyvning skall kunna genomföras i praktiken. Jag har försökt att höra mig för hos sakkunniga personer och då icke minst anhängare av denna rationella klyvning av styresmannens och sysslomännens befälsrätt. Men på de frågor jag ställt har jag icke kunnat få något klart svar. Jag har till exempel ställt frågan: Vem skall ha befälsrätten över

Förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen om landsting, m. m.
(Forts.)

husmodern? Skall hon till hälften stå under lasarettsläkarens befäl och till den andra hälften under sysslomannen, eller hur skall det ordnas? Jag har som sagt för min del funnit, att personer, som äro speciellt sakkunniga på området och som själva haft, åtminstone delvis, ansvaret för skötseln av ett sjukhus, icke kunnat ge något klart svar på frågan.

Jag skall ta en annan punkt, som uppenbarligen rör en i eminent grad ekonomisk fråga. Jag tänker på mathållningen vid lasaretten. Det är självklart att kosthållet måste utgöra en av de allra största utgiftsposterna för ett lasarett. Med de sakkunnigas utgångspunkter skulle följaktligen frågan om ordnandet av denna angelägenhet falla under sysslomannens befälsrätt. Självfallet gör den så i fråga om inköp av varor och annat sådant. Den moderna medicinska utvecklingen visar emellertid, att man icke bara i fråga om sådana patienter, som skola ha s. k. dietmat, utan överhuvud taget beträffande alla patienter tillmäter de näringsfysiologiska faktorerna en allt större och större betydelse. På den punkten har ju sysslomannen ingen som helst kompetens. Jag vet icke om alla landets lasarettsläkare för närvarande ha en tillfredsställande kompetens i dessa ting, men det är klart att utbildningen så småningom blir allt bättre och bättre även på detta område. Nu frågar jag mig: Skall spörsmålet om kosthållet höra till styresmannens kompetensområde eller till sysslomannens? Jag tror att jag skulle kunna nämna även andra punkter, där gränsdragningen ingalunda kan göras klar, och vid det förhållandet har jag fruktat, att man skulle råka ut för kompetenskonflikter mellan styresmännen och sysslomännen, som icke kunna bli till nytta för de lasarett där de inträffa. Den svagaste delen i Kungl. Maj:ts ståndpunkt är att styresmännen med sin ytterst grundliga läkarutbildning i regel icke ha någon ekonomisk utbildning. Jag erkänner utan vidare, att här är den svagaste punkten i det förslag, som jag tillrätt Kungl. Maj:t att framlägga. Jag har emellertid ingalunda tillstyrkt förslaget i denna del därför att medicinalstyrelsen och läkarna önskat denna anordning utan därför att jag ansett, att det funnits starka sakskalet för denna ståndpunkt. Jag föreställer mig att det i praktiken kommer att gå till på det viset att läkarna, där de veta med sig att deras kompetens på det ekonomiska området är obetydlig, komma att överlåta skötseln av praktiskt taget alla sådana ärenden åt sysslomannen och icke lägga sig i dessa ärenden i någon nämnvärd grad. Jag vill visst icke påstå, att det ej förekommit undantagsfall, där man kanske överskattat sig själv, men i stort sett kommer det säkerligen att gå som jag antytt.

Nu konstatera reservanternas bland annat, att utvecklingen gått i den riktningen, att sysslomannen de facto fått mer och mer att säga till om på det speciella område av sjukhusets skötsel, som är hans. Detta är en utveckling, som jag hälsar med glädje, och jag förstår, att alla böra tycka, att det i och för sig blott är bra. Då frågar jag reservanternas: Om det nu pågår en sådan utveckling, som ingen opponerar sig mot, är det då nödvändigt att skriva in i sjukhusstadgan — som i och för sig alltid innebär en kanske onödig schematisering av saker och ting, som man önskar — att det gäller att stärka sysslomannens ställning? Jag tycker, att man kan låta denna utveckling få fortsätta i frihet utan att draga upp spörsmålet om vem som skall ha befälsrätten i vissa olika avseenden på ett sjukhus. Jag betraktar i alla fall den risk för svårigheter i fråga om sjukhusets skötsel, som uppstår, om man följer reservanternas och de sakkunniga, såsom större än risken av att låta utvecklingen så att säga följa sina egna linjer utan att precis fastslå den i en stadga. Jag är ganska säker på att där man har att göra med folk, som det är lätt att samarbeta med, är det tillstånd, som råder, i själva verket icke på något

Förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen om landsting, m. m.

(Forts.)

sätt olämpligt eller odrägligt för någondera parten. Svårigheter komma alltid att uppstå, när det blir dualism i chefskapet; det tror jag mig lugnt våga försäkra. Jag har därför icke vågat mig på att medverka till att öka förut-sättningarna för en sådan dualism, vilket självfallet icke hindrar, att i en sjukhusstadga det skall anges att i vissa frågor skall sysslomannen vara före-dragande inför direktionen.

Jag tillåter mig för min del hoppas, att man även på denna punkt kommer att följa utskottet. Jag tror försiktigheten helt enkelt bjuder att i detta av-seende följa utskottet och Kungl. Maj:t.

Herr **Hage**, som nu för kort genmäle erhöll ordet, yttrade: Herr talman! Jag ber först att få tacka, därför att jag fattade statsrådets uttalande så, att det som man nu kommer att besluta, om man följer majoriteten i utskottet, innebär, att det kan bli en *hållplats* på vägen fram mot den anordning, som de sakkunniga tänkt sig.

I anledning av herr statsrådets anförande vill jag säga, att — även om det finns skäl för det påståendet, att det kan uppstå dualism mellan läkaren och sysslomannen på detta område, om bägge två ha anlag för att opponera sig — så har erfarenheten likväl många gånger visat, att finns det vilja till samar-be-te på bägge hållen, så ordnar sig den saken. Jag tror, att det är på det sättet i det verkliga livet. Dessutom vill jag säga, att det finns ju ännu en instans, som står över både läkaren och sysslomannen, och det är ordföranden i direk-tionen. Han är enligt mina begrepp den egentliga toppunkten i förvaltningen av ett lasarett. Jag tycker därför, att det är ganska naturligt, såsom det ock-så här antytts, att då det finns olika meningar om huruvida läkaren eller syss-lomannen skall behandla en viss fråga, har ordföranden i direktionen rätt att få avgöra den saken. Jag tror, att det till en början kunde ordnas så, när det gäller denna sak.

Beträffande frågan om *kosthållet*, som man här talat om, har naturligtvis läkaren i sin hand avgörandet över själva principfrågorna och vilken mat den och den patienten skall ha, medan själva inköpen och frågan, huru dessa skola ordnas, skola falla på sysslomannen.

Vidare anförde:

Fröken **Hesselgren**: Herr talman! Det var med stor tillfredsställelse som jag hörde, att departementschefen var nöjd med utskottets uttalande. Detta är så mycket tacknämligare, som utskottet också i hög grad uppskattat det förslag, som blivit framlagt av Kungl. Maj:t. När Kungl. Maj:t förklarar sig nöjd med utskottet, betyder det naturligtvis också, att Kungl. Maj:t utan vidare godtar det uppskov på ett år med de nya bestämmelsernas ikraftträdande, som föreslagits, samt även den lilla ändring, som gäller de större sjukstu-gorna — en fråga, som förmodligen herr Fast kommer att ytterligare tala om.

Beträffande sedan herr Hages anförande har departementschefen själv tagit upp frågan om sysslomännen så pass grundligt, att jag torde kunna gå förbi dem. Jag skulle dock vilja understryka, att vad som för mig här varit avgö-rande har varit det förhållandet, att läkaren och sysslomannen arbeta inom en sluten anstalt, och att möjligheterna till uppkomsten av rivningar och svårig-heter mellan olika personer inom en sådan anstalt under alla förhållanden äro rätt stora. Därför tror jag, att det måste vara någon bland de inom anstalten anställda, som har sista ordet. Herr Hage har flera gånger talat om samar-betets och den goda viljans betydelse, och jag kan icke förstå annat än att

Förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen om landsting, m. m.
(Forts.)

den goda viljan även kan användas enligt Kungl. Maj:ts system. Utskottet menar i likhet med Kungl. Maj:t att styresmannen skall vara chef, men man har samtidigt starkt understrukit, att styresmannen bör samarbeta med sysslomannen i alla de frågor, där sysslomannen har mera sakkunskap än styresmannen.

När jag tänker på den halva husmodern, måste jag såsom kvinna starkt yrka på att hon får vara hel och i sin helhet ytterst stå under styresmannen.

Herr Hage hade en annan invändning, som departementschefen icke tog upp, men som jag skulle vilja säga några ord om, därför att den frågan var uppe förra året och även då behandlades av andra lagutskottet, nämligen frågan om rätt för en vid sjukhuset anställd att vara medlem av dess direktion. Jag kan mycket väl förstå, att det kan kännas orättvist, att en person, vilken såsom herr Hage säger är särskilt kompetent, på det sättet skall vara hindrad att komma in i direktionen. Det finns emellertid en viss risk, om man sätter in en av de anställda i direktionen, nämligen den att denne helt naturligt blir den, som får anses vara talesman för alla de andra anställda. Då är det bättre, om direktionen får avhandla olika ärenden med olika personalgrupper enligt förhandlingsrättslagen, än att man, såsom här sagts, har t. ex. sysslomannen eller portvakten såsom medlem i direktionen och denne då blir den, vilken kommer att föra allas talan. Det är bättre, att ekonomipersonalen kan få framföra sina åsikter, sköterskorna sina åsikter o. s. v. Jag tror därför, att riksdagen gjorde alldeles rätt förra året, när den avslog de motioner, som då voro före. Jag har svårt att tänka mig, att riksdagen redan i år skall fatta ett annat beslut än det som fattades då — och detta så mycket mera som nu tillkommit den nya lagen om förhandlingsrätt, som vi förra gången hänvisade till och som ger möjlighet för olika personalgrupper att framföra sina åsikter.

Jag har emellertid själv reserverat mig i en fråga. Departementschefen har sagt, att han fäster sig mycket litet vid om det går i den ena eller andra riktningen, och därför kan jag för min del naturligtvis icke låta bli att hoppas, att beslutet går i den riktning, som jag vill. Det är mänskligt att resonera på det sättet. Vad jag i detta fall vill är en sak, som både medicinalstyrelsen och samtliga läkarorganisationer uttalat sig för, nämligen att det nuvarande systemet med tillsättande av underläkartjänster alltjämt skall vara kvar, d. v. s. att medicinalstyrelsen skall tillsätta underläkare och icke, såsom nu föreslås, sjukvårdsberedningen. Vad som är den svaga punkten i förslaget att sjukvårdsberedningen skall vara den som tillsätter underläkare är naturligtvis, att enhetligheten och objektiviteten lättare bevaras, om statens högsta medicinska myndighet avgör, huru underläkarna skola placeras. Vi skola komma ihåg, att dessa skola räkna tjänsteår, vilken beräkning för deras framtid blir av oerhört stor betydelse, och då är också deras anställning vid det ena eller andra sjukhuset av allra största betydelse. Jag tror, att det blir mera objektivitet i avgörandet, om medicinalstyrelsen får behålla sin nuvarande rätt. Det är emellertid en annan sak, som trasslar till det hela så, att jag tycker, den gamla metoden är betydligt enklare. Man har känt på sig, att den medicinska sakkunskapen måste finnas med, men eftersom man icke vill låta medicinalstyrelsen behålla avgörandet, har man i stället löst frågan på det sättet, att man inom varje län inrättat en nämnd av tre läkare. Därvidlag är jag ganska orolig, när det gäller objektiviteten. Först och främst lära tre så upptagna personer ha svårt att komma tillsammans och diskutera saken, och vidare få vi nu tjugufyra olika sakkunniga nämnder spridda över hela landet. Att då någon sorts likartad bedömning kan komma i fråga, förefaller mig åtminstone ganska svårt. Jag tror därför, att det vore lyckligt, om vi kunde behålla de be-

Förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen om landsting, m. m.

(Forts.)

stämmelser, som nu finnas. Detta förutsätter emellertid, herr talman, en ändring i 16 §, som jag kommer att yrka på, när vi komma fram till denna paragraf. I analogi med detta ha reservanterna gått in för två andra frågor. Den ena gäller att tillsättande av tandläkare skall ske, såsom Kungl. Maj:t säger, efter samma system som tillsättande av underläkare. När vi sålunda i reservationen yrka på att medicinalstyrelsen alltjämt skall tillsätta underläkare för att man skall slippa den här tillsättningsnämnden, följer därav, att vi ha samma yrkande, när det gäller tandläkarna. Här har man visserligen enligt förslaget icke tänkt sig en särskild nämnd, som skulle vara förslagsställare, utan man har tänkt sig, att en enda person, nämligen tandläkareinspektören, skulle ha detta uppdrag, vilket väl ännu mindre borgar för likformigheten. Vi mena därför, att det vore rättvisare att även här gå efter det gamla systemet.

Den tredje reservationen sammanhänger också med frågan om tillsättandet av underläkartjänsterna. Jag håller mindre styvt på den än på frågan om själva tillsättandet men jag tycker, att den ändå hänger direkt ihop med de andra. Vi föreslå, att medicinalstyrelsen fortfarande skall vara den, som fastställer instruktionen för underläkarna och även för husmödrarna. Beträffande frågan om fastställande av instruktion för husmodern skulle jag vilja säga ett ord. Från sjuksköterskehåll har nämligen mycket starkt understrukits, att man inom sjuksköterskeorganisationerna under många år strävat efter att få husmoderns ställning vid sjukhusen något bättre befast eller — jag skulle vilja säga — mera likartad över hela landet. Självt har jag mycket underliga minnen av husmoderns ställning vid det sjukhus, där jag i min ungdom tjänstgjorde, nämligen Akademiska sjukhuset. Där hade husmodern egentligen ingenting annat att göra än att sitta och lappa linne. Hon hade inte ett dugg med oss sjuksköterskor att skaffa, och vi hade icke den ringaste respekt för henne, eftersom hon inte direkt hade att bestämma över personalen. Nu har det så småningom ordnats så, att man fått en instruktion även för husmodern, i vilken ingå vissa kompetensföreskrifter o. s. v. Sjuksköterskorna mena, att det alltjämt bör vara medicinalstyrelsen, som fastställer instruktionen för husmodern likaväl som för läkaren-styresmannen. Dessa båda sista frågor, herr talman, återfinnas i betänkandet i form av yttranden, och jag kommer sålunda, när vi komma fram till motiveringen, att ha vissa förslag att framställa.

Jag skulle vilja sluta, såsom herr Hage, med att säga, att jag visserligen är mycket angelägen om att min reservation går igenom. Jag tror, att det vore klokt och praktiskt. Men jag måste å andra sidan erkänna, att det icke kan sänka värdet av vad man får genom Kungl. Maj:ts förslag, därest reservationen icke skulle gå igenom. Kungl. Maj:t har med sitt förslag verkligen ordnat upp saken på ett mycket praktiskt och förståndigt sätt. I mycket stor utsträckning är, om jag fattat rätt, förslaget ett godkännande av praxis, men det är en praxis, som icke funnits vid alla landsting, som man nu vill stadfästa för landet i dess helhet. Av den anledningen anser jag, att det är mycket önskvärt att förslaget går igenom. Jag vill således, herr talman, yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag med undantag av vad jag här sagt i fråga om min reservation.

Herr Nilsson i Göteborg: Herr talman! Vid 10 § i sjukhuslagen har jag jämte några andra kammarledamöter föreslagit, att den bestämmelsen, som diskvalificerar vid ett sjukhus anställda för ledamotskap i direktionen, måtte utgå. Jag erkänner, att denna fråga i detta stora sammanhang icke har

Förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen om landsting, m. m.
(Forts.)

så stor betydelse som sådan, och det föreföll mig också, när jag lyssnade till utskottets vice ordförande, att hon ansåg, att den icke ägde så pass betydelse, att det var nödvändigt att motivera, varför utskottet icke kunnat biträda motionärernas förslag, då samma fråga även väckts vid fjolårets riksdag, men då blivit avslagen. Anledningen till att jag ändå återkommer med detta spörsmål, är att jag anser, när nu sjukhuslagen står under revision, det nödvändigt, att riksdagen än en gång får pröva denna framställning.

Jag vill betona, att frågan för motionärerna i första rummet icke är en personalfråga, utan att vi betrakta den mera såsom ett spörsmål rörande en sjukhuspersonalens medborgerliga rätt i jämförelse med övrig i allmän tjänst anställd personal. Gå vi till de kommunalanställda, finns det ingen sådan diskvalifikation, intet förbud för den som arbetar i ett kommunalt företag att sitta i en verkstyrelse. I den valkrets, jag representerar, ha vi med framgång och med mycket goda erfarenheter använt den praxis att i de kommunala styrelserna sätta folk från personalen. Det är nämligen till nytta för styrelserna, att man på det sättet kan direkt från arbetsplatsen förmedla erfarenheterna till olika styrelser. Utskottet har gått fullständigt vid sidan av denna motivering och i stället inriktat sig på att diskutera frågan ur fackliga synpunkter. Sjukhuspersonalen liksom den i allmän tjänst anställda personalen behöver numera icke gå en bakväg för att få sina fackliga intressen tillgodosedda. Våra fackliga organisationer äro så starka, att vi på den vägen kunna få våra intressen tillgodosedda. Det råder i stället den meningen inom dessa personalgrupper — kanske framför allt bland de i allmän tjänst anställda — att man här kan, om man vill, åstadkomma samverkan mellan anställda och arbetsgivare samt ömsesidigt utnyttja varandras intressen och erfarenheter och på det sättet främja företagets intressen. Detta är, skulle jag vilja säga, en form av industriell demokrati. Vissa grupper inom utskottet borde åtminstone icke stå alldeles främmande för det intresse, som rör sig inom arbetarnas led för detta spörsmål.

Herr Hage hade ett annat intressant spörsmål att peka på i detta sammanhang, som gäller sjukhuspersonalen. Låt oss säga, att en sjukhuspersonal kan ha inom sina leder någon med ett sådant allmänt förtroende, att han kommer in i landstinget. När en sådan person blivit invald till landstingsman och kommit in i landstinget, åtnjuter han icke så pass förtroende, att han kan bli vald såsom ledamot i egen sjukhusdirektion. Då upphör det allmänna förtroendet till honom men väl kan han få sitta i förvaltningsutskottet, i beredningsutskottet eller lönenämnden o. s. v. För att sitta i en sjukhusdirektion, som ofta kan vara en mycket liten anstalt, har han icke landstingets eller andra lagutskottets förtroende. Man kan väl ändå tycka, att det är orimligt att fasthålla vid detta förbud för sjukhuspersonal, och det kan icke hjälpas, att man frågar sig, om icke andra lagutskottet kunnat komma åtminstone med en mera vägande motivering för sin ståndpunkt än vad man lyckats åstadkomma i utlåtandet. Andra lagutskottet av i fjol var åtminstone öppenhjärtigare och uppriktigare inför detta spörsmål, då det uttalade, att det vore anmärkningsvärt, att sjukhuspersonal icke kunde få representeras i en sjukhusdirektion, men så långt i uppriktighet och förståelse har icke det sammansatta utskottet kunnat sträcka sig. Jag kan icke underlåta att säga, att man får det intrycket, att landstinget och i detta fall de landstingsmän, som nu i egenskap av riksdagsmän deltagit i utskottets behandling av denna fråga, icke önskat ha sjukhuspersonalen alltför nära inpå sig i sin verksamhet. Med detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den av herrar Norman och Hage avgivna reservationen.

Förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen om landsting, m. m.

(Forts.)

Herr Fast: Herr talman! Det har vitsordats från alla håll, att det föreliggande förslaget är godtagbart, men man har samtidigt sagt, att man naturligtvis önskar få sina speciella synpunkter tillgodosedda vid avgörandet. För egen del har jag på en och annan punkt haft en annan mening än den, som återfinnes i Kungl. Maj:ts proposition, men jag har å andra sidan måste säga mig, att det förslag, som i dag ligger på riksdagens bord till avgörande, om man ser det som en samlad bild, enligt mitt förmenande är det bästa möjliga, som det i nuvarande läge finns möjlighet att åstadkomma. Därför har jag också avstått från att avge reservation på någon punkt och ställer mig såhunda i dag solidarisk med utskottsutlåtandet i dess helhet, naturligtvis med mer eller mindre varma känslor på den ena och den andra punkten.

Inledningsvis vill jag ha sagt, att det bästa i den lagrevision, som nu föreligger, är att den bygger på den utveckling, som har ägt rum, och på de erfarenheter, som man under många år har kunnat göra ute i landstingens förvaltning. Man har tagit sikte på vad man genom utvecklingen kunnat uppnå utan några egentliga laga föreskrifter. När man på detta sätt tar sikte på att reglera ett förhållande, till vilket utvecklingen har lett fram, kan man också vara tämligen övertygad om att lagstiftningen befinner sig på mycket god och säker grund.

När jag har sagt detta, herr talman, vill jag på en punkt höja ett varnande finger till landstingen. När nu landstingslagen och sjukhuslagen ge förvaltningsutskotten all den rörelsefrihet, som är tänkbar — förvaltningsutskottet kan vara icke blott förvaltningsutskott utan även sjukvårdsberedning, hälsovårdsberedning och direktion för ett eller flera eller samtliga sjukhus i länet — så vill jag framhålla, att den omständigheten, att lagen ger en provkarta på vad som med hänsyn till särskilda omständigheter ute i länen är möjligt, givetvis icke innebär en inbjudan till förvaltningsutskotten att taga på sig en arbetsbörd, som kommer att överstiga deras förmåga. Jag uppskattar synnerligen högt de många personer, som ute i länen i egenskap av direktionsmedlemmar ha utfört en mycket förnämlig insats på sjukvårdens område. Jag tror, att vi alltjämt äro i behov av att kunna utnyttja deras sakkunskap, deras arbetslust och deras stora erfarenhet. Det är därför icke nödvändigt, att förvaltningsutskotten utnyttja alla de möjligheter till centralisering, som denna lag ger möjlighet till. Förvaltningsutskotten böra med klokt ömdöme och med hänsyn till de säregna förhållanden, som kunna existera i det ena eller andra länet, gå fram med den varsamhet, som enligt mitt förmenande är nödvändig.

Det finns mycket annat, som kan anföras till motivering för vad jag nu anført, men jag skulle därutöver endast vilja framhålla, att vi icke böra göra arbetsbördan för förvaltningsutskottet så tung, att man tvingas att välja ledamöter i detsamma enbart med hänsyn till att vederbörande i tillräcklig utsträckning förfogar över sin tid, ty i så fall får man icke samma kvalitet på de valda som om de kunna väljas ur något litet större utgångspunkter och med litet större rörelsefrihet. De möjligheter, som lagen erbjuder, tror jag som sagt icke komma att missbrukas utan komma att leda till att man får den smidighet i organisationen, som gör det möjligt att anpassa sig efter de säregna förhållanden, som kunna råda i de olika länen.

Sedan jag sagt detta skall jag, herr talman, be att få övergå till att med några ord beröra de reservationer, som åtfölja utskottsutlåtandet. Jag tar dem därvid i den ordning, som jag antecknat dem, även om detta kanske icke är den ordning, som borde följas med hänsyn till utlåtandets avfattning. Jag vill därvid börja med att säga några ord rörande den fråga, som herr Nilsson i

Förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen om landsting, m. m.
(Forts.)

Göteborg nu senast vidrörde, d. v. s. frågan om att befattningshavare vid sjukhus skall äga rätt att väljas till ledamot och suppleant i direktionen.

Låt mig först konstatera, att denna fråga flera gånger varit under behandling i riksdagen och senast under fjolåret. Riksdagen har därvidlag intagit en ganska bestämd ståndpunkt och sagt, att den icke vill vara med om en sådan anordning. Då frågar jag: Har det inträffat något, som skulle ge anledning till att samma riksdag, som förut prövat saken, i år skulle intaga en annan ståndpunkt? Jag tror det icke. En enda sak har inträffat, men den går icke i den riktningen, att man kan använda det såsom skäl för en ändring. Jag syftar på förhandlingsordningens godtagande även för sjukvårdspersonalen. Frågan om det sätt, på vilket förhandlingar med personalen skola föras, är alltså nu ordnad. Härtill kommer, att sjukvårdspersonalen ju även är fackligt organiserad och att man icke blott för förhandlingar med de lokala myndigheterna utan att det även upptagits mera centrala förhandlingar mellan dessa personalgrupper och landstingsförbundet.

Man har emellertid i dag erkänt, vad man icke tidigare velat erkänna, nämligen att detta icke är något personalkrav. Det är icke någon fråga, som personalen såsom sådan fäster någon större vikt vid. Jag tackar för detta erkännande. I så fall kunna vi diskutera denna sak från litet andra utgångspunkter än tidigare. Innerst inne undrar jag ändå, om det icke i alla fall är på det sättet, att man ser denna fråga som en personalfråga. Även om man icke skulle göra det, kommer det efter ett genomförande av denna ändring att i rätt hög grad bli en personalfråga. Man har frågat, varför man icke skall kunna välja den eller den utomordentligt skickliga karlen till ledamot av direktionen, bara därför att han råkar vara anställd vid sjukhuset. Ja, jag tror nu för min del icke, att vare sig herr Karlsson i Ystad eller herr Lindley i Söderhamn ha haft arbetskraft, som fått vara outnyttjad bara därför att de icke kunnat väljas in i en sjukhusdirektion. Jag tror, att man sannerligen utnyttjat deras arbetskraft till det yttersta på andra områden. Ingen duktig karl lär gå arbetslös, därför att han icke kunnat inväljas i en sjukhusdirektion. Det finns så mycket att göra inom ett län, att jag tycker icke detta är något bärande skäl. Jag vet icke vilken uppfattning de två åberopade personerna skulle ha, men jag skulle tro, att förståndiga karlar som de voro båda två, så skulle de kanhända varit mindre tillfredsställda med att väljas in i en sjukhusdirektion. Det kan ju hända, att de skulle känt det, som om personalen på alldeles särskilt sätt på dem hade ställt krav, som de icke ställde på andra direktionsmedlemmar. Härmed är jag inne på den kärnpunkt, som frågan enligt mitt förmenande har.

Därest man vidtar denna förändring, så kommer detta att medföra konsekvenser på andra håll, som man då måste vara beredd att taga men som jag icke tror, att riksdagen är beredd att taga. Vidare är jag tämligen övertygad om, att om man gör denna ändring, kommer det att medföra, att man kommer att göra framställningar från personalgruppernas sida till de olika politiska grupperna inom direktionen o. s. v. att få en representant vald. Denne representant kommer i så fall i ett synnerligen svårt läge, därför att personalen betraktar honom såsom en representant för personalen, vilket han kanske själv icke vill vidkännas. Jag tror i allmänhet så gott om svenska folket, att vederbörande, han må tillhöra den ena eller andra gruppen i samhällslivet, försöker se opartiskt på de frågor, som skola behandlas i en sådan direktion.

För min del tror jag icke det finns något verkligt behov av denna ändring, ty det samarbete, som man behöver i en sjukhusdirektion, åstadkommes på helt annat sätt, genom samråd. Man tillkallar vissa personer, som man vet sitta

Förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen om landsting, m. m.

(Forts.)

inne med speciell sakkunskap, och skaffar sig sålunda på det förberedande stadiet nödiga informationer och upplysningar. Att anlita den utvägen tror jag även i fortsättningen skall vara bäst både för sjukhusen och för personalen.

I en annan reservation har man gjort gällande, att rätten att utse underläkare och att tillsätta distriktstandläkare i fortsättningen liksom förut skall vara förbehållen medicinalstyrelsen. Här har dock samtidigt erkänts, att detta i och för sig icke är någon stor fråga, men man har ansett, att detta vore det lämpligaste sättet. På denna punkt skall jag göra det erkännandet, att tillsättandet av sakkunnignämnd av läkare i de olika länen icke verkat tilltalande på mig. Jag tror, att det närmast innebär en överflödsgärning. Det är något, som man så att säga vill ge i ersättning för att man tagit ifrån medicinalstyrelsen denna uppgift och som skall trygga tillräcklig sakkunskap vid dessa frågors avgörande. Jag hyser emellertid den uppfattningen, och jag gör det på goda grunder, att sjukvårdsberedningarna komma att handha dessa frågor på ett så tillfredsställande sätt, att de risker, som reservanterna tro, att man här kan löpa, icke komma att göra sig påmint i verkligheten. Det är min bestämda uppfattning. Dessutom är det ju icke längre till Stockholm och medicinalstyrelsen än det varit förut, och i den mån man behöver få särskilda upplysningar o. dyl., är jag övertygad om att man alltjämt underhand i nödig utsträckning kommer att hänvända sig telefonledes eller skriftligen till medicinalstyrelsen, så att man särskilt under övergångstiden får det indirekta samarbete till stånd på dessa punkter, som verkligen kan bli av nöden.

Jag tror således icke, att det finns tillräcklig anledning att gå ifrån propositionen på denna punkt. Den ståndpunkt, som härvidlag har intagits i propositionen, harmonierar nämligen med hela det system, på vilket man byggt upp detta förslag. Jag tror därför som sagt icke, att man skall göra några avvikelser.

Fröken Hesselgren yttrade nyss om sin andra reservation, att hon fäste mindre avseende vid den. Denna andra reservation gäller frågan, om det skall vara sjukvårdsberedningen eller medicinalstyrelsen, som skall utfärda instruktioner för läkare och husmoder. Jag tror, att det även på denna punkt finns goda skäl att följa propositionen. Det kan nämligen icke hjälpas, trots all den aktning som jag hyser för medicinalstyrelsen, att den kan komma att se det hela ur väl teoretiska synpunkter. Vid ett sjukhus kunna dock ibland råda sådana mera säregna förhållanden, till vilka det är nödvändigt att taga hänsyn, när man gör dessa instruktioner. Förhållandena äro icke lika ens vid de olika sjukvårdsinrättningarna inom ett och samma län. Ett sjukhus befinner sig i utveckling; ett annat har redan nått den utveckling, som det skall ha, o. s. v. Även andra förhållanden tvingas man att taga hänsyn till, när man skall göra upp instruktionerna. Jag tror därför, att det är synnerligen lämpligt, att sjukvårdsberedningarna få detta uppdrag, och jag hyser för mitt vidkommande ingen som helst fruktan för att man icke kommer att använda denna fullmakt på ett för sjukvården fullt tillfredsställande sätt.

Härefter återstår endast en reservation, vilken herr statsrådet och chefen för socialdepartementet själv har bemött. Jag vill dock för min del också säga ett par ord om denna reservation. Jag hyser också den meningen, att man gärna bör ge åt sysslomannen en så stark ställning som möjligt, men jag kan för min del verkligen icke se, hur detta skall vara möjligt med det förslag, som utarbetats av de sakkunniga. Tillåt mig säga, och jag har dock ganska rik erfarenhet på detta område, att där förhållandena äro tillfreds-

Förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen om landsting, m. m.
(Forts.)

ställande och där det finns samarbetsvilja vid en sjukvårdsinrättning mellan styresmannen och sysslomannen, där ordnar sig allting ändå och man behöver icke egentligen någon lagstiftning. Vid andra sjukhus åter kan det råda strid mellan styresmannen och sysslomannen, och jag vet, att sådana sjukhus finnas. Om man för deras räkning inför en lagstiftning, som avser att dela upp kompetensförhållandena mellan dessa båda personer, men icke lyckas göra det utan lämnar hälften av arbetet oreglerat, så kommer man ju att på ett alldeles särskilt sätt inbjuda till kompetensstrider och fortsatta stridigheter mellan styresmannen och sysslomannen. Vad går detta ut över? Jo, det kommer att gå ut över sjukvården vid det sjukhuset. Låt oss emellertid framför allt komma ihåg, att sjukhuset är till för sjukvårdens skull och icke har något som helst självändamål.

Statsrådet har i sitt anförande till statsrådsprotokollet redogjort för en rad av frågor, som äro av den beskaffenhet, att de kunna hänföras till såväl styresmannens som sysslomannens kompetensområde. För min del skulle jag vilja säga, att det knappast finns några frågor vid ett sjukhus, som äro så renodlade, att man kan säga, att det är uteslutande ekonomiska frågor, som i övrigt ingenting ha att göra med sjukvården. Departementschefen talade här om matfrågor. Jag skulle vilja tillägga personalfrågor. De äro oftast av den beskaffenhet, att de ha att göra med ekonomin men också i mycket hög grad med sjukvården. När det gäller frågor om inköp av ytterligare utrustning till ett sjukhus, är det intet tvivel om att det icke kan uppstå mycket starka slitningar mellan sysslomannen och styresmannen. Styresmannen kommer med förslag om ytterligare inköp av instrumentalier, men sysslomannen säger, att det är en ekonomisk fråga, som jag skall be att få handlägga och föredraga. Skall man därvidlag anlägga sparsamhetssynpunkter eller skall man anlägga de synpunkter, som styresmannen har, att inköpet behövs för att tillgodose sjukvårdens krav? På detta sätt skulle man kunna fortsätta genom alla de ärenden, som direktionen har att handlägga, och man skulle få se, att en sådan kompetensklyvning i själva verket icke är möjlig. För min del tror jag för övrigt, att det är nödvändigt att det vid varje företag finns en högste chef och icke två chefer inom samma kompetensområde.

Till detta vill jag anknyta ett par andra reflexioner, som kanske äro nödvändiga att göra. Jag skall villigt erkänna, att vi numera ha sjukhus, som nått sådan utveckling, att det helt enkelt icke är möjligt — man kan knappast begära det — att en läkare skall kunna offra tillräckligt med tid för att fullgöra styresmannauppgiften. Jag skulle vilja ifrågasätta, huruvida icke för dessa sjukhus utvecklingen numera nått därhän, att det vore lämpligt att undersöka, om icke en särskild styresman borde tillsättas. Det har sagts, och jag har själv sagt det vid ett sammanträde med läkare, att läkarna äro icke utbildade med hänsyn till en del av de uppgifter, som de för närvarande ha att handlägga som styresmän. Undan för undan skaffa de sig emellertid sådan utbildning. Jag vill emellertid i detta sammanhang fästa uppmärksamheten vid att i den pågående utredningen angående läkarutbildningen har man tagit sikte på denna fråga. Det torde icke råda något tvivel om att därest förhållandena medge det, varom vi i dag veta mycket litet, kommer man säkerligen att sörja för att fortbildningskurser anordnas för sådana läkare, som tänka att någon gång komma i den ställningen, att de kunna bli styresmän. Det kan också tänkas, att en läkare för att mottaga ett sådant uppdrag rent ut sagt skall vara tvungen att ha skaffat sig den nödiga utbildningen på detta område. Detta talar ju icke för att man i förtid skulle kunna göra denna boskillnad i fråga om kompetensområdet för sysslomän och läkare.

Förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen om landsting, m. m.
(Forts.)

Jag vill vidare fästa uppmärksamheten på, att det nu föreliggande förslaget dock innehåller avsevärda förbättringar ur rent teknisk synpunkt. Förslaget bygger på den förutsättningen, att ordföranden i direktionen skall få bestämma, vilka ärenden han själv vill föredraga. Dessutom utgår man från såsom självklart, att renodlat medicinska ärenden skola föredragas av styresmannen och renodlat ekonomiska ärenden av sysslomannen. Det förutsättes vidare, att man skall kunna utse ett par ledamöter i direktionen, med vilka såväl styresmannen som sysslomannen ha att samråda. Förslaget bygger alltså på samarbetets princip, ehuru man hållit fast vid den gamla tanken på en enhetlig ledning för ett företag. Jag tror att detta förslag kan garantera en lugn och god utveckling. Sedan är det möjligt, att denna utveckling kan leda till att förslag läggas fram, vilka nu icke ens äro påtänkta, men som måhända längre fram kunna visa sig ändamålsenliga.

Jag tillåter mig, herr talman, att yrka bifall till utskottets förslag icke endast vid den nu föredragna punkten utan till utskottets hemställan och motivering i dess helhet.

Under detta anförande hade herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Svensson: Herr talman! Då jag tillhört den kommitté som förbättre detta ärende, skulle jag vilja yttra några ord i frågan. Jag skall emellertid begränsa mig till att yttra mig om den del av frågan, som avser sysslomännens befogenheter.

Herr Fast sade i början av sitt anförande, att förslaget bygger på den utveckling som ägt rum. Detta yttrande är jag mycket belåten över. Jag tror, att om man drar ut konsekvenserna av detta, får man nog, i varje fall inom en närliggande framtid, allvarligt taga under övervägande att följa den linje, som de sakkunniga förordat. Det förhåller sig väl så, att utvecklingen leder till en allt större specialisering vid de större sjukhusen. Herr Fast menade, att överläkarna måste ägna så mycket tid åt det rent medicinska arbetet, att de icke hinna ägna sig åt sjukhusets förvaltning, och herr Fast ifrågasatte därför om icke till styresman borde utses en annan person än överläkaren. Men är herr Fast säker på, att det icke skulle bli stridigheter mellan denne styresman och överläkaren? Jag är icke så säker på den saken. Vi som i landstingen ha sysslat med dessa ärenden veta ju, att sjukvårdsutgifterna för närvarande äro de dominerande i landstingens utgiftsstater. De ha under den senaste tiden ökat högst väsentligt, ty allt intresse har koncentrerats på att åstadkomma en så god sjukvård som överhuvud taget är möjligt. Men det finns en gräns för vår ekonomiska bärkraft, som vi icke kunna överskrida. Med all respekt för vår medicinska sakkunskap måste man dock säga, att något särskilt utvecklade sparsamhetsnit har man i allmänhet icke funnit hos den. Detta är en helt naturlig sak, och jag klandrar icke läkarna därför. Men jag tror, att det skulle vara av stort värde, om man utan att skjuta den medicinska sakkunskapen åt sidan kunde få möjlighet att granska de olika förslagen ur ekonomisk synpunkt.

När de sakkunniga nu föreslagit, att sysslomännen skulle få en något starkare ställning än tidigare, har detta berott icke endast på att sysslomännen — såsom redan nu ofta är fallet — skulle bli föredragande inför direktionerna, utan även på att de sakkunniga ansett att sysslomännen böra känna ett större personligt ansvar för de förslag, som de förelägga direktionerna. Jag tror icke, att det på något sätt skulle skada sjukvården, om sysslomännen

Förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen om landsting, m. m.
(Forts.)

få detta ökade inflytande. De skola säkerligen i mycket stor utsträckning kunna komma fram med uppslag till besparingar, något som vi i dessa dagar icke böra vara alldeles okänsliga för. Herr statsrådet drog fram två exempel, nämligen dels husmoderns verksamhetsområde och dels frågan om maten. Jag måste säga, att är det icke fråga om större svårigheter, böra de med god vilja kunna lösas utan vidare. Och finns icke den goda viljan, tror jag, att det blir friktioner, även om det är så, att styresmannen bestämmer och sysslomannen expedierar hans beslut. Dessutom finns det ju, som herr Hage erinrade om, en organisation, nämligen sjukvårdsberedningen, som har möjlighet att granska förslagen och eventuellt döma och kompromissa mellan de stridande parterna. Jag tror icke, att detta system skulle försvåra själva sjukvården på något sätt, men det ger ökade möjligheter till besparingar. Jag upprepar vad jag sade nyss, att sjukhusen äro institutioner, som draga stora penningssummor. Detta förhållande har varit avgörande för de sakkunniga. Jag tror också, att även om riksdagen icke i dag tar de sakkunnigas förslag, så har detta dock fyllt sin uppgift därigenom att det fäst uppmärksamheten på dessa frågor. I förlitande på att utvecklingen under alla förhållanden kommer att framtinga en ändring av systemet, kommer jag vid avgörandet av frågan att ansluta mig till den reservation, som är avgiven av herr Källman m. fl. I övriga delar kommer jag att ansluta mig till utskottets förslag.

Herr **Fast**, som för kort genmäle erhöi ordet, yttrade: Herr talman! Jag begärde ordet för replik med anledning av herr Svenssons anförande. Det är egentligen endast en punkt jag skulle vilja fästa uppmärksamheten vid. Herr Svensson säger mycket riktigt, att hur mycket vi än ömma för sjukvården och dess utveckling, finns det dock en gräns där den ekonomiska bärkraften överskrides. Jag är fullkomligt överens med herr Svensson på den punkten, och denna synpunkt har alltid varit ledstjärnan för mitt handlande. Men jag frågar: vad har egentligen detta med uppdelningen av chefskapet mellan styresmannen och sysslomannen att göra? Det är i första hand förvaltningsutskottet och sjukvårdsberedningen, som ha att bära ansvaret. Det är dessa organ, som skola taga ställning till utvidningsfrågor och inköpsfrågor och som skola godkänna utgiftsstaterna. Styresmannen och sysslomannen ha endast att tillämpa de godkända staterna inom de snäva ramar, som förvaltningsutskottet numera fastställa. Jag tror icke att man bör göra denna fråga större än vad den verkliga är.

Herr Svensson säger, att de anförda exemplen icke äro tillräckliga. Jag vill då fästa uppmärksamheten vid vad herr statsrådet säger i propositionen. Han framhåller att endast ett fåtal frågor äro av den renodlade beskaffenhet, att de kunna bestämt sägas tillhöra antingen styresmannens eller sysslomannens kompetensområde. Detta har ingen kunnat motbevisa.

Härefter anförde:

Herr **Hage**: Herr talman! Jag har fått upplysning om, att om jag vill ha fram en ändring av motiveringen beträffande sysslomännen, så bör jag ställa ett yrkande nu. Jag skall därför nu be att få yrka, att det stycke på sid. 23 i utskottets utlåtande som börjar med orden: »Departementschefens nyss återgivna — — —» och slutar med orden »självständig ställning», borttages och utbytes mot det förslag till motivering som finnes överst på sid. 41 i utlåtandet och som lyder på följande sätt: »Enligt utskottets mening bör det vara

Förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen om landsting, m. m.

(Forts.)

möjligt att utan undanskjutande av de lämpliga befogenheter, som böra tillkomma styresman, liksom hittills mångenstädes skett, bereda sysslomännen sådan ställning genom att dessa vid handhavandet av sjukhusets ekonomiska förvaltning och därmed sammanhängande angelägenheter bli underställda direktions förmåskap och inseende, vilket överensstämmer med de sakkunnigas förslag och motionen I:162.»

Medan jag har ordet, skall jag också be att få säga några ord i anledning av vad som sagts under debatten av herr statsrådet och av herr Fast ifråga om sysslomännen. Jag måste uttrycka min stora förvåning över att det blivit så svårt att ordna denna organisationsfråga, trots att knappast något förvaltningsutskott har avstyrkt de sakkunnigas förslag på denna punkt och trots att landstingsförbundet vid en kongress enhälligt — jag tror att herr Fast var med också — tillstyrkt förslaget. Vill man verkligen påstå, att ingen av alla dessa sakkunniga personer, som finnas i landstingen, skulle ha observerat de omständigheter, som herr Fast här har pekat på? Jag tror, att detta endast är undanflykter, som icke ha den relevans och tyngd, att de motivera ett avstyrkande av det förslag, som enhälligt tillstyrkts av kommittén och enhälligt tillstyrkts av så gott som alla landets landstingsmän. Jag vill framhålla, att om sysslomannen och läkaren skulle ha olika mening i någon av dessa arbetsuppdelningsfrågor, finns ju alltid ordföranden i direktionen, som kan lösa tvisten.

Det var någon talare — jag tror att det var fröken Hesselgren — som ytttrade, att eftersom vi avstyrkt herr Nilssons i Göteborg motion vid 1939 års riksdag och eftersom vi nu fått förhandlingsordning för sjukhusens befattningshavare, behövde vi icke hålla på att de anställda skulle ha rätt att komma in i direktionerna. Jag vill för min del säga, att detta är två skilda frågor, som icke ha något med varandra att göra. Den ena gäller förhandlingsfrågan för tjänstemännen i deras egenskap av tjänstemän, och den andra gäller frågan huruvida landstingsmännen skola ha rätt att utse de personer, som de anse lämpliga, till medlemmar i en sjukhusdirektion. Jag tror, att landstingsmännen äro så förutseende, att om det föres fram en anställd såsom kandidat och man har anledning att misstänka att han i direktionen uteslutande kommer att lägga de anställdas synpunkter på frågorna, så välja de icke den mannen. Jag vill fästa uppmärksamheten på, att det här icke är fråga om proportionella val utan majoritetsval. Jag tror därför icke, att det skulle vara så farligt, om man toge bort bestämmelsen i 10 § 2 mom. sista stycket.

Fröken Hesselgren: Herr talman! I likhet med den föregående talaren skall jag nu be att få framföra de yrkanden jag har beträffande motiveringen. Det första yrkandet, som gäller tillsättande av distriktstandläkare, avser insättande av ett nytt stycke på sid. 22 i utlåtandet omedelbart före det stycke, som börjar med orden »I fråga om». Här skulle insättas det stycke i reservation nr 2), som börjar med orden »Enligt de sakkunnigas» och slutar med orden »distriktstandläkare bibehålles». Det andra yrkandet, som gäller frågan om utfärdande av instruktioner för lasarettsläkare, underläkare och husmoder, innebär, att på sid. 23 omedelbart före det stycke som börjar med orden »Beträffande föreliggande förslag till lag om ändring» skulle insättas det i reservation nr 4) föreslagna yttrandet. Jag har förut yrkat på en ändring av § 16, och med detta följer automatiskt en viss ändring i utskottets motivering.

I anledning av herr Fasts anförande vill jag säga, att jag nog kan förstå att instruktionerna variera något vid de olika sjukhusen. Men det har sagts mig från medicinalstyrelsen — jag har själv icke någon erfarenhet i saken, så

Förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen om landsting, m. m.
(Forts.)

jag har svårt att driva min sats — att direktionerna mycket ofta vända sig till medicinalstyrelsen för att få del av medicinalstyrelsens normalstadgar på detta område. Jag tycker då, att det vore ganska rimligt att medicinalstyrelsen också finge möjlighet att faktiskt granska de stadgar som fastställas av landstingen. Detta är en av anledningarna till att jag hållit på min ståndpunkt i den här frågan. Jag tog som exempel frågan om husmödrarna, därför att just på den punkten har jag verkligen en smula erfarenhet. Det är först under de sista åren, som husmödrarnas ställning blivit något så när ordnad. Jag tror att det hade varit nyttigt, om det fått vara medicinalstyrelsen som föreslagit deras instruktion. Samma sak gäller även beträffande instruktionerna för läkarna. Det skulle vara av betydelse om man finge större enhetlighet i sådana stadgar.

Jag skall icke taga upp frågan om möjligheten för sjukvårdsanställd att vara medlem i sjukhusdirektion. Jag vill endast påpeka, att det även finnes andra fall, där det föreligger förbud för en anställd att vara röstberättigad medlem. Provinsialläkare får ju icke vara medlem i sjukvårdsberedningen med beslutanderätt, utan han har endast yttranderätt. Ja, det är möjligt, herr Hage, att jag misstager mig på den punkten, men jag tror i alla fall, att vad jag förut sagt i denna fråga håller streck. Jag vill än en gång understryka, att om en anställd blir invald i direktionen, kommer han att räknas som representant för hela personalen. Jag tror, att det vore lyckligare för personalen, om i stället de olika korporationerna finge yttra sig, då personalens frågor äro uppe till behandling.

Herr talman! Jag har i övrigt icke något yrkande.

Herr Sandström: Herr talman! Jag vill bara med ett par ord motivera min anslutning till den reservation, vari påyrkas, att medicinalstyrelsen fortfarande skall tillsätta underläkare vid lasaretten. Det förhåller sig så, att hos medicinalstyrelsen föres ett register över samtliga läkare i landet. Detta innehåller uppgifter dels om tillgången till läkarkrafter, dels om deras kvalifikationer, meriter och lärdomsförteckningar. Det är ett kortsystem upplagt häröver i medicinalstyrelsen. Detta har medicinalstyrelsen gjort för att, i den mån vakanser uppstå, kunna skicka varje läkare till just den plats där han på grund av sina kvalifikationer och sin utbildning kan komma att göra den största nyttan för sjukvården. Jag anser, att om vederbörande sjukvårdsberedningar skulle sköta om den saken, bleve det lätt på det sättet, att vissa länsintressen komme att göra sig gällande, så att det fördes fram vissa länskandidater, ja kanske till och med sockenkandidater, och dessa intressen finge större betydelse än de meriter som i detta fall borde vara bestämmande. Det måste vara fördelaktigare och bättre för landets sjukvård och för våra sjukvårdsanstalter, att denna utnämningssrätt fortfarande som hittills får ligga i medicinalstyrelsens hand. Jag yrkar därför bifall till den reservation, vari hemställes, att såväl underläkare som distriktstandläkare fortfarande skola utnämnas av medicinalstyrelsen. Det är alltså samma yrkande som det fröken Hesselgren har framställt. Däremot kan jag icke biträda den andra reservation som fröken Hesselgren här yrkat bifall till. Den avser instruktionen för husmodern. Jag håller före, att beträffande en sådan fråga de lokala synpunkterna böra få spela en större roll, och jag anser det klokare ur sjukvårdens och sjukvårdsanstaltarnas synpunkt, att sjukvårdsberedningen i detta fall får göra sin röst gällande och bestämma, vad som skall stå i en sådan instruktion. Jag yrkar således avslag på denna reservation.

Om den reservation, vari det talas om rätt för befattningshavare att vara

Förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen om landsting, m. m.
(Forts.)

ledamöter i direktionen, behöver jag icke säga någonting mer, än att jag helt och fullt instämmer i vad herr Fast i denna fråga yttrat.

Vad sysslomännen beträffar har jag precis samma uppfattning, som uttalats från herr Hages m. fl. sida, och jag har ansett, att sysslomännen böra få en mera självständig ställning än vad de hittills i många hänseenden haft. Men samtidigt har jag icke kunnat vara med om att det skulle uppstå en dualism i fråga om chefskapet vid sjukhusen. Det måste vara en ledare, en chef. Annars blir det tvist och trassel vid sjukhusen, vilket icke kan vara lyckligt för sjukvårdens befrämjande. Här har utskottet emellertid beaktat den synpunkt som framförts inom utskottet angående förbättrande och förstärkande av sysslomännens ställning. Utskottet har på sid. 23 i sitt utlåtande skrivit: »De ekonomiska ärenden, vilka sysslomännen handlägga, äro av stor vikt, och önskvärt är därför, att sysslomännen erhålla en sådan ställning, att de känna sitt ansvar för sjukvårdsanstaltarnas ekonomiska skötsel.» Utskottet tillägger: »Departementschefens nyss återgivna uttalande om betydelsen av en enhetlig ledning inom sjukhusförvaltningen måste emellertid i detta sammanhang beaktas.» Denna departementschefens synpunkt har utskottet sålunda understrukt. Men så fortsätter utskottet: »Enligt utskottets mening bör det vara möjligt att utan undanskjutande av sistnämnda synpunkt i framtiden liksom hittills mångenstädes skett bereda sysslomännen en förhållandevis självständig ställning.» Vi menade inom utskottet, att då det nu av Kungl. Maj:t skall utfärdas en sjukvårdsstadga, vilken sannolikt icke kommer att föreläggas riksdagen för yttrande, så bör detta understrykande av kravet på en bättre ställning för sysslomännen bli tillgodosett i den nya sjukvårdsstadgan på ett sådant sätt, att ekonomiska ärenden och andra ärenden inom direktionen uppdelas mellan sysslomannen och styresmannen, så att det icke uppstår onödiga tvister beträffande denna sak. Då kommer, enligt vad jag kan förstå, direktionens ordförande att i samråd med dessa båda befattningshavare på förhand bereda ärendena på ett sådant sätt, att de bli på lyckligaste sätt föredragna inför direktionen.

Herr talman! Jag ber att få yrka dels bifall till den reservation, som är avgiven av herr Björkman, herr Nolin, fröken Hesselgren, herr Ekströmer och undertecknad, samt dels bifall i övrigt till sammansatta konstitutions- och andra lagutskottets utlåtande.

Häruti instämde herr *Nolin*.

Herr *Olsson* i Mellerud: Herr talman! Jag har begärt ordet för att i all korthet få deklarerera, att min erfarenhet från landstingens förvaltningsutskott och från sjukhusdirektioner beträffande sysslomännens och styresmännens kompetensfråga fört mig över på reservanternas linje.

Reservanternas förslag innebär ju ett accepterande av det resultat vartill de sakkunniga på denna punkt kommit, och sakkunnigförslaget är i sin tur en sammanfattning av den erfarenhet och den praxis man fått i de landsting som kommit längst i fråga om rationalisering av sjukvårdsväsendets förvaltning. Jag håller före, att det är ett misstag att tro, att det tillstånd som man nu vill lagfästa skall kunna fortsätta i längden. Med den ganska starka utvecklingen av sjukvårdsanstaltarnas omfattning är det icke möjligt att tänka sig, att en läkare, låt vara aldrig så duktig på förvaltningens område, skall kunna behärska det väldiga område som en sjukvårdsförvaltning omspannar. I de fall där man haft en styresman som samtidigt haft vana vid och handlag med förvaltningsärenden, där har det gått ganska skapligt och i många fall

Förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen om landsting, m. m.
(Forts.)

riktigt bra, särskilt om styresmannen haft sinne för att tillgodogöra sig den erfarenhet som funnits såväl hos sysslomannen som hos husmodern. Men vi, som i landstingen fått syssla med dessa ärenden, vi känna också av erfarenhet till, att man emellanåt träffar på fall, där samarbetet icke är så gott som det borde vara och där svårigheter uppstå. Det är ingen tvekan om att med den ordning, som de sakkunniga föreslagit, skulle man kunna bättre anpassa sig till de förhållanden som nu råda på sjukvårdsområdet än med det förslag som utskottet framlagt på denna punkt.

Det har pekats på att det kan uppstå kompetenskonflikter, som bliva svåra att överbygga. Jag medger villigt, att vi kunna träffa på områden, där det kan vara svårt att avgöra, om ärendena böra hänföras till den enes eller den andres kompetensområde, men jag bestrider bestämt, att det icke skulle vara möjligt att på ett tillfredsställande sätt lösa detta problem. Vida vanskligare frågor än dessa har man löst inom landstingens arbetsområde.

Jag vill också visa på, att statsrådet i grund och botten ansåg, att den väg som de sakkunniga föreslagit är den idealiska, som man bör söka uppnå. Men han gav på hand, att det i detta ögonblick måhända var för tidigt att lagfästa den praxis som utvecklats. Om jag uppfattade honom riktigt, sade han: Låt nuvarande praxis fortsätta, och vi komma fram till det tillstånd på denna punkt som reservanterna önska.

Mot denna ståndpunkt står den uppfattning som utvecklats av utskottsledamoten herr Fast, som bestämt underkänner lämpligheten av det förslag som de sakkunniga här framlagt. Jag vill alltså påvisa, att den ståndpunkt, som herr Fast härvidlag gjorde sig till talesman för, icke är densamma som statsrådet rekommenderat. Jag skulle icke haft anledning deltaga i denna debatt, om statsrådets ståndpunkt i denna fråga fått stå oemotsagd. Emellertid kan jag icke under några förhållanden godkänna det ståndpunktstagande som herr Fast på denna punkt gav tillkänna.

Jag vill, herr talman, yrka bifall till den reservation som föreligger på punkten i fråga.

Herr **Pettersson** i Hällbacken: Herr talman! Vi röra oss på ett område, där man visserligen under decennier prövat sig fram men där också den erfarenhet man under denna tid vunnit visat svårigheten i att komma fram till idealiska förvaltningsåtgärder. Redan i de sakkunnigas strävan och i deras förslag kan man spåra, att det i viss mån icke fått det riktiga greppet på spörsmålen. Man kan i alla handlingar i detta ärende, även i motionerna, finna, att man fastnat på vissa punkter, där man anser att en omläggning bör ske. Men hur förhåller det sig nu, herr talman, med den saken? Vi ha, som vi veta, under en följd av år haft denna organisation med en chef för en sjukvårdsinrättning. Nu säger man — och jag vill icke alls underskatta motiveringen härför — att det skulle vara önskligt, att förvaltningen delades upp, så att den rent ekonomiska förvaltningen finge ligga under en myndighet och den medicinska förvaltningen under en annan. Men hur är det egentligen med våra sjukvårdsinrättningar? Var finns där den man, den sjukvårdsberedning eller den lagstiftande församling, som kan skifta ut de olika ärendena och säga, att under den ekonomiska förvaltningen skall ligga det och det samt under den medicinska förvaltningen det och det? Det är detta, som är det stora problemet, herr talman, och det är det man här vill gå omkring och icke försöka komma till rätta med. I propositionen har man icke vågat taga det språng som de sakkunniga gjort, då de sagt, att vi skola dela upp ansvaret och förvaltningen i våra sjukvårdsinrättningar.

Förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen om landsting, m. m.
(Forts.)

Jag tillåter mig, herr talman, att likaväl som andra åberopa erfarenheten i detta avseende och säga, att hittills ha vi erfarenhet av hur det är, när vi ha en styresman och en ansvarig på detta område, men vi ha ingen erfarenhet av hur det blir vid den dualism som säkerligen kommer att uppstå, då man icke vet, vilka ärenden som skola handläggas av den ene eller den andre. Herr Fast har i början av denna debatt exemplifierat, hur det kunde komma att gå i vissa fall, när man skall försöka att praktiskt tillämpa den ordning som reservanternas på denna punkt vill ha införd. Jag tror, att riksdagen gör klokt, om den bygger på den erfarenhet man hittills haft och om den går med på utskottets förslag, som i själva verket tar fasta på vad propositionen härvidlag innehåller. Om man så går med på den utvidgning som innebär, att sjukvårdsberedningen får större makt och att direktionen får efter råd och lägenhet laga som den finner lämpligt, då blir det hela praktiskt ordnat, och jag tror, att man vinner det bästa resultatet. Jag kan icke finna annat, herr talman, än att om riksdagen vill vara på den säkra sidan, när den skall fatta sitt beslut, då skall den följa utskottets förslag i detta avseende. Jag tror, att om den gör det, då kunna vi också med stor trygghet se den utvidgning på detta område, som Kungl. Maj:ts förslag innebär.

Jag ber, herr talman, att med vad jag nu anfört få ansluta mig till yrkandet om bifall till utskottets förslag.

Under detta anförande hade herr talmannen återtagit ledningen av förhandlingarna.

Herr Hage: Herr talman! Det har berättats för mig — jag har icke kunnat kontrollera det — att första kammaren tagit reservationen i fråga om sysslomännens ställning. Jag skulle tro, att det under sådana förhållanden finnes all anledning för andra kammaren att också taga denna reservation, så att vi slipa en sammanjämkning. För övrigt finns det nog ändå så goda skäl för denna reservation, att det även från *den* utgångspunkten kan vara motiverat, att kammarens majoritet går denna väg.

Herr Fast: Herr talman! Den motiveringen är väl ändå något för enkel, att andra kammaren, därför att första kammaren tagit en reservation, skulle avstå från att följa den linje, som den eljest skulle vilja följa. Vi ha tvärtom all anledning att låta utskottet se på denna sak ännu en gång. I så fall kanske det finns en möjlighet att få direktionens ställning stärkt, vilket är den enda möjliga lösningen. Jag tycker, att utgången i första kammaren snarare är en motivering för att utskottet får ytterligare pröva detta ärende, och det kan endast ske genom att denna kammare följer utskottet.

Her Hage: Herr talman! Jag vill bara till vad herr Fast yttrat säga, att skall man nu lägga i ena vågskålen, vad första kammaren har beslutat, och i den andra, vad vi möjligen komma att besluta, så står dock från början bakom första kammarens beslut en enhällig opinion från samtliga landsting och landstingsmän. Jag tycker då, att första kammarens linje måste vara en bättre linje.

Härmed förklarades överläggningen avslutad.

Herr talmannen meddelade, att han komme att framställa propositioner beträffande de under överläggningen gjorda yrkandena i fråga om utskottets

Förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen om landsting, m. m.
(Forts.)

motivering, sedan kammaren fattat beslut i fråga om utskottets hemställan under punkten A. i dess helhet.

På därom framställd proposition blev härefter utskottets förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen om landsting av kammaren godkänt.

2) *Utskottets förslag till lag om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus.*

1—9 §§.

Godkändes.

Efter föredragning av 10 § anförde:

Herr Hage: Herr talman! Under hänvisning till den motivering jag förut anført anhåller jag, att riksdagen måtte besluta att taga bort sista punkten i 10 § andra momentet, som lyder: »Befattningshavare vid sjukhus må ej vara ledamot av sjukhusets direktion eller suppleant för ledamot.»

Herr Fast: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på godkännande av 10 § i den av utskottet föreslagna lydelsen, dels ock på godkännande av utskottets förslag till lydelse av samma paragraf med den ändring däri, som påyrkats i den av herrar Norman och Hage avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Hage begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner sammansatta konstitutions- och andra lagutskottets förslag till lydelse av 10 § i förevarande förslag till lag om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt utskottets förslag till lydelse av samma paragraf med den ändring däri, som påyrkats i den av herrar Norman och Hage avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren godkänt 10 § i den av utskottet föreslagna lydelsen.

11—15 §§.

Godkändes.

Sedan 16 § föredragits, anförde:

Fröken Hesselgren: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den av herr Björkman och andra ledamöter, däribland mig, vid § 16 avgivna reservationen, enligt vilken tillsättning av underläkare skall verkställas av medicinalstyrelsen i stället för av sjukvårdsberedningen.

Förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen om landsting, m. m.

(Forts.)

Herr **Fast**: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag oförändrat.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på godkännande av utskottets förslag till lydelse av ifrågavarande 16 §, dels ock på godkännande av utskottets förslag till lydelse av samma paragraf med den ändring däri, som påyrkats i den av herr Björkman m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade och med 2) betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Fröken Hesselgren begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner sammansatta konstitutions- och andra lagutskottets förslag till lydelse av 16 § i utskottets förevarande förslag till lag om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt utskottets förslag till lydelse av samma paragraf med den ändring däri, som påyrkats i den av herr Björkman m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade och med 2) betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom appresning; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren godkänt 16 § i den av utskottet föreslagna lydelsen.

Övriga delar av lagförslaget.

Godkändes.

3) *Utskottets förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 4 juni 1937 (nr 298) om anställande av distriktsbarnmorskor m. m.*

Godkändes.

4) *Utskottets förslag till lag om ändring i vissa delar av epidemilagen den 19 juni 1919 (nr 443).*

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten A.

Förklarades vara besvarad genom kammarens i fråga om lagförslagen fattade beslut.

Herr talmannen gav härefter propositioner beträffande det tillägg till utskottets motivering å sid. 22 i det tryckta utlåtandet beträffande frågan om tillsättande av distriktstandläkare, varom yrkande framställt i den av herr Björkman m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade och med 2) betecknade reservationen, nämligen dels på bifall till berörda yrkande, dels ock på avslag därå; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den senare propositionen.

Förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen om landsting, m. m.
(Forts.)

Vidare gav herr talmannen propositioner beträffande utskottets motivering å sid. 23 i det tryckta utlåtandet i fråga om styresmans och sysslomans inbördes befogenheter, nämligen dels på godkännande av utskottets sagda motivering, dels ock på godkännande av den motivering i nämnda del, som föreslagits i den av herr Källman m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Hage begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner sammansatta konstitutions- och andra lagutskottets motivering å sid. 23 i det tryckta utlåtandet i fråga om styresmans och sysslomans inbördes befogenheter, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt den motivering i nämnda del, som föreslagits i den av herr Källman m. fl. avgivna, vid utskottets förevarande utlåtande nr 3 fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sin platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren godkänt utskottets motivering i angiven del.

Herr talmannen framställde härpå propositioner beträffande det tillägg till utskottets motivering å sid. 23 i det tryckta utlåtandet beträffande frågan om utfärdande av instruktioner för lasarettsläkare, underläkare och husmoder, varom yrkande framställdes i den av herr Björkman m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade och med 4) betecknade reservationen, nämligen dels på bifall till nämnda yrkande, dels ock på avslag därå; och avtog kammaren berörda yrkande.

På därå framställd proposition blev slutligen utskottets motivering i övriga delar av kammaren godkänd.

Punkterna B och C.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 9.

Tillsättande av en kommission för det norrländska näringslivets förkovran.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande, nr 44, i anledning av väckta motioner om tillsättande av en kommission för det norrländska näringslivets förkovran; och anförde därvid:

Herr **Sandberg**: Herr talman! Den fråga vi här ha att behandla är en mycket viktig fråga. Den gäller näringslivets upphjälpande i en landsdel, som är mycket stor vad beträffar den geografiska omfattningen. Vi våga väl också säga, att den är av mycket stor betydelse i ekonomiskt avseende för vårt land. Det kan väl därför vara begripligt, om man från Norrlandshåll har intresse av att låta denna fråga beledsagas av vissa reflexioner med anledning av det föreliggande utskottsbetänkandet.

Om man nu får taga detta enhälliga utskottsbetänkande såsom ett tecken

Tillsättande av en kommission för det norrländska näringslivets förkovran.

(Forts.)

på en verkligt vidgad förståelse för Norrland och en allvarlig vilja till en väsentligt ökad hjälp åt denna landsdel, så är ju detta enbart glädjande. Det är emellertid litet överraskande, om denna förbättring i statsmakternas ställning har påkommit just nu och på grund av de föreliggande motionerna, ty de frågor, som här beröras, och de önskemål, som framförts, äro icke nya utan alla väl kända för riksdagen sedan gammalt.

I de avgivna yttrandena har man samfällt från alla myndigheter inom det område, som beröres, varit enig om att kraftiga åtgärder måste vidtagas från statens sida för att giva näringslivet i Norrland ett förbättrat stöd. Skälen för att så bör och måste ske behöver jag icke här närmare gå in på. Man har ju bl. a. pekat på, huru från Norrland stora kapital uttagits och gått till staten och till enskilda längre söderut, under det att jämförelsevis små kapitalinvesteringar skett i Norrland till förmån för Norrlands eget näringsliv. Och man framhåller, att rättvisan fordrar, att till Norrland återbördas en del av de medel, som det har rätt att göra anspråk på till befolkningens fromma. Man har pekat på befolkningsökningen, som kräver att ökade utkomstmöjligheter beredas, och man har pekat på nödvändigheten att en högre levnadsstandard skapas för Norrlands befolkning, då man i detta fall har kunnat konstatera, att den varit lägre än i andra landsdelar.

Jag skall icke närmare gå in på alla dessa viktiga och intressanta saker. Jag vill endast med största styrka understryka vad som i de nämnda yttrandena är framhållet och nödvändigheten av att kraftigare åtgärder från statsmakternas sida vidtagas i den riktning, som också motionärerna önskat och som vi för övrigt från Norrlandshåll icke bara nu utan otaliga gånger förut påyrkat.

I fråga om det sätt, på vilket ett förbättrat stöd skall givas åt det norrländska näringslivet, äro emellertid meningarna något delade. Sålunda uttala sig överjägmästaren i Nedre Norrbottens distrikt, lantbruksstyrelsen och länsstyrelsen i Västerbottens län mot anordnande av en Norrlandskommission, som motionärerna ifrågasatt. Länsstyrelsen i Gävleborgs län är tveksam, likaså hushållningssällskapen i Gävleborgs och Västernorrlands län. Hushållningssällskapets förvaltningsutskott i Västerbottens län avstyrker tanken på en speciell Norrlandskommission.

Allt detta innebär icke — det framgår av vad jag tidigare sagt — att man på något vis är avogt inställd mot de åtgärder, som här ifrågasättas. Tvärtom, det är bara medlen, varom tvekan råder.

Utskottet tillstyrker emellertid nu icke en sådan kommission, som motionärerna ha önskat, utan utskottet tillstyrker en utredning, som skall taga sikte på åtgärder för det norrländska näringslivets förkovran.

Det kanske kan vara begripligt, om man ställer sig en liten smula tveksam även i detta avseende, då det här är fråga om tillsättande av en jätteutredning, som skall omfatta hela det väldiga problemet om Norrlands näringsliv. Det är ju så, att utredningar i Norrlandsfrågor ha ingalunda saknats under de gångna åren; men resultaten av de förslag, som framförts, ha icke alltid blivit sådana man önskat, och ofta ha de icke alls nått fram till vad man i Norrland anser vara påkallat. Man kan säga, att Norrlandsutredningarna ha alltid varit betydligt före viljan och möjligheterna att effektuera förslagen.

Det är ju så, att det är mindre utredningar, som vi behöva, än tillräcklig tillgång på medel. Medel som *kan* åstadkomma hjälp och stöd på de områden av näringslivet, som redan äro klara för att mottaga denna hjälpverksamhet. Det är emellertid så för närvarande beträffande möjligheterna att ställa tillräckligt med medel till förfogande, att det statsfinansiella läget utgör ett

Tillsättande av en kommission för det norrländska näringslivets förkovran.
(Forts.)

hinder, som medför att man där får ställa sig förbjudande. Men vi framhålla med styrka önskemålet, att så snart möjlighet medgives skola framför allt tillräckliga medel ställas till förfogande.

På viktiga områden äro ju nämligen redan de åtgärder, som man syftar till, ganska väl klarlagda, t. ex. den mycket viktiga del av frågan om Norrlands jordbruk, som gäller förstärkning av de ofullständiga jordbruken. Där fattade riksdagen i fjol i sammanhang med behandlingen av egnahemsfrågan ett beslut, som, om vi endast få tillräckligt med pengar för att möjliggöra det understöd, som vi då beslöto, bör kunna åstadkomma ett ganska gott resultat.

Liknande är fallet beträffande frågan om vården av de enskilda skogarna. Även där föreligger ju saken i sådant skick, att det icke är fråga om att företaga nya utredningar utan en fråga om pengar. Andra liknande förhållanden kunde nämnas.

Utskottet framhåller också detta, som jag nyss nämnde, att man exempelvis beträffande förbättringen av de ofullständiga jordbruken redan dragit upp riktlinjerna inom riksdagen. Men utskottet nämner vidare på sidan 22 i andra stycket en del andra åtgärder, som också torde kunna ifrågakomma. Jag vill endast understryka, att det är mycket viktiga och riktiga saker, som man där pekar på, men att alla dessa ting upprepade gånger ha varit föremål för motioner och framställningar tidigare från Norrlandshåll. Utskottet nämner t. ex. utökning av de förefintliga kommunikationerna. Det är nog, att man nämner den saken för att det skall bli klart, att det ej är fråga om någonting nytt.

Då det emellertid här är fråga om stödjande av Norrlands näringsliv, få vi väl som en mycket viktig del räkna dit jordbruket. Visserligen kan man, om man läser utskottets utlåtande, nästan bli litet undrande, huruvida utskottet räknar Norrlands jordbruk till någon vidare betydande del av näringslivet. Ty det står på sidan 21: »De nu berörda norrländska huvudnäringarnas — skogs- och bergshantering — karaktär» o. s. v. Men vi få väl också räkna jordbruket till huvudnäringarna i Norrland. I Västerbottens län exempelvis livnär sig — om jag ej minns fel — icke mindre än 58 procent av befolkningen i huvudsak på jordbruk.

När det nu alltså gäller den viktiga del av näringslivet, som omfattas av jordbruket, kan jag ej underlåta att göra litet kritiska anmärkningar mot utskottets sätt att skriva. Jag tycker, att man här skrivit på det sättet, att man målat läget något mörkt. Det gäller nog särskilt vad som sagts i de tre första raderna i andra stycket av jordbruksutskottets yttrande. Jag skall bara föredraga de två första av de åsyftade satserna, där det heter: »Vad först beträffar jordbruket äro inom ifrågavarande landsdel de klimatiska förhållandena flerstädes icke sådana, att de medgiva frambringandet av rikare skördar. Fastmera lägga de hinder i vägen för odling av vissa sädesslag och produkter.»

Ja, det är ju klart, att vi ej skola förneka, att vi i Norrland lida av vissa klimatiska begränsningar i fråga om jordbrukets bedrivande. Men då man läser detta, får man, som sagt, närmast en känsla av att det är mycket illa ställt beträffande möjligheterna att frambringa rika skördar i Norrland. Så är det dock icke. Ty om det är fråga om skördar av den art, som passar för det norrländska jordbruket, så kunna de bli mycket rika. Och arterna äro därvidlag ej heller så obegripligt starkt begränsade. Jag erinrar t. ex. där-om, att den allmänna statistiken — som man kan taga del av — visar, att i fråga om sädesslagen havre och blandsäd Norrland ligger icke så mycket efter andra landsdelar. Och i vissa fall överstiger produktionen per hektar

Tillsättande av en kommission för det norrländska näringslivets förkovran.

(Forts.)

produktionen i en del andra län. I fråga om exempelvis potatis är skörden per hektar större ju längre norrut man kommer och redovisas som störst i Norrbottens län. I fråga om foderrotfrukter hävdar också Norrland sin ställning. Och icke minst i fråga om vallhö kan produktionen i Norrland bli mycket god.

Att däremot jordbrukets lönsamhet icke är lika stor i Norrland som i övriga delar av landet, det är ju ett givet och klart faktum. Det beror i mycket på sådana omständigheter, som utskottet mycket riktigt anfört i fortsättningen av det stycke, mot vars början jag här riktat en viss kritik. De norrländska jordbruken äro, som utskottet mycket riktigt påpekar, för små. De norrländska jordbrukarna ha vidare för små ekonomiska möjligheter att till exempel genom användande av konstgödsel och i övrigt genom en rationell brukning av jorden utvinna högsta möjliga avkastning av sina jordbruk, och det är just därvidlag, som statsmakternas åtgärder böra sättas in. Om dessutom hjälp till utbildning och förvärvande av nödvändiga kunskaper erhålles, kan det med säkerhet sägas, att produktionsmöjligheterna icke äro dåliga i Norrland. Jag tror, att man i stället kan säga, att det numera är till fullo klarlagt, att jordbruk och trädgårdsskötsel ha mycket goda naturliga förutsättningar i Norrland.

Jag har, herr talman, icke kunnat underlåta att göra dessa erinringar emot utskottets uttalande. Jag har velat, att vad utskottet skrivit icke skulle stå oemotsagt. Det skulle kunnat medföra skada för denna saks vidare utveckling. Särskilt betänksam blir man om man i detta sammanhang läser ett stycke på sid. 22 i utskottets utlåtande, där det heter: »Beträffande samtliga de skisserade metoderna för en förbättring av de norrländska jordbrukens bärkraft vill utskottet framhålla, att desamma icke böra komma till användning annorstädes, än där förhållandena äro sådana, att förutsättningar för en lönande jordbruksdrift verkligen föreligga.» Man bör, synes det mig, överlåta åt ortsbefolkningen och ortsmyndigheterna att avgöra frågan, huruvida förutsättningar för ett lönande jordbruk föreligga. Vidare pekar utskottet i sitt yttrande på en hel mängd andra viktiga frågor rörande det norrländska näringslivet, vilka böra utredas. Jag skall icke upptaga tiden med att läsa upp, vad utskottet skrivit härom. Det står nederst på sid. 22 och överst på nästa. Jag vill endast kraftigt understryka, att dessa frågor äro av mycket stor vikt. En sak, som utskottet framhållit, vill jag särskilt betona, nämligen angelägenheten av en förbättrad yrkesundervisning.

Herr talman! Det är givetvis mycket frestande att fördjupa sig i detta stora och viktiga ämne. Jag skall emellertid icke vidare trötta, utan får nöja mig med att betona, vad jag anser vara alldeles särskilt viktigt i det här sammanhanget, och det är, att den utredning, som nu må komma att beslutas, icke bör få hindra, att utvecklingen fortgår under den tid, utredningen pågår, och att statens stöd med ökad kraft sättes in överallt, där behovet klart kunnat konstateras, och man har klart för sig sättet för stödets lämnande. Jag tillfogar givetvis den reservation, att så bör ske, så snart statens ekonomiska möjligheter det medgiva. Det skulle vara mycket olyckligt, om man, sedan man tillsatt denna stora utredning, finge lov att vänta på en stegring och effektivisering av statens hjälp åt näringslivet i Norrland, till dess utredningen bleve färdig med alla sina förslag. Vi ha ju erfarenheter i detta avseende från tidigare utredningar. Under hela den tid, en utredning pågår, har man brukat avvisa krav på ökat statligt stöd. Så bör emellertid icke få ske i detta fall, ty här finnas möjligheter att i mån av förefintliga ekonomiska resurser giva ett ökat och högst behöfligt stöd i många avseenden. Det kan också

Tillsättande av en kommission för det norrländska näringslivets förkovran.
(Forts.)

starkt sättas ifråga, huruvida icke vissa av de problem, som här sammanförts, för att bli föremål för den planerade stora utredningen, kunde tagas upp till särskild behandling, så att förslag så snart som möjligt kunde framläggas.

Jag vill till sist endast än en gång betona önskvärdheten av att tillräckliga medel må ställas till förfogande. Jag erinrar också om, vad Västerbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott yttrat: »Om statsmakterna och de centrala myndigheterna ville anförtro de norrländska organen litet större självverksamhet, även då statens medel lämnas, skulle Ortsorganens arbete avsevärt effektiviseras. Detta skulle ytterligare kunna ske om medelstilldelningen bringades något närmare behovet, än vad fallet vanligen är.»

Herr talman! Med dessa ord har jag velat understryka betydelsen av att allt vad som kan göras så snart som möjligt göres för ett ytterligare främjande av näringslivet i Norrland.

Herr Lindmark: Herr talman! Först vill jag uttala ett tack till jordbruksutskottet för det resultat, vartill utskottet kommit vid behandlingen av föreliggande motioner. I motsats till herr Sandberg, som nyss talade, finner jag, att utskottet i sitt utlåtande på ett i många fall träffande sätt skildrat läget i övre Norrland samtidigt som utskottet framhållit behovet av att ytterligare åtgärder vidtagas för ernående av ett gott resultat. Att där förekomma vissa formuleringar, som möjligen innebära någon överdrift, är icke mycket att fästa sig vid. Man skall vid bedömandet härav ihågkomma, att det område, varom det är fråga, är utomordentligt stort och delvis ligger norr om polcirkeln. I södra delen av området äro förhållandena däremot likartade med förhållandena i Mellansverige. Då utskottet säger, att de klimatiska förhållandena flestades äro olämpliga för att man skulle kunna få ett gott resultat av jordbruksdrift, så äger detta följaktligen sin riktighet. Utskottet har givetvis syftat på norra delen.

Herr Sandberg yttrade, att det vore fråga om en jätteutredning. Då jag hörde honom använda det uttrycket, måste jag omedelbart begära ordet. Han har missförstått saken. Västerbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har också missförstått saken. Hela argumenteringen i förvaltningsutskottets yttrande stöder motionerna. Det är endast slutklämman, som är överraskande. Man blir förvånad över att ett norrländskt hushållningssällskaps förvaltningsutskott, efter att praktiskt taget ha understrukt riktigheten av vad motionärerna i sina motioner uttalat, kunnat komma fram till en sådan slutsats. Anledningen till att förvaltningsutskottet kommit till ett sådant resultat är, att förvaltningsutskottet trott, att den kommitté, som Kungl. Maj:t nu kommer att tillsätta, skall komma att verka som en utredningspåse, i vilken allting skall kunna nedstoppas, och hämma initiativ från riksdagsmän och myndigheter. Så ha motionärerna icke avsett, och det kan icke heller ha varit jordbruksutskottets mening. Av vissa delar av utskottets utlåtande får man fast hellre den uppfattningen, att utskottet delar motionärernas mening, att kommittén skall arbeta kontinuerligt och leverera resultatet av sitt arbete utan att invänta tidpunkten för kommittéarbetets slutliga resultat. Det innebär, att kommittén kommer att leverera resultat av sitt arbete undan för undan, och icke, såsom vanligtvis sker, i två eller tre band vid kommittéarbetets slut. Om Kungl. Maj:t, som jag hoppas, kommer att tillsätta praktiskt folk som medlemmar i den kommitté, vilken får dessa uppgifter i sina händer, tror jag, att den risk, herr Sandberg talade om, icke blir synnerligen stor. Mycket är redan utrett, när det gäller de norrländska

Tillsättande av en kommission för det norrländska näringslivets förkovran.
(Forts.)

problemen. Sannolikt återstår ännu någon eller några delar, som behöva utredas. Hitintills har dock resultatet av gjorda utredningar icke föranlett så värst många åtgärder. Det har tydligen saknats en *samordnande* hand. Det är detta missförhållande, som vi avsett skall avhjälpas genom vad här föreslås. Jag skall be att ur motionen få citera en central del, där i koncentrerad form uttalas, vad vi vilja skall åstadkommas på detta område: »Man har en känsla av att hittills både det ena och det andra undersökts och att ofta värdefulla uppslag framkommit. Men det har saknats en *sammanhållande kraft, ett organ för handling och samordning* av de olika försöken att främja det norrländska näringslivet. Ett sådant organ borde med snaraste skapas, såväl med tanke på dagens läge som på morgondagens, då man måste räkna med att förutsättningarna för Norrlands ekonomiska liv genom kriget kunna komma att ändras.» Att jordbruksutskottet har uppfattat motionen riktigt på denna punkt finner man av ett uttalande mot slutet av utlåtandet. Det heter: »Då utskottet nu går att förorda ännu en utredning av norrländska problem, gör utskottet det med öppen blick för de svårigheter, varmed det norrländska näringslivet för närvarande brottas, samt därutöver med den speciella motiveringen, att det av tidigare utredningar sammanbragta materialet för vinnande av enhetlighet behöver överarbetas och sammanställas.» Här föreligger en tydlig och klar korrespondens mellan motionen och jordbruksutskottets utlåtande.

Jag vill ännu en gång uttala min tacksamhet över att jordbruksutskottet tagit så pass allvarligt på denna fråga och kommit till ett förhållandevis gott resultat. Jag skulle givetvis blivit ännu mera tillfredsställd, om utskottet förordat tillsättandet av en kommission för att därigenom markera detta spörsmåls mera permanenta karaktär och för att få möjlighet att få förslag i olika avseenden i tur och ordning framlagda. Då jag emellertid läser motiveringen i delar som jag här varit i tillfälle att föredra för kammaren, finner jag stöd för den uppfattningen att kommittén kan arbeta på samma sätt, som en kommission i enlighet med motionens mening bort arbeta. På grund härav är jag för min del mycket tillfredsställd med resultatet. Jag hoppas att utredningsmännens resultat också må bliva tillfredsställande. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herr *Hansson* i Vännäsby.

Herr **Jacobson**: Herr talman! Det finns en passus i utskottets motive-ring på sidan 20, som jag icke anser bör få stå oemotsagd. Där säger utskottet: »Jordmänen är vad lappmarkssocknarna beträffar sådan, att den lämnar blott ringa lön för odlarens möda.» Ja, det är ju sant beträffande stora delar av Norrland, men en avsevärd del av lappmarken, särskilt södra lappmarken, har den mest bördiga jord, som kan tänkas. Jag tänker då närmast på siluområdena kring Malgomajsjön. Där är jordmänen bättre än till och med vid kusten. Därför finner jag icke ett generellt uttalande på sin plats. Det är emellertid blott en detalj i den stora frågan, och jag skall för min del be att få yrka bifall till det förslag, som framstälts av herr Lindmark om bifall till utskottets hemställan.

Herr förste vice talmannen övertog nu ånyo ledningen av förhandlingarna.

Herr **Johansson** i Björnlunda: Herr talman! Ärade kammarledamöter! Denna motion har behandlats på utskottets andra avdelning. När ärendet skulle upp i plenum i utskottet, ville ingen av utskottets ledamöter begära

Tillsättande av en kommission för det norrländska näringslivets förkovran.
(Forts.)

ordet. Jag frågade vad orsaken var därtill och fick från en ledamot det svaret, att det här var fråga om en motion, som var avsedd för valen, och att man därför icke ville gå emot den. Man önskade icke få till stånd någon debatt i kamrarna om saken. Själv hade jag en annan inställning, ungefär i linje med den, som innehålles i slutklämman i det yttrande, som avgivits av Västernorrlands läns hushållningssällskap. Jag har den uppfattningen, att den här kommittén, som man föreslår skall tillsättas — jag får nog inom parentes sagt icke äran att vara med när kommittén slutligen kommer med sina förslag — kan vara bekväm för utskottet som avstjälpningsplats för alla från Norrland kommande motioner rörande dessa frågor. Men man kan fråga sig, och den frågan har jag gjort mig själv flera gånger: Kan det vara lämpligt att i en tid sådan som den nuvarande med de svåra finansiella förhållanden, som vi brottas med — det är ändå bara början till vad komma skall — sätta i gång med en så stor utredning, som det här är fråga om.

Herr Sandberg sade, att det här kan man genomföra bara statsmakterna ställa erforderliga belopp till förfogande. Det skulle vara intressant, om herr Sandberg kunde påvisa, var man skall ta pengarna till det som erfordras. Det blir nog rysligt svårt. Titta på tilläggsstaten II vad beträffar jordbruket för perioden 1939—1940. Denna motion kom till, sedan vi haft 1939 års urtima riksdag, vid vilken så stora anslag beviljades.

Jag tror icke att norrlänningarna egentligen komma att vinna på tillsättandet av en kommitté. Man får nog liksom hittills ta upp förslagen vartefter de komma och expediera dem med hänsyn till de möjligheter man har.

Det är sant, som herr Lindmark sade, att man icke bör avvakta den stora utredningen, när det gäller specialfrågor, utan ta itu med dem allt efter de komma fram. Men alla dessa specialfrågor äro så stora att de kräva ofantliga belopp. Frågan om de norrländska skogarna har redan en kommitté klarat upp. Utskottet säger, att det icke är tillräckligt med vad som därutinnan åtgjorts. Kungl. Maj:t kunde icke föreslå mera än 1,000,000 kronor och det är icke säkert att beloppet kan komma att utgå nästa år. Vi få nog dra in på svängremmen hårdare och hårdare sedan vi — om det nu lyckas oss — kommit över denna kris.

Jag har den uppfattningen — den gav jag tillkänna i utskottet — att jag, om jag vore norrlänning, skulle rösta mot förslaget. Men då det gäller en motion, som norrlänningarna tydligen vilja ha igenom, är jag med om att bifalla den, därför att jag vet, att det kanske kommer att dröja 5—6 år, innan läget är sådant att någon kommitté kan tillsättas. Visserligen få vi ta upp till behandling här en eller annan fråga, innan den där kommittén kommit till. Men när den väl är tillsatt, återstår ett långvarigt arbete innan den blir färdig. När så kommittén äntligen blir färdig med sitt arbete, då kunna ju förhållandena ha ändrats så kolossalt, att kommittéförslagen icke kunna läggas fram utan överarbetning. Då kan det hända att jordbruksutskottet liksom under tidigare år blir avstjälpningsplatsen för sådana här motioner, och det har jag icke tyckt vara lämpligt. Men då norrlänningarna vilja ha det så, må de gärna få sin vilja igenom.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Andersson** i Södergård: Herr talman! Det är kanske underligt, att jag tar till orda i denna sak, men jag kunde icke underlåta att göra det, när jag hörde Norrlandsrepresentanterna yttra sig så, som de gjorde, fastän deras motion i huvudsak tillstyrkts av utskottet.

Jag bor själv i en av Sveriges magraste och mest svårarbetade jordbruks-

Tillsättande av en kommission för det norrländska näringslivets förkovran.
(Forts.)

trakter, där klimatet är hårt och där nattfroster förekomma ända fram till midsommar. Norrlänningarna skulle säkerligen aldrig ge sig till att odla så mager jord, som finns i den delen av Småland. Trots detta ha vi emellertid undan för undan förbättrat våra småbruk. Nu säga norrlänningarna, att de ha så utomordentligt bördig jord. Herr Sandberg förklarade, att jorden är ypperlig och att det finns riklig tillgång på sådan jord. Den är icke svår-odlad, sade han, och man kan få värdefulla jordbruksprodukter och goda skördar. Jag tycker, att det är bra underligt, att man under sådana förhållanden ständigt skall vara missbelåten på det hållet, trots att riksdagen givit de norrländska jordbruket mera hjälp än som beståtts jordbruket på det sydsvenska höglandet, där jordmänen är ofantligt mycket magrare.

Jag förärades i höstas ett par broschyrer av sekreteraren i Västerbottens läns hushållningssällskap — jag förmodar att även andra riksdagsmän fingo sådana. Det framhölls i broschyren, att Västerbottens jord är bördigare än till och med Skånes jord och att man där kan få rikare skördar än annorstädes i landet. Men att det ändå skall behövas extra bidrag för att odla och bruka denna jord förefaller mig underligt. Är jorden så bördig, som man säger — jag har själv sett, att jorden är mera lättodlad däruppe än i många andra delar av landet — och jordbruket så små, att man ej har full sysselsättning på dem, då frågar jag: Varför icke göra som de fattiga jordbrukarna i södra Sverige, som odla jorden på fritid, då de alltså icke äro upp-tagna av någonting annat.

Herr Lindmark sade, att han förväntade att regeringen skall sätta praktiskt folk till utredningen. Det får man ju alltid hoppas. Men jag måste ställa frågan: Är det värt att taga med dem, som ha hand om jordanskaffningen och jordförmedlingen i Västerbotten. Härtill har ju riksdagen beviljat mycket pengar. Under den tid denna jordförmedling arbetat, har det inköpts över 10,000 hektar jord för över 600,000 kronor. Men i höstas hade dessa människor ändå icke lyckats att få ett enda jordbruk så färdigt, att det kunde säljas. Man experimenterade med bebyggelsen. Man byggde ibland bara boningshus, ibland bara ladugård på de jordbruk, som skulle framskapas. För vanliga jordbrukare förefaller det, som om det hade varit naturligare, att man byggde både boningshus och ladugård på samma plats. På de stora områden, där man börjat bebyggelsen på detta experimenterande sätt, kunde man se på vissa bestämda avstånd från varandra några stycken ladugårdar, medan man längre fram i en annan trakt fann med motsvarande avstånd bara boningshus. Ladugårdarna stodo tomma överallt liksom de flesta boningshusen med undantag av några, i vilka några spekulanter på jordbruket flyttat in. Ett sådant sätt att använda pengar vid tillskapandet av nya jordbruk är knappast praktiskt.

Jag har dragit fram detta i debatten blott för att reagera mot norrlänningarnas ständiga missbelåtenhet, som visar sig även när utskottet och riksdagen tillmötesgå dem. Sådant uppväcker något underliga känslor hos jordbrukare från andra delar av landet, vilka måste arbeta under i många avseenden betydligt hårdare förhållanden, med sämre jord och i ett klimat, som många gånger är hårdare än i de norrländska jordbruksbygderna.

När speciella Norrlandsförhållanden varit före, har jag alltid varit med om att rösta för bifall till de olika förslagen att hjälpa dem. Det har gällt förslag, som varit speciellt förmånliga för Norrland. Jag kommer givetvis att rösta även för denna utredning. Men sedan jag sett förhållandena under mycket omfattande resor under sista tiden i Västerbotten och Norrbotten och i andra delar av vårt land, har jag nu icke kunnat säga annat, än vad jag sagt,

Tillsättande av en kommission för det norrländska näringslivets förkovran.
(Forts.)

fastän jag förstår, att det kan tagas illa upp av norrlänningarna. Jag tror emellertid att någonting i den här stilen har behövt sägas. När riksdagen i den utsträckning, som är möjlig, tillmötesgår speciella Norrlandskrav, vore det nog bra för den fortsatta Norrlandshjälpen, om Norrlandsrepresentanterna vore något mera tacksamma för vad riksdagen gör för dem.

Herr Ericsson i Sörsjön: Herr talman! Det var egentligen ett yttrande av jordbruksutskottets värderade ordförande, som föranledde mig att begära ordet. Av vad han yttrade fick man nästan den uppfattningen att orsaken till att man varit med om att tillstyrka den utredning, varom nu är fråga, skulle vara den, att man var rädd för att ett avslag skulle från motionärernas håll kunna utnyttjas i en valrörelse. Jag vill för min del bestämt betona att sådana grunder och skäl icke ha varit bestämmande för utskottets ståndpunkts-tagande. Vi ha förberett den föreliggande frågan i utskottets andra avdelning, och vi ha där behandlat den uteslutande från sakliga utgångspunkter.

Det är naturligtvis svårt för vem som helst att på förhand giva något bestämt omdöme angående resultatet av den utredning, som utskottet förordat. Emellertid är det för mig ganska uppenbart att de åtgärder, som tidigare vidtagits i syfte att upphjälpa de ekonomiska förhållandena för befolkningen norrut, icke varit tillräckliga. Personligen utgår jag sålunda ifrån, att den utredning, som väl nu måste komma att beslutas, måste föreslå mera vittgående ingripanden än som tidigare förekommit, ingripanden, som man tidigare på vissa håll icke varit så angelägen att vara med om. Jag hänvisar till det förhållandet, att det tidigare under de gångna åren förekommit motioner från skilda håll angående olika önskemål, vilka ännu icke blivit realiserade. Jag skall här icke redogöra för dessa förslag utan endast understryka, att de, som skulle komma att ta hand om den ifrågakvarande utredningen, måste vara besjälade av en önskan att göra kraftigare ingripanden än förut.

Med detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lithander: Herr talman! Jag är av den uppfattningen, att det norrländska näringslivets förkovran ingalunda är enbart ett Norrlandsintresse. Jag ber att få giva uttryck åt detta såsom representant för en sjöfartsstad i södra Sverige. Vad som rör Norrland, rör landet i dess helhet i mycket hög grad. Det står här i utskottets utlåtande, att statistiken visar, att Norrland upptar 58 procent av det svenska yttinnehållet. Även om Norrland på många håll är glest befolkat och kargt och bergigt, vill jag giva uttryck åt den uppfattningen, att Norrlands betydelse för Sverige enligt min mening snarare överstiger än understiger denna relation, 58 procent. Norrland har varit och är en källa för svenskt ekonomiskt liv av den betydelsen, att vad som berör Norrland måste anses beröra oss alla.

Jag har ett mycket livligt minne av den resa, som statsrevisionen gjorde till Norrland i början på 1920-talet, och där vi, som voro från de södra delarna av landet, fingo en inblick i de förhållanden, under vilka Norrlands befolkning levde och verkade, under vilka svåra förhållanden de många gånger måste hämta sin karga bärgning. Jag minns hur skolbarnen på vissa platser fingo transporteras till sina lärolokaler i små ranka båtar på strida vattendrag och hur man överhuvud taget fick leva under förhållanden, som i de södra delarna av landet äro tämligen okända. Det var en upplyftande syn att se hur norrlänningarna grepo sig an med arbetet och skapade sig egna hem i små stugor, hur de uppfostrade sina barn och hur de levde ett liv, som man gör rätt i att försöka underlätta. Därför har jag, herr talman, varit med bland dem som

Tillsättande av en kommission för det norrländska näringslivets förkovran.
(Forts.)

undertecknat denna motion, icke såsom norrlänning utan därför att jag har den uppfattningen, att Norrland betyder så mycket.

Jag vill, herr talman, ge uttryck åt den förhoppningen, att det ingalunda skall bli fråga om en utredning på en fem, sex år, utan att vad man här söker rätta till skall ske med raskare grepp, så att vi å vår sida, det må vara goda eller dåliga år, i alla fall göra vad vi kunna för att förbättra förhållandena där uppe. Jag kan för min del inte se någon intressemötsättning härvidlag mellan den norra delen av landet och den södra. Vi äro alla i en båt och vi böra alla medverka till att göra för Norrland vad vi kunna. Och därför, herr talman, ber jag få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Sandberg: Herr talman! Jag ber att få uttala ett tack för de förstående ord herr Lithander nyss yttrade. Jag vill också alldeles bestämt säga till herr Andersson i Södergård, att då vi på Norrlandshåll gjort våra reflexioner, av vilka jag nyss anförde en del, med anledning av utskottets utlåtande, innebära dessa ingalunda någon som helst otacksamhet för vad som hittills gjorts eller för den goda vilja, som jag ansåg vara uppenbarad även i utskottets nu framlagda utlåtande — tvärtom. Men det må vara naturligt, att man uttalar vissa tankar och meningar inför ett så viktigt steg som det här gäller att taga, då man sätter i gång en mycket stor utredning, syftande till förbättring av förhållandena i en stor och betydelsefull landsdel.

Jag har för min del huvudsakligen endast givit uttryck åt farhågan, att en utredning som den föreslagna skulle kunna bidra till att en sådan utveckling, som vi vilja främja, kunde försenas eller förhindras på vissa punkter. Det finns redan nu flera sådana områden, där all den verksamhet skulle kunna igångsättas som är statsfinansiellt möjlig. Herr Andersson i Södergård frågar: Då ni nu ha sådan jord i Norrland, att det kan växa bra på den, varför odla ni den då inte? Jo, herr Andersson, det är just vad vi göra. Ifråga om nyodling torde de norrländska länen t. o. m. intaga platsen nummer ett. Det kan emellertid vara begripligt om fattiga människor, som även måste skaffa sitt uppehälle genom förtjänstarbete i skogar, genom vägarbete och på annat sätt, inte anse sig kunna utföra denna nyodling utan statens kraftiga stöd. Jag och många med mig ha under årens lopp med all makt försökt framhålla, att det är nödvändigt att staten ställer så pass stora medel till förfogande för detta viktiga nyodlingsarbets stödande, att inte ansökningarna hos hushållningssällskapen från dem som vänta att få denna hjälp under flera år hopa sig meterhögt. Så ligger denna sak till, och något annat än detta är det inte fråga om. Det är dessa nu senast antydda förhållanden som ligger bakom mitt yttrande, att det är viktigt att vi få tillräckliga medel.

Till utskottets ärade ordförande, herr Johansson i Björnlunda, vill jag i detta sammanhang säga, att just då jag talade om hur viktigt det är att vi verkligen få dessa medel, så gjorde jag den reservationen, att vi ju f. n. självfallet måste ta hänsyn till det statsfinansiella läget.

Herr Andersson i Södergård var även inne på frågan om bebyggelsen på den jord, som genom jordförmedlingsverksamheten i Västerbotten inköpts av egnahemsnämnden. Jag tror att han där alldeles missuppfattat den sak han talade om. Det är nämligen självklart att lägenheterna skola bebyggas både med boningshus och uthus. Vad det här gällt är, huruvida egnahemsnämnden skulle bygga allt eller bara en del, i vilket sistnämnda fall den som sedermera övertar jordbruket skulle bygga resten. Värre är det inte med den saken.

Herr Lövgren: Herr talman! En lång erfarenhet av hur svårt det är att nå ett positivt resultat genom statliga utredningar har så småningom lett dithän,

Tillsättande av en kommission för det norrländska näringslivets förkovran.
(Forts.)

att vi i Norrbotten tagit saker och ting i egna händer. Främst ha vi gjort detta beträffande småindustri och hantverk genom att inom Norrbottens landsting bilda en småindustriförening, som erhållit ett grundkapital genom tillskott från landstinget, vissa företag och enskilda och som har till uppgift att granska inkommande uppslag till utveckling av småindustri och hantverk och stödja dessa på sådant sätt, att de statliga lånefonderna bli lättare tillgängliga och ge möjlighet att, när det föreligger till synes hållbara kalkyler, kunna starta respektive företag. Vid senaste landstinget tillsattes en industrikommitté, som fick 30,000 kr. till förfogande för utredningar, och meningen var att denna kommitté skulle taga sikte på en utveckling av näringslivet överhuvud taget men framför allt se till den industriella sidan därav. När vi gått denna väg i Norrbotten, är det beroende därpå, att vi ha ett starkt intryck av att statliga kommittéutredningar, som röra hela övre Norrland, leda till intresse motsatser mellan de olika länen och att det inte blir något positivt resultat av deras arbete. Därför ha vi gått den vägen i Norrbotten, och jag skulle tro att det är en riktig väg, att varje landsting för sig skapar dylika kommittéer, som kontinuerligt följa och pröva varje uppslag till förkovring av näringslivet.

Jag har ingenting emot ett bifall till utskottets hemställan här, ty jag är övertygad därom, att när vi inom Norrbottens län äro färdiga att lägga fram något förslag, som avser näringslivets utveckling där uppe, skola vi inte låta hindra oss av tillvaron av en statlig utredningskommitté och låta den bli någon slags begravningsplats för de projekt vi komma med, utan vi få väl liksom hittills för statsmakterna presentera varje förslag efter hand som det framlägges och försöka få det genomfört. Eljest har jag nog inför sådana skrivelseförslag, som det utskottet nu tillstyrker, en känsla, som är mycket närbesläktad med den som utskottets ordförande här gav uttryck för.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 10.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande, nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade grunder för ersättning till veterinärer, som deltaga i bekämpandet av epizootier m. m.; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 11.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande, nr 46, i anledning av väckt motion angående fisket i västra Blekinge.

I en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 63, av herrar *Holmgren* och *Hällgren* hade hemställts, att riksdagen ville besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om en allsidig utredning av förhållandena rörande fisket i västra Blekinge samt om de förslag, vartill utredningen kunde komma att föranleda.

Utskottet hemställde, att motionen II: 63 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Hällgren**: Herr talman! Jag skall endast be att med några korta ord få kommentera den av herr Holmgren och mig i detta ärende väckta mo-

Fisket i västra Blekinge. (Forts.)

tionen. Den är enhälligt avstyrkt av jordbruksutskottet, varför det ju finns föga utsikt att den skall bli bifallen av kammaren. Jag vill emellertid till de aktstycken, varpå jordbruksutskottet stöder sin avstyrkande hemställan, säga några orienterande ord. Det förefaller mig nämligen som om domänstyrelsen i sitt utlåtande hävdar den gamla uppfattningen, att Östersjön är till för att producera lax, som sedermera skall fångas i Mörrumsån i västra Blekinge. Den uppfattningen har under tidernas lopp hävdats av jordbrukare, som hade strandrätt vid Mörrumsån, och den synes numera hävdas av den statliga institution, som heter domänstyrelsen.

Det erinras i dess yttrande om att den s. k. fredningslinjen förut gått ganska långt ut till havs, vilket är riktigt, och att regeringen för ett tiotal år sedan efter riksdagens hörande beslöt flytta denna fredningslinje närmare land. Man förför då på det sättet, att staten inlöste de enskilda fastighetsägarnas fiskerätt i Mörrumsån. Detta gjorde man emellertid inte för att, som domänstyrelsen synes förmena, staten skulle erhålla ränta på det nedlagda kapitalet, utan för att förbättra fiskarebefolkningens försörjningsmöjligheter i den västra delen av Blekinge län och inte på grund av andra ur statens synpunkt ekonomiska skäl.

Då domänstyrelsen anför att dess profetia ifrån den tiden har slagit in, nämligen att laxfisket minskat i dessa trakter, så hävdar jag den uppfattningen, att detta icke beror på att fredningslinjen flyttats in. Minskningen av laxbeståndet i Östersjön — jag vill i förbigående nämna att inte all lax, som fiskas i södra delen av Östersjön, kläckts ut i Mörrumsån utan till stor del kommer från Norrlandsälvarna — beror inte på att fiskarena i havet med sina i lagen föreskrivna drivgarn fånga den större laxen, medan den mindre går igenom näten, utan minskningen beror på att den naturliga odlingen av lax går tillbaka, delvis till följd av industriella åtgärder i Mörrumsån. Genom utbyggandet av kraftstationer, uppämning och torrläggning av en viss del av ån ha laxens lekplatser blivit allt färre, varför den rom som lagts inte kunnat i naturlig ordning kläckas ut utan i stället kanske blivit mat åt fåglarna. På det sättet har laxbeståndet i dessa trakter i hög grad minskat. För ett par år sedan byggdes en ny laxodlingsanstalt i Mörrum och man får hoppas att det, när den varit i gång en tid, skall visa sig att laxbeståndet ökat där nere.

Emellertid äro de nuvarande förhållandena härvidlag, trots de statliga åtgärder som vidtagits, icke tillfredsställande. Fiskarebefolkningens åsikt är att den lax, som skall fångas i Mörrumsån — om det överhuvud taget skall fiskas lax i denna å — bör fångas av statens därtill utsedda fiskerimästare och -tjänstemän och att man bör gå ifrån systemet att hyra ut statens fiskerätt i Mörrumsån till privata arrendatorer. Detta skulle givetvis i hög grad medverka till att trakasserierna minskade gentemot fiskarena. De bedriva fisket ute till havs, men ibland råka de händelsevis driva innanför fredningslinjen; för detta bli de nämligen numera åtalade och dömda. Det skulle vidare medföra att laxodlingen förbättrades och att beståndets ökning i hög grad främjades.

Då jag anser att denna fråga, om inte förhållandena komma att ändras till det bättre, måste återkomma och att motionens hemställan är riktig, ber jag — trots att jag givetvis har ganska ringa utsikt till framgång gentemot ett enhälligt jordbruksutskott — att få yrka bifall till den även av mig under-tecknade motionen.

Herr **Johansson** i Björnlunda: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Fisket i västra Blekinge. (Forts.)

Överläggningen var härmed slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 12.

Föredrogs vart efter annat:

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av Trönninge nr 13 i Hallands län; och

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat II till åtgärder för förhindrande av skogsbrand jämte i ämnet väckta motioner; samt

andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion angående befrielse i visst fall från skyldighet att erlagga in-drivningsavgift enligt gällande uppbördsreglemente.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 13.

*Utfärdande
av bestämmelse
om iakttagande
av sekretess vid
översändande
av krono- och
kommunal-
debetsedlar
till landets
skattebetalare.*

Föredrogs andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning av väckt motion angående utfärdande av bestämmelse om iakttagande av sekretess vid översändande av krono- och kommunaldebetsedlar till landets skattebetalare.

I en inom andra kammaren väckt och till dess tredje tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 156, hade herr *Eriksson* i Frägsta *m. fl.* hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att sådan bestämmelse utfärdades, att sekretess iakttoges vid översändande av krono- och kommunaldebetsedlar till landets skattebetalare.

Utskottet hemställde, att motionen II: 156 icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Eriksson** i Frägsta: Herr talman! Jag har även i år tillåtit mig besvåra kammaren med en motion rörande sekretess vid översändandet av debetsedlar, men inte heller nu är tredje tillfälliga utskottet villigt att gå med på denna tämligen enkla och billiga reform.

Jag finner emellertid att utskottets motivering i år inte riktigt håller, om man jämför den med det som yttrades i fjol av samma utskott. Då var det förnämsta motivet till avslagsyrkandet att frågan var under utredning och att en reform så småningom skulle verkställas. Här har inhämtats från finansdepartementet att denna utrednings resultat icke kommer att kunna framläggas under den närmaste tiden. Sålunda har det väsentliga argumentet för fjolårets avslag därmed bortfallit.

Utskottet fäster även uppmärksamheten på andra omständigheter i det sammanhanget, nämligen att reformen skulle medföra ökade kostnader. Det är alldeles riktigt, men om man räknar efter hur mycket en reform i den riktning vi antyda i vår motion skulle kosta, erfar man att ökningen för den ifrågasatta omläggningen belöper sig till 3.1 öre på varje debetsedel. Jag vågar påstå att de skattskyldiga, som beröras av den olägenhet varom här är fråga,

Utfärdande av bestämmelse om iakttagande av sekretess vid översändande av krono- och kommunaldebetsedlar till landets skattebetalare. (Forts.)

med mycket stort nöje skulle betala dessa ören för att få debetsedeln skickad under försegling. Det är ju allmänt känt att det i många trakter förekommer, förnämligast på mindre orter och på landsbygden, att dessa sedlar ligga öppna och således bli föremål för nyfiket intresse från många människors sida. Det är just för att undanröja den därav vållade källan till förargelse som denna motion har väckts.

Men saken har även en annan sida: den åsyftade anordningen skulle komplettera de bestämmelser som tidigare äro utfärdade beträffande taxeringsförordningen, där det klart och tydligt säges ifrån att uppgifter, som höra samman med taxering, icke skola givas offentlighet. Och ännu starkare understrykes det i den lag, som gäller inskränkning i rätten att utbekomma allmänna handlingar, att alla uppgifter som falla under denna sekretesslag, således även förmögenhetslängden, icke får offentliggöras förrän efter tjugo år. Tydliga skäl tala alltså för att debetsedlarna icke skola vara tillgängliga för allmänheten, då uppgift om förmögenhet skall angivas på sedeln. Jag anser därför att utskottet tagit för lätt på uppgiften och bagatelliserat de saker det verkligen gäller. Jag tycker att det hade varit befogat om utskottet nu villfarit vår framställning, så mycket mer som ju det väsentliga motivet för avslag från i fjol har bortfallit och kostnaderna dessutom äro så obetydliga, att man knappast behöver ta någon hänsyn till dem.

Vad överståthållarämbetet anför i utlåtandet är i och för sig alldeles riktigt, men jag tror att man skall kunna förfara mera praktiskt och mycket enklare än som där ifrågasättes och i alla fall vinna vad som åsyftas. Jag hade varit mycket tacksam om utskottet tagit sin uppgift på det sätt motionen avser, men jag finner till min ledsnad att så icke skett. På de skäl jag här anført och på grund av att saken är tämligen viktig och framför allt emedan reformen skulle komplettera redan befintlig lagstiftning anser jag att utskottet nu borde ha bifallit förslaget. Och av den anledningen, herr talman, ber jag med dessa ord att få yrka bifall till min motion.

Herr Meijer: Herr talman! Jag skall be att till alla delar få ansluta mig till motionärens, herr Erikssons i Frågsta yttrande, och ber endast att få fästa kammarens uppmärksamhet på en detalj i motionärens anförande, vilken redan den bort föranleda utskottet till ett annat beslut.

I lagen om inskränkning i rätten att utbekomma allmänna handlingar är i 17 § föreskrivet: »Förmögenhetslängd, ävensom prövningsnämnds ändringslängd beträffande taxering till särskild skatt å förmögenhet, må ej utan den skattskyldiges samtycke utlämnas till annan tidigare än tjugu år efter längdens datum.»

I trots härav tillhandahållas år efter år kronodebetsedlarna de skattskyldiga genom öppna skattepostanvisningar, i vilka angivits bland annat just den beskattningsbara förmögenheten. Dessa skattepostanvisningar, som således innehålla samma uppgifter som de under 20 år hemligstämplade förmögenhetslängderna, sticker man utan betänklighet i händerna på ett antal posttjänstemän, brevbärare och andra för benäget studium. En av statsmakternas förnämsta uppgift är enligt mitt förmenande att tillse, att utfärdade föreskrifter tillvinna sig allmänhetens respekt och förståelse och icke, såsom i detta fall, allmänhetens löje och, låt mig säga, förakt.

Jag är inte den, som i nu rådande tidsläge vill medverka till något beslut, vilket genomförande skulle bidra till att stat och kommun skulle betungas

Utfärdande av bestämmelse om iakttagande av sekretess vid översändande av krono- och kommunaldebetsedlar till landets skattebetalare. (Forts.)
med kostnader, såsom utskottet säger i sin avslagsmotivering. Utskottet syftar uppenbarligen härvid på överståthållarämbetets i utlåandet refererade yttrande. Jag vill emellertid påpeka, att det icke är nödvändigt att tillämpa överståthållarämbetets distributionsförfarande. I Göteborg exempelvis liksom inom ett flertal andra svenska städer utskrivs debetsedlarna på formulär i kortbrevsformat med perforerade ytterkanter och fönster för namn och adress. Härigenom ha kostnaderna för vikning av sedlarna, vilka enligt överståthållarämbetets uppgift uppgå till 1,000 kronor om året, liksom kostnaderna för deras försegling och inläggande i kuvert, som uppgå till 20,000 kronor om året, helt eliminerats.

Jag skall be att få ansluta mig till herr Erikssons i Frägsta bifallsyrkande.

Herr Henriksson: Herr talman! Jag skall endast lämna ett ganska belysande exempel på hur illusorisk denna bestämmelse om sekretess kring förmögenhetstaxeringen är. Exemplet är från en mindre stad i Mellansverige.

Där går det till så, att debetsedlarna läggas ut på polisstationen, och dit få fastighetsägarna gå och hämta debetsedlarna för de hyresgäster de ha. De ha alltså möjlighet att gå där och plocka i högen och titta på både den enes och den andres debetsedel och vad det är för uppgifter på dem. Men inte nog med detta, utan överkonstapeln på polisstationen har etablerat en privat soliditetsupplysningsbyrå, och det är ju alldeles uppenbart, att han inte kan få uppgifterna annat än från de debetsedlar, som gå genom hans hand.

Jag tycker att detta exempel ganska tydligt ådagalägger, hur bakvänd den nuvarande ordningen är, och med hänvisning till det anförda ber jag att få instämna i motionärens yrkande om bifall till motionen.

Herr Ericsson i Ätvidaberg: Herr talman! Jag kan yttra mig mycket kort, därför att i sak är det ingen skiljaktighet mellan motionen och utskottet. Däremot är det skiljaktighet i fråga om tidpunkten, när de föreslagna åtgärderna borde börja att tillämpas. Och det är just detta, som förestavat utskottets hemställan om avslag.

När utskottet intagit denna ståndpunkt är det tvenne saker, som företrädesvis beaktats. Den ena är att hela uppördsväsendets omorganisation väntar på en prövning. Detta är ju förberett därhän, att 1936 års uppördskommitté har avgivit betänkande. Om vi inte haft dessa utomordentliga tider, så hade väl ärendet legat under riksdagens arbete redan 1940. Nu ha tiderna omöjliggjort detta, men vi ha säkerligen att vänta ärendet så snart det blir någotsånär rätsida på världen. I nyssnämnda betänkande finns på sidan 5 just förslag beträffande sekretessen. I 14 § 3 mom. skriver kommittén, att debetsedel skall vid försändande eller utdelning vara innesluten i kuvert eller på annat sätt tillsluten, så att debiteringen icke kan läsas utan förseglingens brytande. Det är i stort sett detta, som motionärerna vilja åstadkomma. Under sådana förhållanden har det förefallit utskottet, som om ärendet knappast vore av den brådskande art, att man behövde bryta ut det ur sitt större sammanhang utan pröva jämväl »sekretessen» den dag, när hela komplexet blir föremål för bearbetning och beslut.

Den andra saken som utskottet ej kunnat förbise är, att icke oväsentliga kostnader uppstå för genomförande av reformen. Detta har dock kommit i andra rummet. Även om det nu, enligt vad jag själv tror, kan ordnas billigare än de anförda exemplen, så betyder det ändå väsentliga omkostnadsbe-
lopp. Och för nya kostnader av sådan art har det förefallit utskottet att tiden inte är särskilt lämplig.

Utfärdande av bestämmelse om iakttagande av sekretess vid översändande av krono- och kommunaldebetsedlar till landets skattebetalare. (Forts.)

Slutligen vill jag bara erinra om, att i vad det gäller åläggande gentemot kommunerna, så krävs det en vidlyftigare procedur än den motionärerna antytt.

På grund av vad jag nu anfört angående de synpunkter, som varit vägledande inom utskottet, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den hemställan, som utskottet har gjort.

Herr Meijer: Herr talman! Med anledning av vad den siste ärade talaran anfört skall jag be att få påpeka följande.

Denna uppördskommitté har kommit med ett digert betänkande — jag vill minnas att det innehåller ett tusental sidor — som innebär icke blott reformer i uppördsväsendet utan även reformer beträffande hela vår folkbokföring. Det har varit ute på remiss och kommit in, och det ligger.

Detta betänkande kommer alldeles säkert inte att bli föremål för något avgörande inom de närmaste åren, såvitt jag förstår. Och då man vill påstå, att det skulle innebära en omläggning av uppördsförfarandet, att man tillför binder statens och kommunernas tjänstemän, som ha att distribuera debetsedlarna, att lägga in dem i kuvert eller på annat sätt bibehålla den i lag stadgade sekretessen, så vill jag säga, att det är icke någon uppördsreform. Det är en åtgärd, som det enligt mitt förmenande skulle vara riksdagen ovärdigt att icke vidtaga, när det är påpekat för riksdagen att lagen säger så men tillämpningen går i rakt motsatt riktning.

Kostnaderna har jag redan berört, och jag vill påstå, att kostnaderna äro så obetydliga, att man kan inte och får inte i detta fall framhålla dem såsom ett rött skynke i denna stund.

Herr Olsson i Gävle: Herr talman! Då 1936 års skattekommitté på sin tid framlade förslag till den nuvarande förmögenhetsbeskattningen och om sekretess omkring längderna, voro vi även inne på det problem, som avhandlas i den nu föreliggande motionen. Vi hade nämligen från flera håll fått uppenbara exempel på, hur man handhaft utdelningen av debetsedlarna. Det finns ett flertal fall, då man har distribuerat skattsedlarna på det sättet, att man har lämnat dem på en disk i en handelsbod i en landsortssocken, där de under längre eller kortare tid varit studiematerial för vem som önskat taga del av desamma. 1936 års skattekommitté uttalade i sitt betänkande, att man borde på något sätt söka komma till en lösning av denna fråga, så att de uppgifter, som debetsedlarna innehålla, inte bli en sorts allmän egendom.

Nu föreligger ju den stora utredningen ifrån uppördsakkunniga. Jag är inte alldeles övertygad om att man kan vänta att få detta förslag i dess helhet till prövning under den närmaste tiden. Jag har därför, utan att göra något annat yrkande än det utskottet har kommit till, velat begagna tillfället att ställa en vädjan till Kungl. Maj:ts regering att därest det icke är möjligt att under den närmaste tiden — jag tänker då närmast på 1941 års lagtima riksdag — för riksdagen framlägga förslag till ordnande av uppördsförfarandet, taga under övervägande, huruvida det inte är lämpligt att bryta ut denna sak om debetsedlarnas distribuering och gå till en lösning av denna fråga för sig.

Herr Ericson i Boxholm: Herr talman! Jag vill blott meddela, att när uppördskommittén behandlade detta problem i samband med utredningen om en uppördsreform, kommo vi till samma uppfattning som motionärerna ha kommit till. Vi fingo nämligen oss meddelade en hel del interiörer framför

Utfärdande av bestämmelse om iakttagande av sekretess vid översändande av krono- och kommunaldebetsdelar till landets skattebetalare. (Forts.)
allt från Stockholms förstadssambällen, där man granskade varandras uppgifter ganska närgånget, och därmed också helt naturligt ganska obehagliga ryk-
tessmidleri, som därmed sättes i gång.

Emellertid vill jag säga herr Meijer, då han så kategoriskt påstår att man inte har utsikt att under de närmaste åren få fram en reform, alldenstund det gäller även folkbokföringen, att det är väl ingenting som hindrar att man kan bryta ut själva uppborädsreformen och försöka få den genomförd. Den blir därigenom visserligen inte riktigt tillfredsställande löst, men då ha vi i alla fall utsikter att få denna speciella fråga löst på ett tillfredsställande sätt.

Det är klart, att man kan göra såsom man har gjort i Stockholm och även i Göteborg i varenda primärkommun. Men nu är dock tanken med uppborädsreformen, att alla skatter skola sammanföras på en debetsedel, och det blir ju en väsentlig skillnad mot om vi skulle skicka ut alla debetsdelar efter det system, som här föreslås. Det blir ju en ganska dyrbar apparat.

Jag vill bara meddela, att jag tror att utskottets linje för närvarande är den enda riktiga, och jag ber att få ansluta mig till densamma. Men samtidigt hänger detta uppborädsystem samman med så många andra problem, som vi ha haft före under de senaste riksdagarna och där man har väntat på att uppborädsreformen skulle lösas. Därför vill jag instämma med herr Olsson i Gävle, att om det finns möjligheter för Kungl. Maj:t att framlägga uppborädsreformen utan att därmed framlägga folkbokföringen, så skulle man kunna undgå åtskilliga av de oegentligheter, som nu förefinnas.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Eriksson** i Frägsta: Herr talman! Efter den förda diskussionen förefaller det, som om detta är en allmänt mycket efterlängtd reform. Då kan jag inte riktigt förstå, varför man skall skjuta på denna uteslutande med den motiveringen, att det är så svårt att bryta ut denna sak.

Nu är det ju så, att det är många landskommuner och många städer, som redan genomfört detta. Men det behöver inte på något sätt förta värdet av eller försvåra möjligheterna att genomföra denna eventuella, nya totala reform, utan man kan genomföra denna detalj fullständigt oberoende av detta. Det är, som jag funnit av resonemanget här, en mycket utbredd uppfattning att man bör tillmötesgå de önskemål, som ha framkommit i motionen.

Jag tycker inte att det finns någon anledning, varför inte riksdagen skulle våga hemställa till Kungl. Maj:t att utfärda nödiga förordningar så snart som möjligt. Vi ha dock en hel massa nya skatter och dylikt, som gör att intresset omkring detta spörsmål nu kanske blivit större än det har varit tidigare.

Jag tillåter mig fortfarande, herr talman, att vidhålla mitt yrkande.

Herr **Eriesson** i Åtvidaberg: Herr talman! Någon av de tidigare talarna menade, att frågan icke nödvändigt behövde ses ihop med den stora utredningen. Det har jag inte heller påstått. Jag har bara nämnt, att när frågan utgör ett avsnitt i det stora betänkandet, ligger det nära till hands att överväga, huruvida denna lilla detalj — jag tillåter mig i varje fall säga relativt lilla detalj — icke skulle kunna vänta på sin lösning tills det stora hela blir behandlat. Man har också ganska svårt att inse, att brådskan skulle vara så fantastisk att man i detta kostnadernas år 1940 — och kanske de närmast följande åren icke bli bättre — skulle känna det som en tvingande nödvändighet att slunga ut belopp på sexsiffriga tal. Ty även om det bleve bra litet per debetsedel, bleve det dock fråga om väsentliga belopp för landet i sin helhet.

Det som förestavat vår ståndpunkt har alltså varit dels detta, att då frågan

Utfärdande av bestämmelse om iakttagande av sekretess vid översändande av krono- och kommunaldebetsedlar till landets skattebetalare. (Forts.)

ingick som ett avsnitt i det större problemet, kunde den också få lösas ihop med detta, dels att så stora belopp, som det dock blir fråga om, icke borde offras under en starkt omkostnadsbetonad tid.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Meijer: Herr talman! Jag ber om ursäkt för att jag tager kammarens uppmärksamhet i anspråk ännu en gång. Jag fäste mig vid den siste ärade talarens uttalande om »denna lilla detalj». Jag har icke hört det uttrycket om någon annan fråga här, fastän jag tror, att vi ha haft mindre frågor än denna att behandla. Denna lilla detalj rör emellertid allmänheten. Det missnöje allmänheten känner och det förakt den måste få för statsmakterna, om de icke konsekvent tillämpa de föreskrifter, som de lämna, det är ingen liten detalj.

Jag vill dock påpeka, att de siffror, som den siste ärade talaren nämnde, måste vara mycket överdrivna — jag är icke i tillfälle att här direkt vederlägga honom. Det kostar åtminstone icke Göteborgs stad mera nu att distribuera krono- och kommunaldebetsedlar med iakttagande av i lag givna föreskrifter beträffande sekretessen än vad det kostade staden tidigare att skicka ut dem på det sätt, som nu sker i landet i övrigt till stort missnöje för allmänheten. Det är ingen liten detaljfråga, det vill jag påpeka, det är en snygghetsfråga, en fråga, som det icke är riksdagen värdigt att gå förbi, när den nu kommit upp till diskussion.

Jag ber att få yrka bifall till motionärens yrkande.

Häruti instämde herr *Lithander*.

Herr Ericsson i Atvidaberg: Herr talman! Bara en replik. Jag har använt ordet detalj, men också ordet avsnitt. Kalla det vad ni vill, frågan ingår i alla fall i betänkandet. Då den föregående ärade talaren säger, att det är en detalj, ett avsnitt, som berör svenska folket, skulle jag bara vilja fråga, hur mycket i denna bok, som *icke* kommer att beröra svenska folket. Praktiskt taget alltihop.

Härmed förklarades överläggningen avslutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen. Herr Eriksson i Frägsta begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra kammarens tredje tillfälliga utskotts hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit motionen II: 156 av herr Eriksson i Frägsta m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sin platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 14.

*Granskning
av statsråds-
protokollen.*

Föredrogs konstitutionsutskottets memorial, nr 17, angående granskning av de i statsrådet förda protokoll.

Utskottets under *punkten A* gjorda anmälan, att anledning icke förekommit att mot någon ledamot av statsrådet tillämpa § 106 regeringsformen, föredrogs; och anförde därvid:

Herr Flyg: Herr talman! Tidens allvar har präglat årets dechargebetänkande. På grund av detta allvar ha vi fått den nuvarande nationalregeringen, den nuvarande fyrtipartiregeringen, och det är givet, att detta förhållande har präglat såväl innehållet som karaktären och omfånget av det föreliggande dechargebetänkandet.

Det rådande läget är också en anledning för mig att här i dag icke gå in i detalj vare sig på de orsaker, som föranledde min här omnämnda anmälan till konstitutionsutskottet, eller på en närmare detaljgranskning av de omständigheter, under vilka denna anmälan tillkom. Jag har den bestämda uppfattningen, att i nuet, då allt ligger i tidens och utvecklingens stöpslev, äro angelägenheter av den art det här är fråga om av ringa betydelse, och att tidpunkten för att fälla en dom, tidpunkten för en debatt om dylika frågor hör framtiden till, en framtid, som kommer att fälla domen ej blott över denna väsentliga och kanske viktiga detalj utan över svensk politik, riksdagens politik och regeringens politik, under det historiska år, som har passerat, innan vi nått fram till dagens läge.

Detta att jag i dag alltså icke tager upp någon debatt innebär emellertid inte, att jag böjer mig, accepterande konstitutionsutskottets icke direkt men dock indirekt utsagda mening i den berörda frågan. Jag vill kort och gott ha deklarerat, att de synpunkter, som framförts i skrivelsen till utskottet, voro befogade, och jag hävdar dem även den dag som är. I ett ögonblick, då vitala delar av vår svenska demokrati på grund av omständigheterna och läget skäres bort och klavbindas, i ett ögonblick då vi på grund av dessa omständigheter mot vår vilja nödgas vara med om att acceptera detta, är det av utomordentlig betydelse, att man slår vakt kring kravet, att regeringsmakten utövas under i konstitutionen fastställda former. Det kan komma brydsamma ögonblick, då det icke är möjligt för de män, som ha ansvaret att sitta i regeringsställning, att iakttaga dessa former. Men då formerna kunna iakttagas och då det gäller avgöranden av vikt, då är det av betydelse, att ingen anser sig stor, att ingen anser sig vara av fyrformat, så att han på grund därav förmenar sig kunna sätta dessa former åsido.

Med dessa ord, herr talman, har jag sagt vad som för mitt vidkommande är att säga i denna debatt.

Herr Hallén: Herr talman! Då konstitutionsutskottet icke funnit anledning att göra något uttalande i anledning av herr Flygs anmälan enligt 57 § riksdagsordningen, finns det för mig alls ingen anledning att taga upp ärendet. Jag har bara begärt ordet för att avgiva en kort deklaration i anslutning till föreliggande utlåtande.

Den enighet, som kommit till synes i utskottets betänkande, synes på några håll i tidningspressen ha föranlett den reflexionen, att partipolitiska hänsyn möjligen skulle ha spelat in såtillvida, att ledamöterna med hänsyn till att samtliga partier äro representerade i samlingsregeringen skulle ha avstått från sin konstitutionella granskning av statsrådsprotokollen. Detta är självfallet alldeles oriktigt. Som bekant tillsattes samlingsregeringen under granskningsårets allra sista del. Om partipolitiska hänsyn gjort sig gällande över-

Granskning av statsrådsprotokollen. (Forts.)

huvud taget vid granskningen av protokollen, hade de ju icke behövt avhålla en viss grupp inom utskottet från att ställa sina anmärkningsyrkanden i fråga om de protokoll, som gälla för större delen av granskningsåret. Det har också — det vill jag ingalunda sticka under stol med — under hand inom utskottet ställts yrkanden om anmärkning, men anmärkarna ha själva under överläggningarnas gång frånfallit dessa sina yrkanden. Dels ha de väl kanske från sina egna utgångspunkter icke ansett dem av central betydelse, dels ha de väl funnit, att de icke vunnit nämnvärt stor anslutning inom utskottet.

Det finns dessutom ett annat motiv, som spelat in för samtliga ledamöter i utskottet, och det kan man kanske uttrycka så, att i en tid, som kräver enig och nationell samling kring regeringen, är det icke lämpligt att resa erinringar, som syfta till att undandraga statsråden eller några av dem riksdagens förtroende. Utskottet har menat, att det icke haft saklig anledning att göra anmärkningar, och jag vill också gärna erkänna, att man menat, att det icke heller funnits någon åstundan att ställa anmärkningsyrkanden med den bakgrund, som det världspolitiska läget företer. När det icke finns några verkliga, tungt vägande konstitutionella erinringar att göra, kan det vara högst lämpligt, att vad man kan kalla småting icke dragas fram för att tilldraga sig uppmärksamheten och ge en kanske felaktig uppfattning om det förtroende, som riksdagen i denna allvarliga tid hyser för regeringen.

Jag har bara velat knyta denna reflexion till behandlingen av utskottets betänkande.

Efter härmed slutad överläggning lades utskottets under punkten A gjorda anmälan till handlingarna.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Härefter föredrogs och lades till handlingarna utskottets under *punkten B* gjorda anmälan, att granskningen ej heller givit utskottet anledning besluta någon anmärkning jämlikt § 107 regeringsformen mot någon ledamot av statsrådet.

Slutligen föredrogs och lades till handlingarna utskottets under *punkten C* gjorda omförmälan, att utskottet vid granskningen av statsrådsprotokollen uppmärksammat vissa under punkten närmare angivna förhållanden.

§ 15.

Föredrogs vart efter annat:

statsutskottets utlåtanden:

nr 155, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anvisande å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1939/40 av anslag dels till anordnande av en reservkraftstation i Fårösund, dels ock till vissa fortifikatoriska anläggningar m. m.;

nr 156, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anvisande å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1939/40 av anslag till kapitalinvesteringar i fonden för förlag till statsverket dels till barackbyggnader för lantförsvaret, dels ock till vissa byggnadsarbeten för arméns hundgård;

nr 157, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dispositionsrätten till vissa anslag å förskottsstaten för försvarsväsendet m. m.;

nr 158, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönetursrätt för vissa ordinarie tjänstemän hos pensionsstyrelsen;

nr 159, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående expeditionsvakten i finansdepartementet K. E. Axelssons lönetursrätt;

nr 160, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare bidrag till föreningen till minne av Konung Oscar I och Drottning Josephina för upprätthållande av verksamheten vid skyddshemmet åkerbrukskolonien Hall; och

nr 161, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av viss kronan tillfallen fast egendom;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa ändringar i gällande tulltaxa m. m. jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § förordningen den 19 november 1914 (nr 383), angående stämpelavgiften, m. m.; samt

första lagutskottets utlåtande, nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 27 juni 1924 (nr 320) om förmynderskap, m. m.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden och betänkanden hemställt.

§ 16.

Dödsstraffets återinförande vid vissa samhällsvådliga eller grova slag av brott.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande, nr 34, i anledning av väckt motion angående dödsstraffets återinförande vid vissa samhällsvådliga eller grova slag av brott.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 141, vilken behandlats av första lagutskottet, hade herr *Wallén m. fl.* hemställt, att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om en skyndsamt utredning om dödsstraffets återinförande vid brott av i motionen angivna samhällsvådliga eller grova slag samt om framläggande för riksdagen så snart ske kunde av de förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr Wallén: Herr talman! I den motion, som av mig och mina medmotionärer väckts, har erinrats om de ohyggliga brott mot barn, ungdom eller värnlösa gamla, som så ofta nu för tiden uppröra sinnen. Villigt skall erkännas, att dåden ofta nog haft sin grund i sjuka sinnen eller förvridda själs-liv. Och här är givetvis icke möjligt att genom straffhot uträtta mycket. Å andra sidan måste man även räkna med ofta framkomna fall av ren och oförfalskad råhet och brottslighet, för vilket rättsmedvetandet otvivelaktigt kräver ett straff, som är i proportion till brottet och en varning däremot. Vi behöva endast erinra om beklagligtvis ännu icke klarlagda fall av brott mot barn, som djupt upprört hela vårt folk och icke minst mödrar till uppväxande barn. Den förvildning i sinnen, som framträtt, ger föräldrar och andra som ha vård och ansvar om barn och ungdom anledning att känna otrygghet. Gamla och sjuka ha, särskilt de ensamboende, som icke kunna räkna på andras hjälp, ofta nog en känsla av ängslan, som endast lagens starkaste stöd kan vara till fyllest för att mildra.

Dödsstraffets återinförande vid vissa samhällsvådliga eller grova slag av brott. (Forts.)

Mycket har åtgjorts av den moderna socialpolitiken för att bereda skydd och förbättrad uppfostran åt det uppväxande släktet. Likaså har mycket åtgjorts för att bereda möjlighet att bilda goda egna hem. Samhällets skydd för dessa hem och dessa unga bör göras så starkt som i vår makt står. Enligt min och mångas bestämda uppfattning är det ofrånkomligt, att för sådana avskyvärda brott, som det här är fråga om, bör kunna förekomma även det strängaste av alla straff, nämligen dödsstraffet.

Även en annan kategori av brottslingar bör bedömas på samma sätt. De olika former av förräderi, som kunna förekomma och som kunna tillfoga hela vårt samhälle och vår samhällsordning kanske obotlig skada, kunna icke heller straffas för hårt.

Tiderna äro nu så oroliga ute i världen, att det är väl befogat att man ser upp med landsförrädiska stämplingar. Äventyrliga element från skilda länder ha kastats upp på vår hittills trygga svenska strand. I den mån de här föra en i det hela oförvitlig vandel och endast söka skydd för sitt hemlands domstolar och straff skola vi icke i detta sammanhang uppehålla oss med dem. Många ha emellertid kommit från andra länder i mer eller mindre direkt syfte att skada oss. Hur många svenska sjömäns liv har icke det utländska handelsspionaget under senaste tid krävt? Hur många förberedelser till sabotage eller fullbordade nidingdåd av detta slag ha hittills förekommit? Säkerligen har endast en ringa del därav nått offentligheten, och polisens verksamhet av förebyggande karaktär har även sin betydelse. Det synes vara en enkel rättvisa, att den som i egenskap av gäst eller flykting i vårt land njuter dess skydd men som utsätter det eller dess invånare för fara, exempelvis genom att lämna upplysningar från hamnar, kommunikationsanstalter, allmänna inrättningar, militärväsendet eller rörande vårt näringslivs vitala problem, så att vårt lands välfärd därav sättes i fara eller människoliv spillas, själv bör sona med sitt liv det hot hans gärning innebär mot det svenska folkets liv.

Samma straff bör även drabba den svenske undersåte, som glömmer skyldigheten mot sitt folk och grovt missbrukar sin ställning, sin tjänst eller det offentliga förtroendeuppdrag han kan ha för att för vinnings skull eller för att gagna främmande makter och osvenska ideal göra drängtjänst åt vårt lands eventuella fiender. Samma påföljd bör även drabba medhjälpare och hantlangare, därest de skäligen bort inse innebörden av sitt handlingssätt.

Enligt min uppfattning böra omedelbara åtgärder vara på sin plats, och det har även i den av mig m. fl. väckta motionen påyrkats. I viss mån har detta krav tillgodosetts, då i anledning av särskild proposition betydande skärpningar av straffen för förräderi och för spioneri sedan motionstiden var ute och motionen avlämnats blivit vidtagna. Motionens syfte har även främjats av den utsträckning av användningen av strafflagen för krigsmakten, som innebäres i att vid krig eller allmän mobilisering förräderi eller spioneri skall, *var det än begås* inom riket och *vem som än begår brottet*, bedömas enligt krigsartiklarna i strafflagen för krigsmakten. Hittills gällande bestämmelser ha i princip tillämpats endast i fråga om krigsmän och en del därmed jämställda personer. Civila personer i övrigt ha berörts därav endast beträffande vissa av här avsedda brott, som förövas i mobiliserad fästning, på krigsskådeplats inom eller utom riket eller på område, som av krigsmakten ockuperats. Den utvidgning som här företagits innebär bl. a., att i de fall där strafflagen hittills stadgat straffarbete på livstid — detta gäller huvudsakligen högförräderi, krigsförräderi och krigsspioneri — dödsstraff skall kunna utdömas.

Dessa skärpta bestämmelser äro helt i motionens anda och enligt min upp-

Dödsstraffets återinförande vid vissa samhällsvådliga eller grova slag av brott. (Forts.)

fattning väl på sin plats. Den nutida krigsföringen — det totala kriget — låter sig icke på det gamla sättet avgränsas utan sträcker sig över hela det i kriget deltagande landet och en mängd av samhällets olika funktioner. Den gamla skillnaden mellan krigsskådeplats och hemort har därför blivit knappast ens skenbar.

Om jag sålunda är relativt nöjd med den ställning riksdagen i sak nu tagit till vad som i motionen avses i detta stycke, vill jag endast så mycket mera beklaga, att icke samma tillmötesgående kommit till synes i fråga om de råa brott, som jag förut berört. Det synes, som om oförvanskat rättsmedvetande måste kräva, inte bara att vår ordningsmakt skall kunna befordra lilla Gerds mördare till straff, utan även att straffet skall kunna utmätas till dödsstraff. Här synes det, som om ingen falsk humanitet skulle kunna träda emellan, utan folkets oförvillade känsla av vad rätt och rättvisa kräver kunna komma till klart uttryck. Med hänsyn till behovet av att icke en brottsling, som gjort sig förtjänt av även detta hårda straff, skall kunna komma undan med mindre, ber jag att få yrka bifall till den av mig och mina medmotionärer väckta motionen.

Häruti instämde herr *Nilsson* i Antnäs.

Herr **Hedlund** i Östersund: Herr talman! Jag skall icke taga upp någon debatt med herr Wallén om dödsstraffets återinförande. Jag bara konstaterar, att riksdagen för någon vecka sedan beslöt sådan skärpning av straffen för landsförrådiska handlingar, att när någon gör sig skyldig till hög-förräderi, som enligt strafflagen förtjänar livstids straffarbete, i en tid, då krigsartiklarna äro i tillämpning, utbytes livstids straffarbete emot dödsstraff. Herr Wallén tar detta beslut till intäkt för sitt yrkande om att återinföra dödsstraffet i den allmänna strafflagen. Det är alldeles felaktigt. Så har icke riksdagen menat. Riksdagen skiljer strängt mellan de förbrytare, som begå sådana ogärningar, som herr Wallén betecknade som råa, och de förbrytare, som förråda sitt land. För de råa förbrytarna verkar icke dödsstraffet avskräckande. De äro mer eller mindre andligen förstörda människor och ta intet intryck av en sådan straffskärpning. De reflektera överhuvud taget icke över, huruvida straffet blir fängelse, straffarbete eller döden. Men de förbrytare, som förråda sitt land, de äro tillräckligt intelligenta för att begripa, att deras ogärning i svåra fall kan rendera dem livets förlust. För dem verkar dödsstraffet avskräckande.

Sådant är lagutskottets och riksdagens resonemang i denna fråga. Jag har velat anföra detta, då jag, herr talman, yrkar bifall till första lagutskottets förslag.

Herr **Wallén**: Herr talman! Jag har också uttalat min glädje över att denna del av motionen vunnit beaktande. Och jag beklagar bara, att tiden ännu icke skall anses vara mogen för att man även i de fall, där ogärningen begåtts under sådana förhållanden, att den klart kan bedömas såsom ett rätt brott, skall kunna utdöma dödsstraff, vilket säkerligen skulle verka hälsosamt avskräckande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 17.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande, nr 35, i anledning av väckt motion angående viss ändring i vapenkungörelsen.

*Viss ändring
i vapenkun-
görelsen.*

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 29, vilken behandlats av första lagutskottet, hade herr *Herou m. fl.* hemställt, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om sådan revision av gällande vapenkungörelse, att envar som hade tillstånd att innehava skjutvapen skulle äga rätt att utan särskilt tillstånd förvärva ammunition för dessa skjutvapen.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation utan angivet yrkande hade avgivits av herr *Hedlund* i Östersund.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Hedlund** i Östersund: Icke heller nu, herr talman, vill jag inleda någon större debatt. Då riksdagen år 1934 yttrade sig om den då föreslagna vapenkungörelsen, skedde det under känslan av att man med denna kungörelse ville värna sig emot de väpnade kårer, som man upptäckt i landet. Då infördes bestämmelser om att rätten att inneha gevär skulle sökas hos vederbörande myndighet; och hade man fått denna rätt, skulle man därutöver ha besvär även med att söka licens för inköp av ammunition. Då denna fråga debatterades här 1934, fanns det åtskilliga — rätt många för övrigt — som ansågo, att om en person förklarats värdig att inneha skjutvapen, borde han ha rätt att utan besvär med licens köpa ammunition för vapnet. Jag tillhörde de ledamöter inom riksdagen, som anslöto sig till den meningen, att det är att ålägga medborgarna för mycket besvär och utgifter att först låta dem söka rätt att inneha vapen och sedan fordra, att de för var sjätte månad skola ha besvär med att skaffa licens för att köpa ammunition. Nu ha vi icke längre några bekymmer för de väpnade kårerna. Nu ha alla medborgare, höll jag på att säga, försett sig med gevär för det mest lojala syfte, vartill ett gevär kan användas. Alltjämt är det dock förenat med både kostnader och besvär för en hel del personer, framför allt för dem, som bo i avlägsna orter, att skaffa sig licens.

Herr *Herou* och 37 andra kammarledamöter ha motionerat om en revision av vapenkungörelsen; en revision som går ut på att upphäva licensförfarandet för inköp av ammunition. Jag delar motionärernas uppfattning och har därför inom lagutskottet talat för motionen men för döva öron. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till herr *Herous* motion.

Herr **Lindqvist**: Herr talman! Jag hade icke väntat, att herr *Hedlund* skulle yrka bifall till motionen, och därför var jag icke beredd på att framträda här nu. Om jag icke hörde fel, erinrade herr *Hedlund* om de beväpnade kårerna och sade, att nu ha vi inga bekymmer för dem mera. Nu vet herr *Hedlund* lika väl som jag, att vad beträffar de beväpnade kårerna ha vi en särskild lag, och jag kan icke dela herr *Hedlunds* uppfattning, att vi i dag icke ha någon anledning att hysa bekymmer för beväpnade kårer.

Den motion som här föreligger är ju skriven av en kammarledamot, som, om jag minns rätt, vid det tillfälle, då vi behandlade vapenkungörelsen i riksdagen, intog samma ståndpunkt som han nu gjort. Jag finner det därför fullt naturligt, att herr *Herou* nu passar på vid ett tillfälle som detta att här i riksdagen söka få igenom sitt tidigare önskemål. Huvudargumentet i herr *Herous* förevarande motion är ju det, att licenserna kosta så mycket peng-

Viss ändring i vapenkungörelsen. (Forts.)

ar, varför han vill ha bort dem, så att skyttarna icke skola åläggas så stora utgifter. Men av det yttrande från skytteförbundens överstyrelse, som är fogat till utskottets utlåtande, framgår det ju, att denna licensavgift, om den ordnas genom skytteförbunden, blir mycket, mycket liten. Det anförda skälet kan sålunda icke längre vara hållbart.

Det är nog icke utan att man vid första läsningen av motionen tycker, att det kan finnas en smula förnuft i densamma. Vi ha ju inom utskottet behandlat denna motion — såsom vi i allmänhet göra med motioner — mycket noggrant, ja, så noggrant, att vi för att vara riktigt säkra, innan vi togo ställning i saken, remitterade motionen till skytteförbundens överstyrelse. Och vad denna anført har betytt så mycket för oss, att vi efter att hava tagit del därav ansett motionärernas framställning icke böra bifallas. Vi ha också i utlåtandet sagt, att vi anse den nuvarande tiden mindre lyckligt vald för att vidtaga den uppmjukning av vapenkungörelsen, som motionärerna ifrågasatt.

Med hänvisning till vad utskottet sålunda anført ber jag få hemställa om bifall till utskottets avslagsyrkande.

Herr **Herou**: Herr talman! Jag tvivlar icke på att herr Lindqvist har behandlat denna motion mycket noggrant i utskottet. Men vad hjälper det att vara noggrann, om man icke har den nödvändiga förutsättningen för att komma till ett riktigt resultat, den förutsättning som heter, att man förstår den fråga, som man har att behandla. Har det icke lyckats för herr Hedlund i Östersund att inom utskottet upplysa herr Lindqvist, så att han förstod vad frågan gällde, så lär det icke lyckas för mig. Jag säger detta bara i förbigående.

Men när utskottet här talar om att det behövs kontroll över enskildas innehav av ammunition, då vill jag verkligen fråga: vilka är det, som man skall ha kontroll över? Det är ju fråga om att personer, som efter landsfiskals och länsstyrelses prövning befunnits värdiga inneha vapen, skola få inköpa ammunition till dessa vapen utan förnyad licens. Behöver herr Lindqvist ha kontroll över dessa betrodda människor? Det blir, skulle jag vilja säga, i den situation, vari vi nu befinna oss, kontroll över personer, som i detta nu och för framtiden utgöra Sveriges allra bästa värnkraft. Och det värsta är, att på grund av den okunnighet, som första lagutskottet med ett par undantag lyckats besitta i denna fråga, komma vi dithän, att vi kanske icke kunna bekämpa illojala element, som på något sätt skaffat sig vapen för att i det rätta ögonblicket uppträda som sabotörer mot landets intressen. Vi ha lite var hört talas om medlemmar i »femte kolonnen» eller dylikt, vilka nu utgöra ett fruktansvärt hot mot demokratierna. Mot dem skulle det kunna behövas hundratusentals svenska jägare ute i bygderna, men herr Lindqvist och de andra förstasigpåarna i första lagutskottet mena, att när vi skola skjuta ned en sabotör, skola vi först springa till landsfiskalen och begära skott. Ha herr Lindqvist och de andra ledamöterna i första lagutskottet ingen erfarenhet av blixtkriget, fallskärmstrupper och sådant? Jag säger, att en parlamentarism, som behandlar en motion som denna i ett läge som detta på det sätt, som första lagutskottet gjort, det är en parlamentarism, som icke är funktionsduglig.

För några dagar sedan beslöt man i ett land, att vissa grupper av människor icke skulle få inneha vapen och ammunition utan polisens medgivande. Detta var i England och efter 9 månaders krig, och den grupp människor det gällde var utlänningar. Men här i Sverige skall man ha extra kontroll över dem, som av länsstyrelserna betröts med rätten att inneha vapen. Här berättar man landets bästa värnkraft möjligheten att ha tillgång till den am-

Viss ändring i vapenkungörelsen. (Forts.)

munition, som kan behövas mot sabotörerna. Herr Lindqvist kommer att ställa oss i samma situation, som var i Norge, när några hundratal delvis med hagelgevär utrustade pojkar skyddade konungens och regeringens liv. Bristen på vapen och kulor var en svår sak där. Tycka ni, att det är värdigt oss att i ett läge som detta ställa svenska folket i samma situation? Herr Hedlund i Östersund har rätt när han säger, att vi icke behöva vara rädda för väpnade kårer. Det svenska folket i dag kommer, om det finns några sabotörer, att gå tillrätta med dessa, om det bara blir betrott med att ha vapen och ammunition. I förra veckan behandlade vi i vår kommunalnämnd frågan om hemvärnet. Många unga pojkar anmälde sig då, ja, i vissa skogsbygder praktiskt taget all den ungdom, som kunde komma i fråga, i åldern 17—20 år. Somliga ha 17 km till skarpskytteföreningens skjutbana. De ha sitt arbete att utföra. Som bekant är det ont om arbetskraft inom jordbruket. De ha icke lång tid att disponera över och kunna icke åka bil heller. Pojkarna gå på söndagarna ut i idrottstävlingar för att stärka sin fysik, och de kunna inte så ofta hinna med att komma till skjutbanan för att få öva sig i skjutning. Vi få därför ta ut pojkarna till ett större öppet vatten, där de få lära sig skjuta mot rörligt mål. De allra bästa jägarna vi ha äro de som fostras i skogen. Dessa bli också de bästa patrullkarlarna. Med all respekt för skarpskytterörelsen och skjutandet mot tavla — den 10-ringade eller 5-ringade, hel- eller halvfigurer — så duga deras skyttar icke alltid till förstklassiga jägare mot levande villebråd. Det finnes eljest goda »målskyttar» som om de bara se en fredlig älgoxe få »skjutfrossan». Tänk då hur det skulle gå, om sådana »papperstavleskyttegubbar» skulle få se de fruktade krigarna av i dag. Erfarenheterna från Finland visa ovedersägligen, att de bästa fosterlandsförsvararna äro skogskarlarna. Dessa bildade i Finland de där patrullerna, som opererade bakom fiendens rygg. De veta att röra sig i skog och mark. De äro vana att smyga sig på ett villebråd, att ta betäckning och att icke låta sig bli sedda av villebrådet. De kunna smyga sig på fienden också.

Jag måste säga, att den som förstår den här frågan måste rösta för motionen. Jag hade bråttom, när jag på remissdebattens dag skaffade namnunderskrifter, men det blev ju ändå 36 eller 37 medmotionärer. Hade jag haft tid på mig hade det blivit 70 eller 80. Herr Lindqvist, en sådan motion är nästan lika mycket värd som en kunglig proposition och bör behandlas därefter.

Är det så att herr Lindqvist tvivlar på min karaktär och mina avsikter, kan jag tala om för honom, att jag anmälde mig till hemvärnet men fick till svar: Spar du dig, riksdagsmän skola sitta i riksdagen. Jag svarade: Där kan man sluta, och ett vet jag i alla fall, och det är, att om det kommer en av femte kolonnen eller en landsförrädare, så kan jag inte låta bli att skjuta, och då vore det bättre om jag hade en uniform och några skott av staten. Min mening är, att en lag, som för med sig en massa besvär och kostnader för många människor men som icke fyller någon som helst förnuftig funktion, är en ur alla synpunkter skadlig lag.

Utskottet upplyser oss nu om, att det bara kostar 2 kronor att få licens. Vi få också veta, att licensen kan räcka i 6 månader. Jag förstår ju, att herr Lindqvist är mycket generös och icke ser på slanten utan tycker, att 2 kronor icke är så mycket. Jag kan förstå hans generositet, men för en lantarbetare eller en fattig bonde äro 2 kronor också pengar. Härtill komma också extra kostnader. Jag har för min del aldrig fått ett intyg under 3 kronor, om jag använt post eller telefon. Skall man sedan springa till landsfiskalen 1 å 2 mil, ibland kanske 5—6 mil, blir det ju också oerhörda besvär, och åker man, komma ju resekostnaderna till. Det är inte på alla ställen som man kan ringa

Viss ändring i vapenkungörelsen. (Forts.)

och framföra sitt ärende, låt vara att det i en del landsfiskalsdistrikt går för sig. Nå, vad kommer nu allt detta att kosta? Ja, det gör för en karl med ett gammalt remingtongevär, som tänker gå ut och skjuta älg och som därför behöver 10 skott — det räcker för en normal älgskytt i fem år, om han skjuter en älg om året — att han får betala 25 öre per skott åt vapenhandlaren. Märk väl, att det här är fråga om gevär, som man icke kan springa till skytteföreningen och köpa ammunition till. Sedan komma kostnaderna för licensen. Köper han bara små poster, blir det 25 öre per skott, men med den licens, som han anser sig behöva, blir kostnaden 55 öre per skott. Begriper man icke, att det blir en viss återhållsamhet i övningsskyttet på detta sätt. Alla kunna icke komma till skarpskytteföreningarnas banor. Det finns tiotusentals med gevär utrustade personer här i Sverige, främst uppe i Norrland, som i denna dag utgöra en oerhörd tillgång för landets värnkraft. Jag säger: behandla dem som de lojala medborgare de äro och som den stora tillgång för Sveriges frihet som de utgöra och ge dem rätt, när de nu ha länsstyrelsens tillstånd att inneha vapen, att också köpa skott till dessa.

Jag skall icke vidare yttra mig om betydelsen av skjutskicklighet. Den saken är tillräckligt omvittnad och erkänd, utan jag skall endast till sist anföra en synpunkt, den nämligen, att länsstyrelser och landsfiskaler äro så oerhört överhopade med arbete under dessa oroliga tider, att om man ringer till dem och frågar, hur en viss ansökan ligger till, så får man till svar, att vederbörande har så kolossalt mycket att göra och är överhopad med tusentals liknande ansökningar, så att han måste arbeta dag och natt. Varför skall man under sådana förhållanden i onödan besvara länsstyrelser och landsfiskaler med sådana struntsaker som att ge en jägare i Sverige tillstånd att inköpa 5 eller 10 kulskott?

Jag har, herr talman, den bestämda uppfattningen, att det icke finns några som helst sakligt bärande skäl, som tala emot ett upphävande av vapenkungörelsen i den del, varom vi 37 motionärer gjort framställning. Det är härvidlag fråga om motionärer från alla partier utom kommunisterna. På skäl, som jag här anfört, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

Herr Lindqvist: Herr talman! Kammarens ledamöter ha med stor uppmärksamhet åhört herr Herous anförande. Jag såg, att den förste talaren, herr Hedlund i Östersund, lika uppmärksam som jag följde vad herr Herou hade att anföra. Jag tror att jag, om jag kunnat läsa herr Hedlunds tankar, skulle ha hört ungefär detta: »Gud bevare mig för mina vänner.» Herr Herou lade sitt anförande på ett sådant sätt och på ett sådant plan, att jag nu icke har anledning att ingå i svaromål på detsamma.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Herou begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller första lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 35, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Viss ändring i vapenkungörelsen. (Forts.)

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning; och befanns därvid flertalet hava röstat för nej-propositionen, vadan kammaren, med avslag å utskottets hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

§ 18.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse till Konungen, nr 263, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelese av 3 § förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften, m. m.

§ 19.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande, nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till grunder för dyrtidstillägg åt präster för budgetåret 1940/41; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 20.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande, nr 37, i anledning av väckt motion angående ökat skydd för omyndigas medel, som äro underkastade det allmännas kontroll; och anförde därvid

Ökat skydd för omyndigas medel, som äro underkastade det allmännas kontroll.

Herr Wallén: Herr talman! Jag skall icke fördjupa mig i något längre anförande, då ju syftet med motionen i viss mån vunnits genom de ändrade lagbestämmelser, som så småningom företagits på hithörande område. Jag vill bara uttrycka en förhoppning om att reformerna skola få fortsätta i samma stil och samtidigt poängtera något som vi fingo höra förra gången, då den av mig väckta motionen rörande omyndigas medel behandlades, nämligen att det finns möjlighet att försäkringsvägen säkerställa de omyndigas medel därför att de avgifter, som betalas till förmyndarna, äro tillräckliga även härför.

Jag har, herr talman, icke något yrkande. Jag vill endast begagna tillfället att ytterligare stryka under, att frågan i dess helhet på ett eller annat sätt bör få sin lösning.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 21.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande, nr 38, i anledning av väckt motion om lagstiftning angående servitutsrättens förhållande till stadsplanlagstiftningen.

Lagstiftning angående servitutsrättens förhållande till stadsplanlagstiftningen.

Därvid anförde

Herr Holmbäck: Herr talman! Om önskvärdheten av en utredning i den riktning, som föreslagits i motionen och i det yttrande av första lagutskottet, som nu ligger på kammarens bord, kunna alla vara fullkomligt ense. Var och en som sysslat något litet med dessa frågor förstår tillfullo, vilka hinder in-tecknade servitut utgöra för sammanläggning av fastigheter. Jag skall, herr talman, icke ställa något annat yrkande än om bifall till utskottets förslag. Anledningen till att jag har begärt ordet är att jag av utskottsutlåtandet ser, att utskottet håller frågan öppen, huruvida detta spörsmål skall lösas genom en särutredning eller om det skall stoppas in i ett större sammanhang. Jag skulle nu, herr talman, till protokollet vilja uttrycka en förhoppning om att

Lagstiftning angående servitutsrättens förhållande till stadsplanelagstiftningen. (Forts.)

Kungl. Maj:t, om utredningen kommer till stånd, måtte välja särutredningens väg. Förhållandena på detta område äro sådana att det är synnerligen önskvärt, att vi få en snabb lösning av frågan. Därför bör man icke stoppa in denna fråga i ett större sammanhang, där det kanske tar tiotals år, innan man kommer till något resultat.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 22.

Införande av bestämmelser med förbud mot nyanläggningar utan erhållet tillstånd inom malmhaltigt område.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande, nr 39, i anledning av väckt motion angående införande av bestämmelser med förbud mot nyanläggningar utan erhållet tillstånd inom malmhaltigt område; och anförde därvid

Herr Holmbäck: Herr talman! Här föreligger ett avstyrkande lagutskottsutlåtande med anledning av en motion av mig. Jag tillåter mig, herr talman, endast att säga, att jag är något förvånad över, att utskottet kommit till ett avstyrkande resultat, då ju min framställning understötts av järnkontoret, den enda, som utskottet hört, i dess avgivna yttrande. Jag skall emellertid i det läge, vari frågan befinner sig, icke uppta någon debatt. Jag vill endast säga att jag tror, att, då det här gäller ekonomiskt sett mycket viktiga förhållanden, frågan skall komma upp på nytt.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 23.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande, nr 40, i anledning av väckta motioner angående beredande av ökad säkerhet för dödsbodlägares intresse i fråga om dödsbos egendom; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kamraren bifallen.

§ 24.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtande och memorial:

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av §§ 96, 97 och 98 regeringsformen samt av § 42 mom. 2 och § 68 riksdagsordningen jämte i ämnet väckt motion; och

nr 19, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 5 § i stadgan den 26 maj 1909 om val till riksdagens utskott;

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 162, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet samt till avlöningar vid karolinska mediko-kirurgiska institutet jämte i ämnet väckta motioner;

nr 163, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning åt sakkunniga i akademiska befordringsärenden;

nr 164, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om grunderna för avlöning av viss personal tillhörande det allmänna luftskyddet jämte i ämnet väckta motioner;

nr 165, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bidrag till inköp av motorbrandsprutor åt vissa kommuner;

nr 166, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till särskild ersättning för debitering av värnskatt;

nr 167, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande i vissa fall av kronans rätt till danaarv;

nr 168, i anledning av väckta motioner om utökning av arbetstiden för befattningshavare i statens tjänst;

nr 169, i anledning av väckta motioner angående slopande av markegångs-sättningen; och

nr 170, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om ändring av 55 § civila avlöningsreglementet den 4 januari 1939 (nr 8);

bevillningsutskottets betänkande, nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 18 juni 1937 (nr 481) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper; samt

bankoutskottets utlåtanden:

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld m. m.;

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 15 december 1939 (nr 850) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv;

nr 35, i anledning av framställning från fullmäktige i riksgäldskontoret angående förlängning av bemyndigande för fullmäktige att till riksbanken överlämna skattkammарväxlar m. m.;

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till följd av olycksfall som drabbat elev vid veterinärhögskolan; och

nr 37, i anledning av väckt motion angående utredning om bankernas inflytande på näringslivet m. m.

§ 25.

Justerades protokollsutdrag.

§ 26.

Herr *Mosesson* avlämnade en av honom undertecknad motion, nr 268, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 254, med förslag till ändrad lydelse av § 54 regeringsformen samt §§ 37 och 50 riksdagsordningen.

Denna motion bordlades.

§ 27.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Paulsen</i>	under	5	dagar	fr. o. m.	den	23	maj,
› <i>Anderesson</i> i Falkenberg	›	3	›	›	›	23	›
› <i>Pettersson</i> i Norregård	›	3	›	›	›	24	›
› <i>Lundgren</i>	›	5	›	›	›	24	›
› <i>Holm</i>	›	3	›	›	›	25	›
› <i>Jansson</i> i Falun	›	2	›	›	›	25	›
› <i>Sandberg</i>	›	6	›	›	›	23	›
› <i>Karlsson</i> i Grängesberg	›	5	›	›	›	23	›
› <i>Persson</i> i Falla	›	3	›	›	›	24	›
› <i>Petersson</i> i Karlskrona	›	2	›	›	›	24	›
› <i>Anderesson</i> i Munkaljungby	›	2	›	›	›	23	›

Andra kammarens protokoll 1940. Nr 33.

herr <i>Sandström</i>	under	4	dagar	fr. o. m.	den	26	maj,	
› <i>Annér</i>	›	5	›	›	›	25	›	
› <i>Johansson</i> i Djursnäs	›	2	›	›	›	23	›	och
› <i>Eriksson</i> i Sandby	›	4	›	›	›	24	›	.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5.3 e. m.

In fidem
Sune Norrman.

Fredagen den 24 maj.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Fru *Agda Östlund* är på grund av hjärtåkomma tills vidare oförmögen att deltaga i riksdagsarbetet sedan den 17 maj 1940.

Stockholm den 23 maj 1940.

G. Ekehorn,
M. D.

Att riksgäldsfullmäktige *Anders Råstock* på grund av tarmsjukdom är oförmögen till arbete och i behov av vård å sjukhus, intygas.

Stockholm den 24 maj 1940.

Sigge Wikander,
leg. läkare.

§ 2.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 272, med förslag till förordning om tilläggsskatt å bensen, m. m.;

nr 273, med förslag till förordning om höjning av utskiftningskatten;

nr 274, angående anslag till kostnader för årlig taxering för budgetåret 1940/41;

nr 275, angående vissa utökningar av arméorganisationen m. m.; och

nr 277, med förslag till lag angående utövande under vissa utomordentliga förhållanden av fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret tillkommande befogenheter, m. m.

Propositionen nr 277 hänvisades omedelbart till bankoutskottet.

De övriga propositionerna bordlades.

§ 3.

Föredrogos var efter annan följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och remitterades därvid

till jordbruksutskottet propositionen, nr 266, angående anslag till förberedande arbeten å vissa staten tillhöriga torvmossar; samt

till behandling av lagutskott propositionen, nr 267, med förslag till lag om krigsskadeersättning.

§ 4.

Föredrogs herr *Mosessons* på bordet liggande motion, nr 268, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 254, med förslag till ändrad lydelse av § 54 regeringsformen samt §§ 37 och 50 riksdagsordningen.

Herr talmannen meddelade, att herr Mosesson, som vore hindrad att närvara vid dagens sammanträde, anmält, att han önskade återtaga denna motion.

Kammaren biföll denna herr Mosessons anhållan.

§ 5.

Föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtande och memorial nr 18 och 19, statsutskottets utlåtanden och memorial nr 162—170, bevillningsutskottets betänkande nr 27 samt bankoutskottets utlåtanden nr 33—37.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes statsutskottets utlåtande, nr 183, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående organiserandet av ett hemvärn.

§ 7.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet:

nr 252, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anställning å civilanställningsstat under budgetåret 1940/41 för visst fast anställt manskap vid försvarsväsendet;

nr 255, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till flottans ersättningsbyggnad m. m. och till modernisering av Karlskrona örlogsvarv; och

nr 260, angående anvisande av de i regeringsformens 63 § föreskrivna kreditsummor;

från bevillningsutskottet:

nr 266, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa ändringar i gällande tulltaxa m. m.;

från första lagutskottet:

nr 267, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 27 juni 1924 (nr 320) om förmynderskap, m. m.;

nr 268, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till grunder för dyrtidstillägg åt präster för budgetåret 1940/41; och

nr 269, i anledning av väckt motion om lagstiftning angående servitutsrätens förhållande till stadsplanelagstiftningen; samt

från jordbruksutskottet:

nr 273, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till egnahemsverksamheten för budgetåret 1940/41 m. m.;

nr 279, i anledning av väckta motioner om tillsättande av en kommission för det norrländska näringslivets förkovran;

nr 280, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade grunder för ersättning till veterinärer, som deltaga i bekämpandet av epizootier m. m.;

nr 281, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av Trönninge nr 13 i Hallands län; och

nr 282, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilllägsstat II till åtgärder för förhindrande av skogsbrand.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Staxäng m. fl.*, nr 269, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 239, med förslag till ändrad lydelse av § 63 regeringsformen och § 39 mom. 1 riksdagsordningen;

herr *Lövgren m. fl.*, nr 270, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 257, angående organiserandet av ett hemvärn; och

herr *Lithander*, nr 271, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 261, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 18 § 1 mom. förordningen den 15 december 1914 (nr 436) angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket.

Dessa motioner bordlades.

§ 10.

Herr talmannen meddelade, att den ledighet från riksdagsgörömlen, som den 30 nästlidna april beviljats herr Johansson i Krogstorp på grund av sjukdom tills vidare från och med den 28 i samma månad, nu upphört och att herr Johansson i Krogstorp den 19 i denna månad åter intagit sin plats i kam-maren.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

herr <i>Rosander</i>	under den 25 maj,			
› <i>Tornegård</i>	› 2 dagar fr. o. m. den 24 maj,			
› <i>Olsson i Kullenbergstorp</i>	› 3 » » » 25 »			
› <i>Gustafson i Dädesjö</i>	› 3 » » » 25 »			
› <i>Nolin</i>	› 2 » » » 25 »			
› <i>Larsson i Östersund</i>	› 3 » » » 24 »			
› <i>Eriksson i Toftered</i>	› 4 » » » 24 »			
› <i>Skoglund</i>	› 3 » » » 24 »			
› <i>Nilsson i Norrlångträsk</i>	› 6 » » » 27 »			
› <i>Wolgast</i>	› 2 » » » 25 »			
› <i>Ericsson i Sörsjön</i>	› 3 » » » 26 »			
› <i>Osberg</i>	› 3 » » » 25 »			
› <i>Andersson i Surahammar</i>	› 2 » » » 26 »			
› <i>Lundell</i>	› 4 » » » 25 »			
› <i>Råstock (sjuk)</i>	tills vidare » » 24 »			
fru <i>Östlund</i>	› » » » 17 »			och
› <i>Pettersson i Hällbacken</i>	under 2 dagar » » 27 »			

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.15 e. m.

In fidem
Sune Norrman.